

Hezkuntza orientabideak. Adimen gaitasun handiko ikasleak

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA, HIZKUNTZA POLITIKA
ETA KULTURA SAILA

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN,
POLÍTICA LINGÜÍSTICA Y CULTURA

Hezkuntza orientabideak. Adimen gaitasun handiko ikasleak

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA, HIZKUNTZA POLITIKA
ETA KULTURA SAILA

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN,
POLÍTICA LINGÜÍSTICA Y CULTURA

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia

Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco

Vitoria-Gasteiz, 2013

Dokumentuaren egileak:

- Carmen Albes [Berritzegune G03ko HPBen aholkularia]
- Lorea Aretxaga [Berritzegune Nagusiko Inklusibitatearen eta HPBen arloko kolaboratzailea]
- Izaskun Etxebarria [EHU-UPVko irakaslea]
- Isabel Galende [Berritzegune Nagusiko Inklusibitatearen eta HPBen arloko kolaboratzailea]
- Arantza Santamaría [Berritzegune B04ko HPBen aholkularia]
- Belén Uriarte [Berritzegune A01eko HPBen aholkularia]
- Pedro Vigo [Gorbeialde LHko psikologoa]

Koordinatzailea:

- Lorea Aretxaga Bedialauneta

Argitaraldia:

1.a, 2013ko otsaila

Ale-kopurua:

600 ale

Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioa.
Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Saila.

Internet:

www.euskadi.net

Argitaratzailea:

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia.
Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco
Donostia-San Sebastián, 1 - 01010 Vitoria-Gasteiz

Itzulpena:

IZO (Itzultzaile Zerbitzu Ofiziala)

Azalaren diseinua:

Carmen Cobo Musatadi

Maketazioa:

Eduardo Pérez

Inprimaketa:

Eusko Jaurlaritzaren Inprenta eta Erreprografia Zerbitzua.

1 Sarrera	7
2 Adimen-gaitasun handiak. Kontzeptualizazioa	10
2.1. Adimena eta gaitasun handiak	10
2.2. Terminoen azalpena	11
2.2.1. <i>superdotatua</i>	11
2.2.2. <i>talentua</i>	12
2.2.3. <i>goiztiartasuna</i>	12
2.3. Gaitasun handiak azaltzeko ereduak	12
2.3.1. <i>Errendimenduan oinarritutako ereduak</i>	13
2.3.2. <i>Orientazio soziokulturaleko ereduak</i>	15
2.3.3. <i>Eredu kognitiboak</i>	16
2.3.4. <i>Gaitasunetan oinarritutako ereduak</i>	17
3 Ezaugarriak	19
3.1. Ezaugarri orokorrak	19
3.2. Ikasteko estiloa	20
3.3. Motibazioak eta interesak	20
3.4. Ezaugarri kognitiboak	21
3.5. Sormena eta irudimena	21
3.6. Disinkronia edo asinkronia	22
3.7. Ezaugarri sozial eta emozionalak	23
3.8. Ezaugarri bereizgarriak (generoarekin lotuak)	25
4 Premiak	27
5 Mitoak eta errealitateak	28

6 Adimen-gaitasun handiko ikasleak nola antzeman	30
6.1. Zergatik da garrantzitsua ikasle horiek antzematea?	30
6.2. Zein da ikasle horiek antzematearen helburua?	31
6.3. Antzemate-prozesua	31
6.3.1. Antzemate-prozesuaren ezaugarriak	31
6.3.2. Prozedura	32
6.3.3. Eragileek antzemate-prozesuan bete beharreko eginkizunak	33
6.3.4. Ebaluazio psikopedagogikoa	35
6.4. Tresnak	36
6.5. Gelan identifikatzeko estrategiak eta adierazleak etapaka	37
6.5.1. Haur hezkuntzako adierazleak	38
6.5.2. Lehen hezkuntzako adierazleak	39
6.5.3. Bigarren hezkuntzako adierazleak	40
6.6. Adimen-gaitasun handiko neska-mutilen profilak	43
7 Gaitasun handiko ikasleei eskola inklusiboaren esparruan nola erantzun	46
7.1. Hezkuntza-erantzunaren xedeak	47
7.2. Ikasteko oztopoak	48
7.2.1. Hezkuntza-sisteman	43
7.2.2. Ikastetxean	49
7.2.3. Gelan	50
7.2.4. Familian	51
7.2.5. Ikaslearengan berarengan	51
7.3. Hezkuntza-neurriak eta estrategiak	52
7.3.1. Hezkuntza-neurri orokorrak	53
7.3.2. Hezkuntza-neurri espezifikoak	53
7.4. Gaitasun handiko ikasleei hobeto erantzuteko hezkuntza-arloko jardunbide egokiak	55
7.4.1. Unitate didaktikoak garatzerakoan	55
7.4.2. Curriculum zabaltzeko tailerren bidez ikasleak aberastea	57
7.4.3. Curriculumetan ez dauden edukiak sartzea	58
7.4.4. Garapen kognitiborako programa espezifikoak	58
7.4.5. Garapen pertsonal eta sozialerako programa espezifikoak	59
7.4.6. Beste hezkuntza-estrategia batzuk	59

7.5. Adimen gaitasun handiko ikasleei hobeto erantzuteko hezkuntza-arloko orientabideak	60
7.6. Hezkuntza-orientabideak etapaka	67
7.6.1. Haur hezkuntza	67
7.6.2. Lehen hezkuntza	68
7.6.3. Derrigorrezko bigarren hezkuntza	70
7.6.4. Derrigorrezko bigarren hezkuntzaren ondokoa	71
7.7. Tutoretza eta gaitasun handiko ikasleak	72
7.8. Genero-berdintasuna bultzatzeko gomendioak	75
7.8.1. Ikastetxeari dagokionez	75
7.8.2. Familiei dagokienez	76
7.9. Hezkuntza-erantzuna gizarte-testuingurutik. Hezkuntza formala osatzeko beste neurri batzuk	77
7.9.1. Curriculumetik kanpoko aberaste-programak	77
7.9.2. Curriculumetik kanpoko jardueratan parte hartzea	78
8 Familia	79
8.1. Familien eta ikastetxearen arteko lankidetza	80
8.2. Familia eta eskolaren arteko lankidetza-ekintzak	81
8.3. Irakasleen eta familien arteko harremanak	81
8.4. Familien eta ikastetxeen arteko harremanak	82
9 Araudia	84
9.1. Nazioarteko araudia	84
9.2. Estatuko araudia	86
9.3. Euskal autonomia erkidegoa	88
10 Glosategia	90
11 Bibliografia	93
ERANSKINAK	103

1. Sarrera

Agiri hau Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Berriztatzeko Zuzendaritzaren enkarguz prestatu da, eta azken urteotan Hezkuntza Sailak bultzatu duen Eskola Inklusiboaren printzipioei erantzuten die. Eskola Inklusiboaren arabera, aniztasunaren trataera da kalitatezko hezkuntza-sistemen oinarritzko ardatzetako bat.

Eskola inklusiboa Hezkuntza Bereziko terminologiaren aldaketa hutsa baino askoz gehiago da; izan ere, ikasle GUZTIEN hezkuntzari heltzen dio, haien ezaugarriak eta premiak edonolakoak izanda ere.

Azken urteotan, hezkuntza-arloko administrazioek aitortu egin dituzte gaitasun handiko ikasleek dauzkaten desberdintasunak, dela filosofiaren, dela psikologiaren eta/edo hezkuntzaren ikuspegitik. Ikasle horiei, *Hezkuntza Bereziko Ikasle* deitzen zitzaien hasieran; geroago *Hezkuntza Premia Bereziko Ikasle* deitu zitzaien, eta gaur egun, *hezkuntza-laguntzarako Premia Bereziko Ikasleak* dira. Bistan denez, ikasle horiek oso ezaugarri bereziak dituzte, eta eskolak eta hezkuntza-elkartearen gainerakoak berariaz artatu behar dituzte gaitasun handiko ikasleak.

Hezkuntza inklusiboaren ikuspegitik, kontuan hartu behar da gaitasun handiko pertsonen oso talde heterogeneoa osatzen dutela, eta talde hori gizartearen gainerakoa bezain anitza dela. Ikasle horiek familia, kultura, hezkuntza-eredu eta gizarte-ingurune oso desberdinetatik datoz, eta elkarrengandik ere desberdinak dira hainbat alderdiri dagokienez (lorpen akademikoak, garapen sozial, emozional eta kognitiboa, etab.).

Gainera, kultura bakoitzak bere modura balioesten ditu gizakiaren ahalmenak; gizarte guztietan ez zaie balio eta garrantzia bera ematen adimenari eta talentuei. Beraz, alderdi hori ere kontuan hartu beharko litzateke baldin eta gaitasun handiko ikasleak beste herri, hizkuntza eta kultura batzuetatik badatoz.

Era berean, eta inguruneak ikasleen garapen pertsonal eta sozialerako duen garrantzia ikusirik, hezkuntza inklusiboaren ardatzetako bat eskolaren eta komunitatearen arteko lankidetza da, ikaslearen garapen osoa lortu ahal izateko. Hala, familia eta eskolaren arteko lankidetza nahitaezkoa da gaitasun handiko ikasleak hezteko.

Bestalde, agiri honek kontuan hartzen du informazioaren gizartean bizi garela. Herritarrek gai izan behar dute egungo informazio-gainkarga kudeatzeko, eta etengabe egokitu behar dute aldaketetara, ziurgabetasunera eta oso azkar aldatzen ari den gizarte honetara.

Mota askotako gaitasun, interes, kultura, gabezia edo egoera pertsonal eta sozialak hezkuntzatik artatzeko edo kudeatzeko lanaren kontzeptualizazioari dagokionez, denboran zehar hainbat eredu edo ikuspegi erabili izan dira. Ikuspegi horiek, besteak beste, gizabanakoen desberdintasunei buruzko ikuskerekin eta ikastetxeen antolamendu eta funtzionamenduarekin dute zerikusia. Agiri honek eskola inklusiboaren

ikuspegitik heltzen die aipatu alderdiei, ikasle GUZTIEI erantzunik onena emateko asmoz. Talde horretan, jakina, gaitasun handiko ikasleak ere sartzen dira.

Hezkuntzaren Lege Organikoak (2006) gaitasun handiko ikasleen ezaugarri eta premia bereziak aitortzen ditu, eta honela dio 76. artikuluan: “hezkuntza-administrazioek adimen-gaitasun handiak dituzten ikasleak identifikatzeko beharrezkoak diren neurriak hartu eta ikasle horien premiak garaiz balioetsi beharko dituzte. Halaber, premia horietara egokitutako jardun-planak landu beharko dituzte”.

HLOak bidezkoa, zuzena eta kalitatezkoa den hezkuntza bat proposatzen du. Guztiontzako eskola bat, adimen-gaitasun handiko ikasleak ere barne hartzen dituen; eta ongi prestatutako profesionalak, antolamendu malguak eta mota guztietako ikasleak artatzeko adinako baliabideak dituen.

Ikasleen aniztasunari erantzuten dion eskola inklusibo bat lortzeko, ezinbestekoa da irakatsi eta ikasteko estiloak nahiz hezkuntza-elkartearen jarrerak aldatzea. Alegia:

- Gaitasun handiko ikasleekiko sentikorra izatea, ikasle horiek onartu eta haiekiko enpatia erakustea, eta haien ezaugarri zein premiak ezagutzea.
- Prestakuntza zientifikoa jasotzea eta prestakuntza hori eguneratzea.
- Antolamenduan, eskakizunetan eta erritmoetan malgutasuna erakustea.
- Ikasle horiek ongi ikas dezaten eta sormena gara dezaten beharrezkoak diren erantzunak eta jarduerak ezagutzea.

Eskolaren aldaketa jarrera eta borondate pertsonalen mende dago, neurri handi batean. Horrez gain, tresnak eta gidak behar dira azterketa-prozesua eta hobekuntza-prozesuak aurrera eramateko.

Ikastetxeak eskola inklusibo bihurtzea zeregin zaila da. Irakasleek horretarako prest egon behar dute, eta zuzendaritzak prozesua kudeatu behar du, banakako nahiz taldekako "gogoeta-lan" bat egin ahal izateko; hezkuntza-lanarekin loturiko ideiak eta jarduerak sakonki aztertzeko. Hezkuntza inklusiboak zuzentasuna, justizia eta bikaintasuna lortzea du xede. Aniztasuna da, etorkizuna da eta “utopia” da; gogoeta-ekintza, hobekuntza eta ezagutza zientifikoa bereizgarri dituen etengabeko prozesu edo ziklo bat. Horretarako, jendeak prest egon behar du jarrerak, ideiak, jarduerak eta ekarpenak berraztertzeko, eta azterketa horretatik sortutako aldaketak edo berrikuntzak bultzatzeko.

Guztiontzako hezkuntzaren aldeko grina biziak sorrarazi du agiri hau. Hona hemen bere helburu nagusiak:

- Hezkuntza-elkarteari adimen-gaitasun handiko ikasleengana hurbiltzen laguntzea, haiek hobeto ezagutu eta ulertu ahal izateko.
- Hezkuntza-elkarteari ikasle horien gaitasunak eta premiak identifikatzen eta balioesten laguntzea.
- Irakasleei orientabideak ematea, ikasle horiei hezkuntza-erantzun egoki bat eman ahal izateko.

Laburbilduz, gidaliburu honek informazioa eta estrategia batzuk eskaini nahi dizkie irakasleei, beste profesional batzuei eta oro har hezkuntza-elkarte osoari, gaitasun handiko ikasleak antzematen eta haiek behar bezala artatzen jakin dezaten

2. Adimen-gaitasun handiak. Kontzeptualizazioa

2.1. Adimena eta gaitasun handiak

Adimen-gaitasunei buruz hitz egitea adimenaz hitz egitea da. Adimen-ereduak eta kontzeptuak aldatzen joan dira. XX. mendetik XXI. mendera bitartean, adimen psikometrikoaren kontzeptua baztertu egin da, eta bizitza osoan zehar gara daitekeen gauza dinamiko eta aldakor baten modura ulertzen da orain adimena. Adimenaren garapenean hainbat alderdik esku hartzen dute: guk geuk heredatzen ditugun potentzialtasunek, gure inguruneak eta alderdi kualitatibo pertsonalek (motibazioa, pertseberantzia, ahalegina...).

Ildo horretatik, eta Castelló-k dioenez, adimenaren ikuskera estatiko eta unitarioa atzean utzi eta honako hau nagusitu da: *“ikuskera dinamikoa, adimena ezaugarri bakartzat hartu beharrean, bizitzan zehar aldatzen doazen ahalmen irregularren multzo baten modura ulertzen duena.”* Adimen Kozienteak (AK) pertsona baten adimena neurtzeko eta bere arrakasta akademiko, profesional nahiz soziala iragartzeko duen balioa zalantzan geratu da.

Adimenari buruzko egungo ikerketei eta neurozientziek garunari buruz egin dituzten ekarpenei esker, gaitasun handiei eta egokientzat jotzen diren jarduera-ildoei buruzko kontzeptuak eta ideiak aldatzen ari dira.

Sternberg-ek (1997) dioenez, goi-mailako errendimenduan, prozesu kognitibo espezifiko batzuk erabiltzen dira informazioa prozesatzeko, berritasunari aurre egiteko edo arazoak konpontzeko. Egilea AKaz harago doa, eta hiru adimen-mota bereizten ditu: adimen analitikoa, sortzailea eta praktikoa. Gainera, haren arabera, bizitza profesional zein pertsonalean arrakasta izateko (“adimen arrakastatsu” deitzen zaio horri), hiru adimen-mota horiek uztartu behar dira nolabait.

Gardner-ek (1995; 2003) ikuspegi berritzaile bat dakar, teoria tradizional eta kontserbadoreenak baztertuz, eta hainbat adimen-mota daudela dio (horiei buruz geroago hitz egingo dugu).

“Gero eta gehiago dira gaitasun handiak dituzten pertsonen (horien artean, superdotatuen) garunaren egitura eta funtzionamenduari buruzko emaitzak erakusten dituzten ikerketa neuropsikologikoak. Pertsona horien neuronak eraginkorragoak dira, eta horrek hainbat ondorio dakartza: zereginak burutzearekin loturiko eremuak selektiboki eta aldi berean aktibatzea, kontsumo metaboliko kortikal txikiagoa, mielinizazio handiagoa eta sare sinaptikoen aberastasuna” (SASTRE, 2011:5).

2.2. Terminoak argitzen

Jorratzen ari garen gaiarekin loturiko terminologia oso ugaria eta anitza da. Gidaliburu honetan “adimen-gaitasun handiak” terminoa erabiltzea erabaki dugu, horrelako ezaugarriak dituzten ikasle guztiak biltzen dituelako. Ikus honako aipamena:

“HLOak gaitasun handiei buruz proposatzen duen kontzeptuak harrera ona izan du, nahiz eta lege horrek berez ez duen kontzeptua definitzen. Izan ere, supergaitasuna baino termino orokorragoa da, eta arreta jartzen du baita ere haur adimentsuengan, haur goiztiarrengan, eta zergatik ez, gaitasunak dituzten ikasleen jarrerak egunero erakusten dituzten haur guztiengan. Gainera, badago beste funtsezko alderdi bat: gaitasun handiez hitz egiterakoan, gaitasun horiek potentzialak direla adierazten du legeak; aldiz, beste ikuskera batzuek eta aurreko hezkuntza-legeriak errendimenduarekin loturiko eskakizunak azpimarratzen dituzte.” (Revista de Educación Inclusiva, 1. zkia, 2008:105).

Gidaliburu honek “adimen-gaitasun handiak” terminoa erabiltzea proposatzen du, talde horretako gizabanakoen aniztasuna kontuan izanda. Hala ere, terminoak argitu beharra dago. Izan ere, sarritan, hainbat termino espezifiko bereizi gabe erabiltzen dira, sinonimoak balira bezala (superdotazioa, talentua, goiztiartasuna, prodijioa, jenioa, gaitasunak dituen ikaslea, etab.).

Gaitasun handiko ikasleak antzematearen helburua esku-hartzea hobetzea da. Gure ustez, ikasleei etiketak jartzeak ez dakar onurarik hezkuntza-erantzunaren aldetik. Beraz, ezinbestekoa da zorrotz jokatzeko ikasle guztien premiak antzemateko orduan, beren adimen-gaitasun handiengatik nabarmentzen diren ikasleen ezaugarriei egokitutako esku-hartzeak egiteko.

2.2.1. Superdotatua

Superdotazioaren egitura kognitiboaren ezaugarri nagusia adimen-baliabide guztien konbinazioa da. Horri esker, ikasleak eraginkortasun-maila handia lortzen du informazioa edozein modutara prozesatzeko eta kudeatzeko orduan.

Superdotatuak oroimen ona izan ohi dute, arretarako eta kontzentratzeko ahalmen handia, malgutasun kognitiboa, egoera berriei aurre egiteko eta aldaketetara moldatzeko erraztasuna... Beren eraginkortasun kognitibo handia dela eta, gai dira informazioa eta testuinguru desberdinen artean loturak egiteko, kontzeptu eta pertzepzio berriak garatzeko, eta proposamen edo irtenbide berritzaileak asmatzeko.

Ikasle superdotatuak orekatuak dira nortasunaren aldetik; autoestimu handia dute, eta beren baliabideengan konfiantza ere bai, baldin eta inguruneak beren premiak betetzea ahalbidetzen badu.

2.2.2. *Talentua*

Talentuak espezifikotasuna eta desberdintasun kuantitatiboak ditu bereizgarri. Talentuek errendimendu handia erakusten dute arlo jakin batean edo batzuetan. Baliteke gaitasun handiak izatea eremu batean, alderdi kognitibo batean edo prozesaketa-mota batean, eta aldiz, errendimendu ertaina edo baxua erakustea beste eremu edo alderdi batzuetan.

CASTELLÓ-k eta BATTLE-k (1998) honako sailkapena proposatzen dute talentuentzat (oso erabilgarria da adimen-gaitasun handiak dituzten ikasleak bereizteko eta ulertzeko).

- *Talentu bakunak eta anizkoitzak*: matematikoa, logikoa, soziala, sortzailea, ahozkoa.
- *Talentu konplexuak*: akademikoa eta artistiko-figuratiboa.

Hezkuntzaren arloan, **talentu akademikoari** arreta berezia eskaini behar zaio. Talentu akademikoa hau izango litzateke: talentu konplexu bat, ahozko baliabideak, baliabide logikoak eta oroimena kudeatzearekin loturikoak ezin hobeto uztartzen dituenak. Profil hau da irakasleek sarrien antzematen dutena. Izan ere, ikasle horiek nabarmendu egiten dira informazio-kantitate handia barneratzeko duten ahalmenagatik eta beren eskola-errendimendu bikainagatik.

2.2.3. *Goiztiartasuna*

Bere garapen ebolutiboa bere adin kronologiko bereko gainerako haurrena baino handiagoa denean, ikasle bat goiztiarra dela esaten da. Horrez gain, ezagutzak edo trebeziak ohi baino lehenago beregana edo erakuts ditzake.

Goiztiartasuna maiz antzematen zaie gaitasun handiak dituzten haurrei; hala ere, baliteke haur batek gaitasun handiak edukitzea goiztiartasun-zantzurik erakutsi gabe.

Nolanahi ere, garapenaren edozein eremutan goiztiartasuna erakusten duen ikaslea berehala artatu behar da eskolan, heldze-prozesua amaitu arte itxaron gabe.

2.3. Gaitasun handiak azaltzeko ereduak

Adimen-gaitasun handiak azaltzen dituzten ereduak aldatzen joan dira denboran zehar. Hala ere, guztien oinarrian adimenaren kontzeptualizazioa dago.

Jarraian, superdotazioa eta talentua deskribatzeko eredu garrantzitsuenetako batzuk laburbilduko ditugu.

2.3.1. Errendimenduan oinarritutako ereduak.

Horien artean J. Renzulli eta F. Gagné-renak daude. Goi-mailako lorpenetan esku hartzen duten ezaugarriak azpimarratzen dituzte.

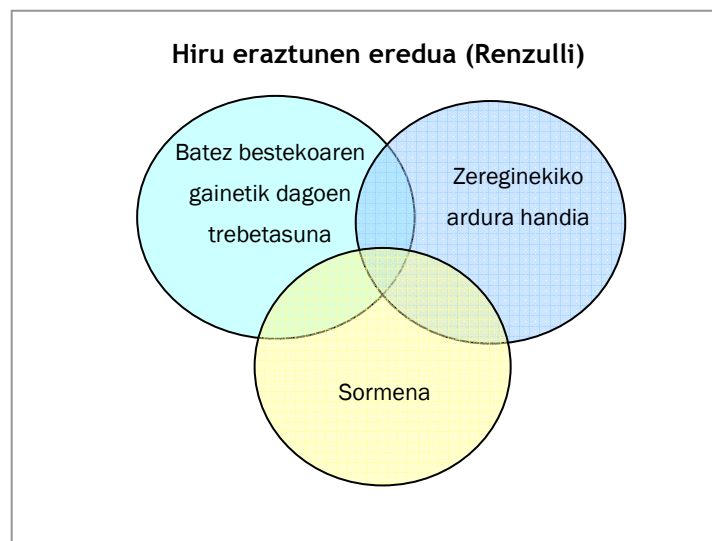
2.3.1.1. J. S. Renzulli-ren aberaste-eredu triadikoa edo hiru eraztunen eredu (1978)

Eredu hau hiru ezaugarriren konbinaketan oinarritzen da:

- Batez bestekoaren gainetik dagoen trebetasun orokorra eta/edo espezifikoa.
- Zereginetikiko ardura handia.
- Sormen handia.

Renzulli-ren iritziz, haur supergaitu batek hiru ezaugarri horiek uztartu behar ditu.

Egileak proposatzen duen superdotatuaren kontzeptua errendimenduan oinarritzen da; beraz, haurrak gaitasun egonkor samarrak izan behar ditu, eta baita beste ezaugarri pertsonal batzuk ere, esaterako sormena eta motibazioa.

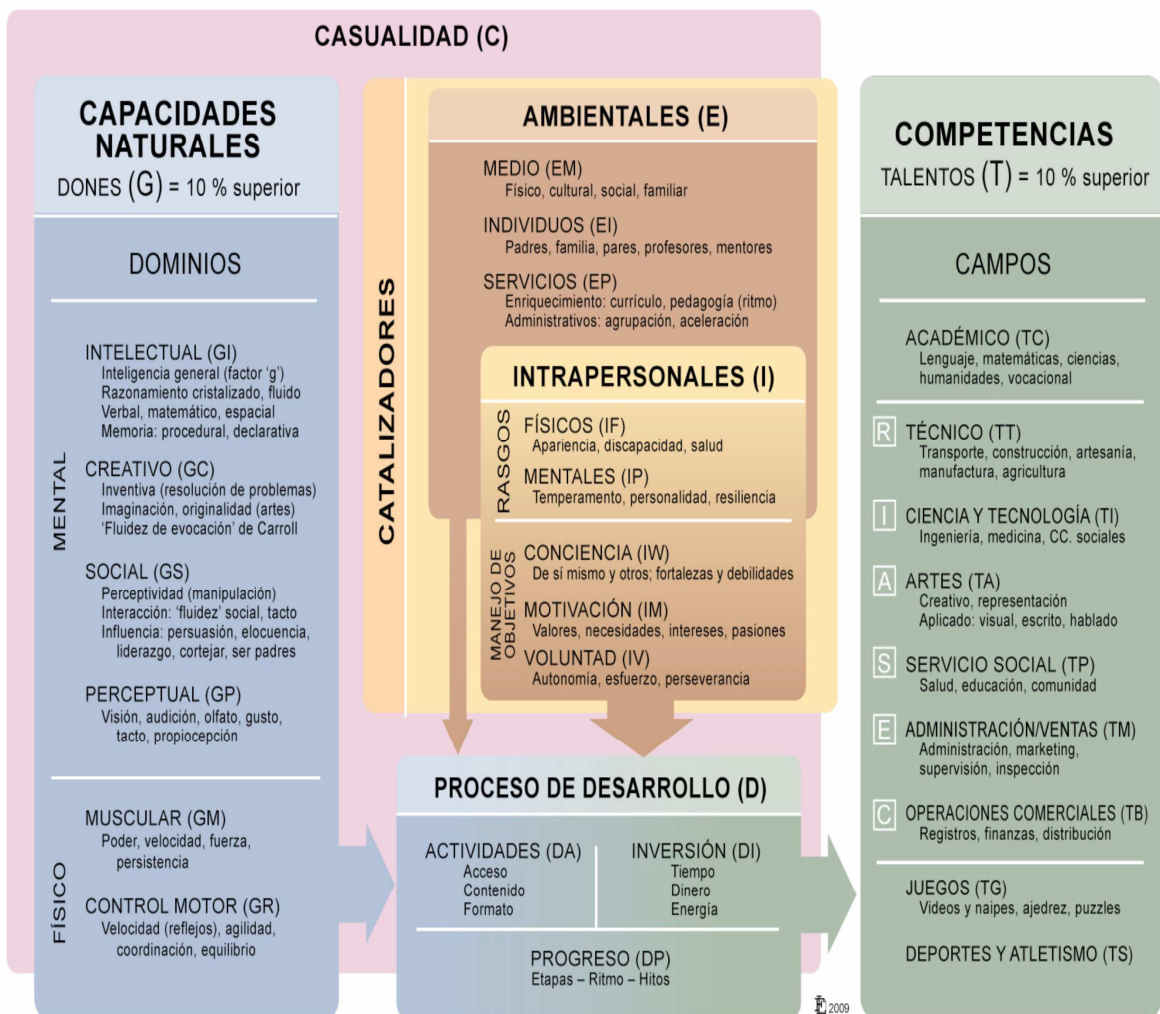

2.3.1.2. F. Gagné-ren eredu: Gaitasuna eta talentua bereizten dituen eredu: "GTBE" (1985)

Bere izenak dioenez, eredu honek superdotazioa eta talentua bereizten ditu. Haren arabera, haur bat superdotatua da gaitasun naturalak (G) delakoan multzoan sartzen diren arlo batean edo bitan batez bestekoaren gainetik nabarmentzen denean. Giza jarduera (T) delakoaren eremu batean edo gehiagotan batez bestekoaren gainetik nabarmentzen dena, berriz, talentua izango litzateke. Talentua lan sistematikoaren bidez garatzen da.

Gagné-k pertsona barruko katalizatzaileak eta ingurumen-katalizatzaileak ere aipatzen ditu (jaiolekua edo jaioterria, gizarte-testuingurua, zortea...). Faktore horiek eragin positiboa edo negatiboa izan dezakete gaitasunen garapenean.

Gagné-ren arabera, kasualitateak eta zortek eragina dute gaitasun naturaletan; eta baita ere, pertsona barruko katalizatzaileetan eta ingurumen-katalizatzaileetan.

Erreferencia¹

¹ Gagné doktorea (2009). Adimen-gaitasun handiei buruzko II Jardunaldi nazioanaleak. Bartzelona.

2.3.2. Orientazio soziokulturaleko ereduak: Tannenbaum eta Mönks

2.3.2.1. Superdotazioa osatzen duten faktoreen eredu psikosoziala. Tannenbaum (1997).

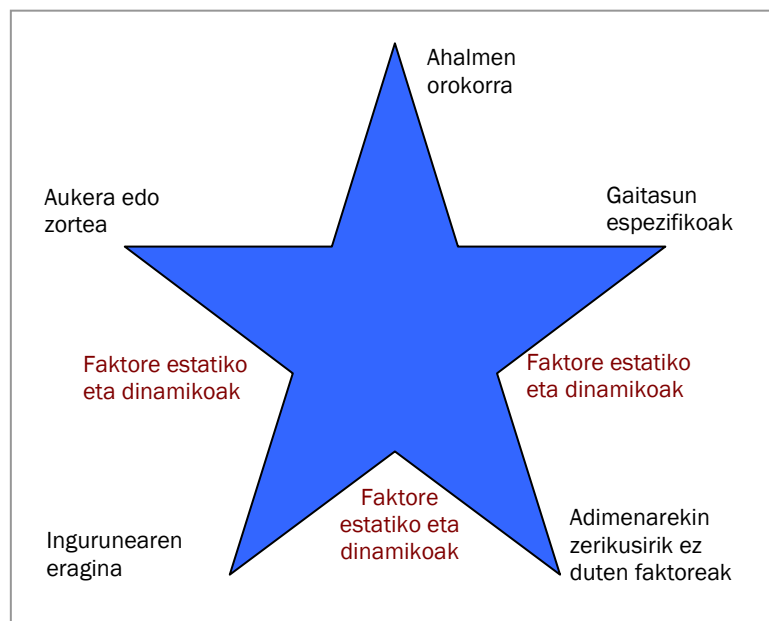
Eredu honek gizabanakoaren testuinguru sozial eta kulturalari ematen dio garrantzia. Adimenaz gain, beste faktore batzuk hartzen ditu kontuan (nortasuna, gizartea eta kulturarekin loturikoak).

Eredu honen arabera, ingurunea (familia eta gizartea) erabakigarria da pertsona baten talentuaren eta gaitasunen garapena errazteko edo oztopatzeko orduan.

Supergaitasunean bost faktorek hartzen dute parte:

- 1) Ahalmen orokorra.
- 2) Gaitasun espezifikoak.
- 3) Adimenarekin zerikusirik ez duten faktoreak.
- 4) Ingurunearen eraginak.
- 5) Zortea edo aukeraren faktorea.

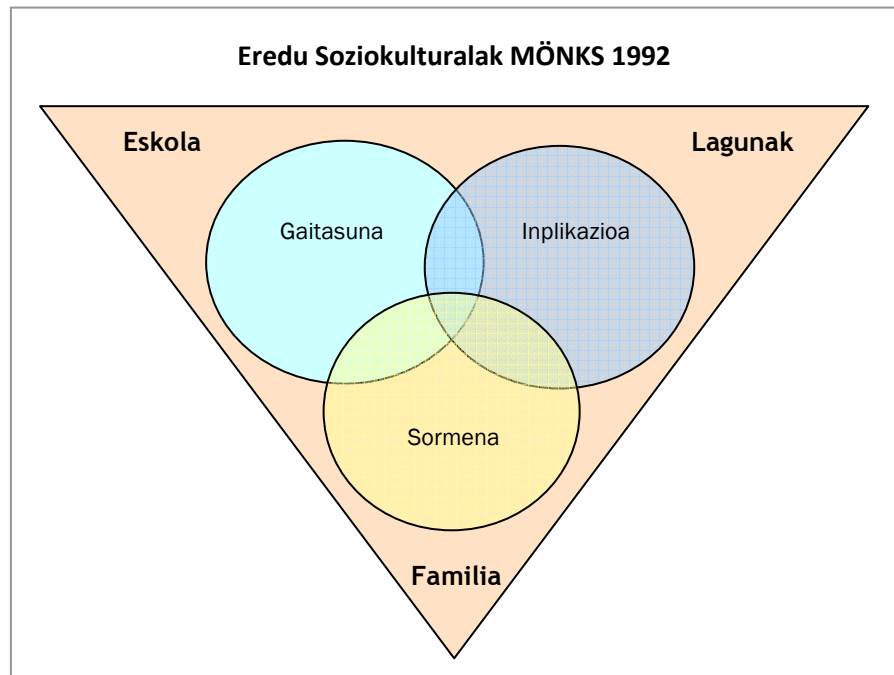
Bost faktore horiek, berriz, faktore estatiko eta dinamikoez osaturik daude. Superdotazioaren bost faktoreak izar baten bidez irudikatu ohi dira.

2.3.2.2. Elkarrekiko mendetasun triadikoaren eredua, J. Mönks (1992)

Eredu honen arabera, superdotazioa fenomeno dinamiko bat da, gizabanakoaren eta haren ingurunearen arteko elkarreraginak sortua.

Mönks-ek hiru gizarte-aldagai gehitzen dizkio Renzulli-ren hiru eraztunen ereduari: eskola, lagunak eta familia.

2.3.3. Eredu kognitiboak. R. J. Sternberg (1986; 1993): Adimenaren teoria triarkikoa eta superdotazioaren teoria pentagonalak

Sternberg-ek proposatzen duen teoriak gaitasun kognitibo handiak, sormena eta dimentsio praktikoa uztartzen ditu. Teoria triarkiko horrek hiru azpiteoria hartzen ditu barne: osagaien teoria, esperientziarena eta testuinguruarena. Egileak teoria horiek erabiltzen ditu ezohiko adimenaren izaera azaltzeko.

- *Osagaien azpiteoria*, edo pertsonaren adimenaren eta haren barruko munduaren (mundu mentalaren) arteko harremanei buruzkoa. Adimenean esku hartzen duten prozesu mentalak azaltzen ditu. Azpiteoria horren osagaiak hauek dira: metaosagaiak (gainerako osagaiak kontrolatzen dituzten egikaritze-prozesuak), egikaritze-osagaiak eta ezagutzak lortzeko osagaiak.
- *Esperientziaren azpiteoria* adimenarekin eta bizitzan zehar izandako esperientziarekin loturik dago. Lehen aipatu diren osagaiak berritasunei aurre egiteko erabiltzen dira, eta baita informazioa automatizatze ere. "Insight" prozesuak garrantzia du.

- *Testuinguruaren azpiteoriak* adimena eta pertsonaren kanpoko mundua aztertzen ditu. Ingurunea egokitu, hautatu eta egituratzeko erabiltzen diren mekanismoak aipatzen ditu. Hainbat kulturatan adimentsutzat jotzen diren jokabideak deskribatzen ditu, eta arazoak konpontzeko erabiltzen diren trebetasunak ere bai.

Egileak adimen analitikoa, sortzailea eta praktikoa deskribatzen ditu. Hiru adimenak elkarri lotuta daude, eta ezinbestekoak dira adimen arrakastatsu bat izateko, bai eta adimen-mota guztietarako ere.

Superdotazioaren Teoria Pentagonalak gure testuinguru kulturalari ematen dio garrantzia. Egilearen iritziz, gaitasun handiak finkatu ahal izateko bost irizpide behar dira: arrarotasun-irizpideak, produktibitate-irizpideak, balio-irizpideak, frogagarritasun-irizpideak eta bikaintasun-irizpideak.

2.3.4. Gaitasunetan oinarritutako ereduak: Howard Gardner-en Adimen anizkoitzen ereduak (1984)

Egileak Adimen Anizkoitzen teoria garatzen du, adimena elementu bakar eta estatiko baten modura hartzen duen ikuspegia baztertuz.

Teoria honek ekarpen garrantzitsuak egin ditu. Batetik, bi faktore berritzaile sartu ditu (pertsona barruko adimena eta pertsona arteko adimena); eta bestetik, faktore kulturelek eta ingurunearekin zerikusia dutenek adimenaren garapenean duten eragina nabarmentzen du. Gardner-en iritziz, bizitzako gorabeheren eta kulturaren arabera aldatu egiten den ahamen bat da adimena.

Gardner-ek 7 adimen-mota identifikatu zituen, eta geroago zortzi-garren bat sartu zuen: *Adimen Naturalista* delakoa. Orain beste bi Adimen mota gehitu nahi dizkie aurrekoei: *Adimen Existenziala* eta *Adimen Pedagogikoa*, Camilo José Cela Unibertsitatean Doctor Honoris Causa titulua eman ziotenean aipatu zuenez (Madrilen, 2011ko azaroan).

H. Gardner-en arabera, 8 adimen-mota daude:

- *Adimen zinetiko-korporala*. Gorputza edo haren atal batzuk modu eraginkorrean erabiliz arazoak konpontzeko eta objektuak sortu edo aldatzeko gaitasuna da: emozio bat adieraztea, sentimendu bat erakustea, norbere burua defendatzea edo eraso egitea, mugimendu bati aurrea hartzea, objektuak edo tresnak erabiltzea. Zirujauak, dantzariak, aktoreak edo kirolariak adimen-mota hau dute.
- *Adimen logiko matematikoa*. Gaitasun logikoa, matematikoa eta zientifikoa da. Ereduak identifikatzeko, sinboloekin eragiketak egiteko, hipotesiak sortu eta egiaztatzeko balio du; indukziozko eta dedukziozko arrazoibidearekin eta pentsamendu abstraktuarekin lotuta dago. Zientzialariak,

matematikariek, ingeniariak eta sistema-analistek, besteak beste, adimen-mota hau dute.

- *Adimen musikala*. Musika-formak sortu, hauteman, aldatu, aztertu eta interpretatzeko gaitasuna da. Musika-kritikariek, interpretatzaileak eta konpositoreak adimen-mota hau dute.
- *Adimen espaziala*. Espazioaren eredu mental bat sortzeko eta espazio horretan jarduteko gaitasuna da. Marinelek, arkitektoek, dekoratzaileak, ingeniariak, eskultoreak eta jostunek adimen-mota hau dute.
- *Adimen linguistikoa*. Hizkuntzaren bidez gauzak ulertu, interpretatu, sortu edo adierazteko ahalmena da. Idazleak, hizlariak, literatura-kritikariek edo bertsolariek adimen-mota hau dute.
- *Pertsona arteko adimena*. Besteak ulertzeko eta haiekin harremanak izateko ahalmena da; haien motibazioak, asmoak edo gogo-aldartea ulertzeko gaitasuna. Saltzaileak, liderrek, terapeutek eta irakasleak adimen-mota hau dute.
- *Pertsona barruko adimena*. Norberaren emozioak eta sentimenduak ezagutzeko gaitasuna da, norberaren buruaren benetako eredu bat sortzeko eta bizitzan jokatzeko ahalmena; helburuak finkatzeko eta trebetasunak, gabeziak eta premiak balioesteko gaitasuna. Psikoterapeutek, psikologoek eta teologoek adimen-mota hau dute.
- *Adimen naturalista*. Natura ezagutu eta interpretatzeko gaitasuna da: animalia- eta landare-espezieak eta haiek nola zaindu, ingurune fisikoarekiko harremanak, klimatologia... Zientzialariek, gidariek, ehiztariek, ekologistek eta paisajistek adimen-mota hau dute.

Lehen esan dugunez, gaur egun, H. Gardner bere teorian “beste adimen batzuk” sartzeko aukera hausnartzen ari da. Adibidez, *Adimen Existentziala*, gizakiak hainbat gairi buruz dituen zalantzak argitzen saiatuko litzatekeena (heriotzaren eta bizitzaren zentzua, kosmosean dugun lekua, etab.) Eta *Adimen Pedagogikoa*, ezagutza batzuk edo trebetasun bat irakasteko gaitasunarekin lotua.

3. Ezaugarriak

Gaitasun handiak dituzten ikasleek talde heterogeneoa osatzen dute, biztanleriaren gainerakoarekin gertatzen den bezala. Jarraian azaltzen ditugun ezaugarriek elkarri eta ingurune kultural zein sozialari eragiten diote, eta haien ondorioz, gaitasunak gehiago edo gutxiago gara daitezke.

3.1. Ezaugarri orokorrak

Ezin da orokortzerik egin, pertsona bakoitza desberdina delako. Hala ere, hurrengo ezaugarriek ikasle batek gaitasun handiak dituela iradokitzen dute.

- Jakin-min handia eta ikasteko gogoia dute txiki-txikitatik, oso aktiboak eta bizkorak dira eta kontzentratzeko gaitasun handia dute.
- Arrazoi konplexuak emateko gaitasuna dute. Hainbat gertaera eta egoeren arteko loturak ulertzen dituzte.
- Goiz heltzen dira, eta/edo garapenaren hainbat arloren artean disinkronia erakusten dute.
- Epe luzerako oroimen aparta dute.
- Hizkuntza oso ondo menderatzen dute, hiztegi zehatza eta aberatsa dute. Mezu zehaztugabe edo anbiguoekiko sentikorrak izan daitezke.
- Pentsamendu sinbolikoa eta abstraktua dute.
- Oso azkar ikasten dute, sarritan induktiboki, eta gai dira loturak sortzeko hainbat testuinguru eta egoeretatik ateratako informazioen artean.
- Oso sentikorrak dira eta emozio biziak dituzte.
- Umore-sen handia eta landua dute, beren adinarekin bat ez datorrena.
- Sormen handikoak dira, eta irudimen aberatsa eta malgua dute; gai dira arazoei beste modu batera begiratzeko eta horiek konpontzeko; hainbat irtenbide proposatzeko, itxurazkotik harago ikusteko eta ondorioak aurreikusteko.
- Zereginak ondo egiteko eta gauzak hobetzeko joera dute.
- Beren interesak eta kezkak ez datoz bat beren adinarekin, haur zaharragoenekin baizik, eta gai bati buruzko ezagutza handiak izan ditzakete.
- Berez motibatzen dira, borondate handia dute eta pentsamendu independentea.
- Ohi baino lehen kezka agertzen dute gizarte-arazoekiko: bidegabekeriak, gerrak, gosea, ekologia.
- Jarrera kritikoa dute arauetik, eta horien zergatia jakin nahi dute.

3.2. Ikasteko estiloa

Ikasteko estiloa ikasleak ikasteko orduan erakusten duen joera orokor bat da. Beraz, ez da gauza finko eta aldaezin bat, etengabe bilakaeran dagoen zerbait baizik. Informazioa prozesatzekoan ikasleak gogokoen dituen zentzumen-kanalekin du lotura: ikusmenezkoak, entzumenezkoak, ukimenezkoak...

Adimen-gaitasun handiko ikasleek honako ezaugarriak izan ditzakete:

- Beren ikaskideek baino azkarrago eta errazago ikasten dute, eta beste modu batera.
- Beren adinerako ohikoak direnak baino eduki konplexuagoak ikas ditzakete.
- Pertsona edo gauzekiko arreta handia erakusten dute.
- Oso bizkorrak eta saiatsuak dira, eta kontzentratzeko gaitasun handia dute.
- Gauza bat baino gehiago egin dezakete aldi berean, eta arazo bati hainbat ikuspegitatik hel diezaioke.
- Ikasteko gaitasun nabarmena dute, eta ahalegin gutxi eginez errendimendu handia lortzen dute (Calero, 2007).
- Induktiboki ikasten dute; hau da, erraztasun handia dute hainbat testuingurutatik ateratako informazioa erlazionatzeko eta ondorioak ateratzeko.

3.3. Motibazioak eta interesak

Adimen-gaitasun handiko ikasleek honako ezaugarriak izan ditzakete:

- Beren adinerako ezohikoak diren interes eta kezkak izan ditzakete hainbat gairekiko (unibertsoaren sorrera, heriotza, transzendentzia, ongi edo gaizki dagoena, justizia, hainbat espezieren desagertzea -dinosauoena, adibidez-, pertsona garrantzitsuen biografiak, bildumak...).
- Motibazio handia dute; hau da, ardura handia erakusten dute zereginekiko, eta arazoak konpontzeko asko saiatzen dira.
- Jakin-min eta ikasteko gogo handia dute.
- Bereko motibazio handiagoa dute.
- Bizitzako arazoengatik arduratzen dira.
- Arazo etikoez kezkatzen dira.

3.4. Ezaugarri kognitiboak

Adimen-gaitasun handiko ikasleek honako ezaugarriak izan ditzakete:

- Hizkuntza oso modu aberats eta zehatzean erabiltzen eta interpretatzen dute.
- Gai dira hizkuntzarik gabe komunikatzeko; emozio sotilak interpreta ditzakete, hitzik gabeko hizkuntza ulertzeko.
- Oroimena kudeatzeko baliabide oso eraginkorrak dituzte. Gauzak gogoratzeko, oroitzapenak berreraiki egiten dituzte, haiek berreskuratu beharrean.
- Malgutasun kognitiboa dute; hau da, gai dira egoera berri bati aurre egiteko, aldaketa batera egokitzeko, etab.
- Gaitasun metakognitiboak garatzen dituzte.
- Informazioa oso azkar barneratzen eta prozesatzen dute.

3.5. Sormena eta irudimena

Sormena gizaki guztiok dugun ahalmen bat da. Gaitasun handiak dituzten pertsonengan, ordea, ezaugarri hau asko nabarmentzen da. Oso txikitatik antzeman daiteke, eta hainbat modu eta mailatan agertzen da. Clark-en (2008) arabera, gaitasun handiko pertsonen dagokienez, sormenari bere osotasunean heldu behar zaio: ikuspegi kognitibo, emozional, fisiko/sentsorial eta intuitibo batetik.

Adimen-gaitasun handiko ikasleek honako ezaugarriak izan ohi dituzte:

- Jakin-mina: oso txikitandik gauzak behatzen eta aztertzen dituzte, edo etengabe galderak egiten dituzte. Gauzak jakiteko eta zalantzak argitzeko gogo handia dute. Gainera, beren adinarekin bat ez datozen galderak egiten dituzte. Sarritan, ernegatu egiten dira beren galderei ez bazaie azkar erantzuten, eta horrek familiak edo irakasleak gogai ditzake.
- Originaltasuna. Ideia berriak sortzen dituzte.
- Oso irudimen aberatsa dute. Gauzei heltzeko eta gauzak egiteko beste modu batzuk bilatzen dituzte. Oso trebeak dira istorioak irudikatzen eta sortzen, irtenbide originalak proposatzen.
- Pentsamendu arina dute; ideiak eta ezagutzak erraz uztartzen dituzte. Gai baten aurrean mota askotako proposamenak eta erantzunak eman ditzakete.
- Hainbat arlotako ezagutzak bateratu eta zereginen bat egiteko erabil ditzakete.
- Gauzen edo arauen zergatia jakin nahi dute.
- Amaierarik gabeko egoerak irudikatzeko edo istorioak asmatzeko erraztasuna dute.

- Finkatutako ereduak, arauak eta ohiturak alde batera uzteko gai dira, eta proposamen ausartak eta independenteak egiten dituzte.
- Gauzak ikertzeko joera dute eta baliabideak beste modu batera erabiltzen dituzte. Mota askotako interesak izan ohi dituzte, eta batzuetan, interes horiek ez datoz bat beren lagunenekin.
- Itxurazko gauzetatik harago ikusteko gai dira.

Haur hauek mundu artistiko eta figuratiborantz bidera dezakete beren sormena: musika, eskultura, pintura, antzerkia, etab. Hala ere, sormena beste arlo batzuetan ere isla daiteke: ikerketa, mekanika, asmakuntzak, gauzak ezohiko moduan egitea, ikasgelan egiten dituzten lanak, janzkera, jolasak, etab.

3.6. Disinkronia edo asinkronia

Disinkronia edo asinkroniak eremu sozial, kognitibo, psikomotor eta afektiboen artean dagoen garapen ez homogeneo edo desorekatua esan nahi du; eta sarritan, gaitasun handiko ikasleen ezaugarri bat da.

Adibidez, haur bat kognitiboki goiztiarra izan daiteke, baina bere garapen emozional edo sozialak ez du zertan egoera horrekin bat etorri behar. Egoera horrek besteekiko desberdin sentiarazi dezake haurra, eta baliteke arazoak edukitzea besteekin identifikatzeko orduan (Silverman, 1992; 2001).

J.J. Terrassier-ek (1994) bi disinkronia-mota bereizten ditu:

- *Barne-disinkroniak* ahalmen hertsiki kognitiboaren eta hizkuntzaren, psikomotrizitatearen eta emozioen garapen ez homogeneoa du bereizgarri.
- *Kanpo-disinkronia* edo *disinkronia sozialaren* ezaugarri nagusia, berriz, haurraren eta eskola, familia eta lagunen artean dagoen desoreka da.

Hala, ezin hobeto irakurtzen duten haur batzuek gaizki idazten dute, eta ongi hitz egiten duten beste batzuk ez dira gai beren adineko lagunekin komunikatzeko; edo baliteke haur baten garapen emozional edo fisikoa bere adinerako espero dena baino txikiagoa izatea. Horren ondorioz, batzuetan, ikasle hauek haur zaharragoengana jotzen dute beren interesak, zaletasunak edo kezak partekatzeko.

Besteekiko harremanei dagokienez, txikiak direnean, baliteke jarduera eta jolas intelektualak nahiago izatea jarduera psikomotorrak baino. Familiari dagokionez, disinkroniak nahasmendua eragin dezake rolen aldetik, seme-alabei mugak jartzeko orduan, haiekin harremanak izaterakoan, etab.

Fenomeno horrek, era berean, nahasmendua eragin dezake irakasleengan. Izan ere, haurrak bere adinerako ohikoak diren portaerak erakusten ditu, baina "helduen" galderak egiten ditu.

3.7. Ezaugarri sozial eta emozionalak

Osagai kognitiboez gain, gaitasun handiek osagai emozionalak dituzte. Historikoki, adimen-gaitasun handiko pertsonak emozionalki ahulak, ezegonkorak, arraroak edo, are okerrago, gaixoak zirela uste izan da. Literaturak, kazetaritzak, filosofiak, medikuntzak edo psikologiak ideia horiek bultzatu dituzte, eta beraz, estereotipo eta aurreiritzi askok beren horretan dira. Duela gutxi egindako ikerketa batzuek diotenez, ordea, gaitasun handiko pertsonak gainerakoen gainetik nabarmentzen dira eremu horretan (heldutasun emozionala, autokontzeptua, asertibitatea, etab.). Nolanahi ere, ikertzaile eta teorialari gehienak ados daude alderdi emozionala gaitasun handien berezko ezaugarri bat dela, eta gaitasun handiak edukitzeak ez duela zertan arazo emozionalik ekarri behar.

Pertsona guztiek, beren adina, sexua, arraza, kultura edo gaitasuna edonolakoa izanda ere, erabat eta modu orekatuan garatu behar dituzte beren alderdi eta eremu guztiak: intelektualak, fisikoak, sozialak eta emozionalak. Psikologiak nortasunaren bi eremu bereizitzat hartu izan ditu adimena eta emozioak. Hala ere, duela gutxi psikologiaren edo neurozientzien arloko hainbat adituk azpimarratu dutenez –Sternberg (1999); H. Gardner (2005); Damasio (2005)–, emozioek garrantzia eta eragin handia dute garapen kognitiboan, gure ekintzek dituzten ondorioak balioesteari, portaerak planifikatzeari edo sekuentziatzeari begira.

H. Gardner-ek (2005), bere Adimen Anizkoitzen teorian, eta zehazki, Pertsona arteko eta Pertsona barruko adimenei dagokienez, azaltzen du oso garrantzitsua dela norberaren bizitza emozionala ezagutzea eta norberaren ezagutzak identifikatzea; emozioak bereizteko eta haiek erabiltzeko gai izatea, norberaren portaera bideratzeko oinarritzkoa baita.

Bestalde, gai honetan oso aditua den Sternberg-ek dioenez, adimena arrakastatsua izateko funtsezkoak dira aldagai emozional jakin batzuk; adibidez, norbere buruaren ezagutza, taldearen ezagutza eta haien arteko harremanetan esku hartzen dutenak.

Aldiz, Castelló-k (1999) eta Martínez-ek (2004) hauxe diote: *“aldagai sozial eta emozionalak gaitasun kognitiboen elementu modulatzailerak dira; pertsona garatzea eta bere potentzialtasuna portaera behagarrietan gauzatzea ahalbidetu edo eragotz dezakete”*.

Landau-k (2008) eta Tel Aviveko Unibertsitateko bere ikertzaile-taldeak ikusi zuten, heldutasun emozionalak eragina du sormenean, eta baita adimenean ere. Egilearen arabera, adimen handia ez ezik, haur supergaituak heldutasun emozionala ere eduki behar du.

Dabrowski-k (1977) funtsezko eginkizuna egotzen die emozioei nortasuna garatzeko orduan, eta adimenari berari baino garrantzia handiagoa ematen die. Bere ustez, adimena berez ez da nahikoa gizakiaren garapenarentzat. Egilearentzat, garapen mentala ulermenaren eta prozesaketa psikologikoaren beheko mailetatik goiko mailetara igarotzea

da. Emozioek oinarritzko eginkizuna betetzen dute igarotze horretan, prozesuaren eragilea bera direlako.

Beraz, gaitasun handiak dituzten ikasleak artatzerakoan, behar-beharrezkoa da alderdi emozionala lantzea alderdi kognitibo eta sozialekin batera.

Gaitasun handiak dituzten ikasleek ezaugarri sozial eta emozionalak hurrengo alderdiekin daude lotuta:

- *Indar emozionala.* Indar emozionala gaitasun handien berezko zatitzat jotzen da eta haien ezaugarri definitzaileenetarikoa bat da. Gaiari buruzko azterketan aitzindari izandako egileek deskribatu zuten (L. Hollingworth, K. Dabrowski,...), eta duela gutxiago, baita beste batzuek ere (L.K. Silverman, M. Piechowski, L.K. Sword, edo E. Landau). Indar emozionalak barne-bizi aberats eta konplexu bat erakusten du, emozio sakonez betea. Horrek ematen die pertsonari bizipoza, ikasteko grina, talentua garatzeko eta helburuak erdiesteko gogo. Hainbat modutara isla daiteke indar emozionala: enpatia, besteen sentimenduekiko eta heriotzarekiko kezka, sentikortasuna eta harreman sakonak, animaliekiko maitasuna, beldurak, gutxiagotasun- edo desegokitasun-ustek, sentimendu sakonak: poza, tristura, biak batera. Gorputzean ere hainbat modutara isla daiteke: mugimenduak, tikak, jarduera fisikoa.
- *Indar sentensoriala.* Ahalmen sentensorial handia du bereizgarri, eta hainbat estimulu oso erakargarri edo gogaikarri bihurtzen dira: soinuak, zarata, musika, usainak, zapoak, testurak, koloreak, edertasuna... Ezaugarri hori sakonki aztertu eta deskribatu dute K. Dabrowski, M. Piechowski edo T. Cross-ek, besteak beste, eta "overexcitabilities" deitzen diote.
- *Idea eta iritzi propioak* ditu beste pertsonen edo gizartean nagusi diren ideien aurrean, eta horrek burugogor edo hezigaitz bihur dezake.
- *Moralaren eta justiziaren zentzuak oso garatuta dauzka* txikitatik, eta bere iritzi eta balio propioak ditu. Balio unibertsalak defendatzen ditu, adibidez justizia, bakea eta zuzentasuna, eta munduan dagoen sufrimenduak kezka eragiten dio: gerrak, gosea, kutsadura, klima-aldaketa. Gauza guztiei alderdi etikotik begiratzen die, ongi ala gaizki dauden aztertuz; bidegabekeriei kontra egiten die, agindutako gauzak ez betetzea ezin du onartu eta arau sozialak nahiz moralak aztertzen eta zalantzan jartzen ditu.
- *Kritikaren zentzua oso garatuta dauka bere buruarekiko eta besteekiko.* Ez du kaskarkeria gogoko, eta ezta anbiguotasuna ere, eta kalitatea exijitzen du.

- *Umore-sen* nabarmena du; landua, ironikoa, argia eta garratza izan daiteke. Gauzen eta egoeren alderdi ludiko edo dibertigarria bilatzen du. Portaera hori ez da beti ongi ulertzen, eta atentzioa ematen edo protagonismoa bilatzen ari dela pentsa dezake jendeak.
- *Perfekzionista* da; alegia, gauzak ongi egin nahi ditu, helburuak lortu eta bere burua hobetu nahi du, oso saiaturia da. Gauza errazak zaildu egin ditzake. Berezko motibazio handia du. Horrekin batera porrot egiteko beldurra izan dezake, eta frustrazioarentzako tolerantzia baxua.
- *Bere portaera kontrolatzeko joera* du, eta jokaera desberdinak erakutsi ditzake egoera jakinetan sortzen diren eskakizun sozial, kognitibo eta/edo emozionalen arabera. Calerok (2007) autoerregulazioa deitzen dio.
- *Egonezina, pazientziarik eza edo heretura isla* dezake; tikak ere izan ditzake, eta baliteke jarduera fisiko biziak egitea, ezagutzen egarri delako edo besteen erritmora egokitzeagatik. Nerbio-tikak izan ditzake; azazkalak edo arkatzak jaten ditu, etengabe erlojuari begiratzen dio, gaixotasunak somatizatzen ditu, etab.

3.8. Generoarekin loturiko ezaugarri bereizgarriak

Adimen-gaitasun handiak dituzten neskei arreta berezia eskaini behar zaie. Izan ere, gaitasun handiak edukitzeak ez ditu egungo gizarte-errealitatetik kanpo uzten; neskek eta emakumeek oraindik ere genero-desberdintasuna pairatzen baitute.

Hainbat ikerketek agerian utzi dituzte gaitasun handiei dagokienez nesken eta mutilen artean dauden desberdintasunak (Hollingworth, L., 1926; Reis, S., 1999; Silverman, 1993; Kerr, B., 1994; J. Willis eta Willinsky, 1999). Ikerketok oso erabilgarriak dira desberdintasun horiek eta haien arrazoiak ezagutzeko, eta baita eskolan eta familian esku hartzeko proposamenak egiteko ere.

Ikerketek erakutsi dutenez, gaitasun handiko ikasleak neskak direnean, egoera hori zailagoa da antzematen. Izan ere, gaitasun handiko ikasletzat identifikatutako 10 ikasletik, 7 mutilak dira eta 3 besterik ez neskak. Proportzio hori lehen hezkuntzatik hasten da jaisten, mutilak %52 eta neskak %48 baitira (Pérez eta Domínguez, 2000). Nerabegarora iristen direnerako, gaitasun handiak dituen neskarik ez dago apenas. Errendimendu-faltari dagokionez, mutilen kasuan lehen hezkuntzako aurreneko ikasturteetan hasten da gainbehera; aldiz, nesken artean, pubertaroa amaitzen denean gertatzen da (Reis, 1999).

Bi generoen arteko desberdintasun intelektualei dagokienez, badira genero bat eremu jakin batzuetan bestearen gainetik nabarmentzen dela dioten ikerketa batzuk. Hala ere, hezkuntzarekin eta ingurunearekin loturiko faktoreek eraginak dirudite alde horiek.

Pozik ez egotearekin, motibazio faltarekin edo ondoezarekin loturiko egoeretan, mutilek gehiago azaleratzen dituzte sentimendu horiek. Neskek, aldiz, isiltzeko eta konformatzeko joera dute.

Neskek arrakasta gutxiago izatea eragin dezaketen faktoreen artean, egileak funtsezkotzat hartzen ditu estereotipo kulturalak, sexu-rolak eta mezu kontraesankorrak. Egiatztatuta dago hezitzaileek ez dituztela neskak berdin tratatzen, ez eskolan eta ezta ere unibertsitatean. Bestalde, neska asko arrakastaren beldur dira, eta ez dira ausartzen beren generoarekin loturiko estereotipoak urratzen; etorkizuna ez dute epe ertain eta luzera gehiegi planifikatzen, eta dena ezin hobeto egin nahi dute. Horrek guztiak, jasotzen duten lanbide-orientazio eskasarekin batera, egungo egoerara daramatza. Badirudi nesken artean feminitatearen eta talentuaren arteko gatazka bat dagoela. Errendimendu txikiagoa dute matematikatan eta zientzian, eta interes eta zaletasun gutxiago mutilekin alderatuta; lan-itxaropen gutxiago daukate, eta beren autoestimua baxuagoa da.

Nortasunaren garapenari dagokionez, emakume askok besteekiko harremanak eta gizarteak haiengandik espero duena hartzen dituzte oinarritzat, eta zailagoa egiten zaie rol ez tradizionalak aukeratzea edo hartzea.

L. Pérez eta Domínguez-ek (2000) diotenez, gizartearen presioak gizonen eta emakumeen irudi estereotipatuak sortzen ditu; eta ondorioz, emakumeek beraien autokontzeptua murrizten duen paper batekin konformatzeko joera dute. Gizarte-estereotipoen presioak aukerak muga ditzake, eta gizarte-oztopo ere bilaka daitezke estereotipo horiek. Hala, nerabazarora iristen direnerako, neska asko oso egokituta daude gizartearen ikuspegitik; oso konformistak dira, beren irudiarengatik eta besteekiko harremanengatik kezkatzen dira, eta sarritan, beren gaitasun handiak ezkututzen dituzte edo haiei uko egiten diete; autoestimu baxua dute, eta besteen onarpena jaso nahi dute.

4. Premiak

Berriro ere, gogoratu behar dugu ikasle guztiek ez dauzkatela premia berberak, eta ikasle batzuek beste batzuek baino premia handiagoak izan ditzaketela. Haur bakoitza desberdina da gainerakoekiko. Beraz, bakoitzak bere behar zehatzak ditu. Nolanahi ere, adimen-gaitasun handiko haurrek eta gainerakoek behar jakin batzuk partekatzen dituzte.

Hona hemen gaitasun handiko ikasleak tratatzeko gomendio batzuk:

- Ikaslea den bezala onartu. Haur bat da, eta beraz, gauza batzuk ondo eta beste batzuk gaizki egiten ditu.
- Premia kognitibo, sozial eta emozionalak berarekin batera landu behar ditugu.
- Ikaslearen autokontzeptu positiboa bultzatu. Bere indarrak eta ahulguneak ezagutu.
- Ikasleari bere burua ezagutzen lagundu; gaitasun handiak zer diren azaldu, horrek dakartzan abantaila eta desabantailak nabarmenduz.
- Gauzak ikasteko duen irrika onartu; bere jakin-mina, gai arlo jakin batzuetan sakontzeko duen gogoia onartu. Bere jakin-nahiari oztoporik ez jarri.
- Oreka bat bilatu ikaslearen gaitasun eta nahien eta gizartearen aukera eta eskakizunen artean.
- *Ikasleak dakiena erakusteko duen premia onartu.*
- *Ikaslearen adimena, sormena eta abar suspertu, etengabe eta modu egokian.*
- Ikasleari zaletasun eta interes berberak dituzten beste pertsona batzuekin harremanetan jartzeko aukera eman.

5. Mitoak eta errealitateak

Hona hemen mitorik sustraituenetako batzuk:

- *Gaitasun handiko ikasleek arrakasta dute ikasketetan, eta arlo guztietan gainera.* Ikasle batzuk jakintzaren arloren batean nabarmendu daitezke, baina ez nahitaez guztietan; gainera, ikasketetan porrot egitera irits daitezke.
- *Adimen-gaitasun handiko ikasleek beren kabuz egiten dute aurrera, eta laguntzarik gabe lor dezakete arrakasta akademikoa.* Pertsona hauek azkar eta erraz ikasteko gai diren arren, norbaiten orientabidea, laguntza eta bultzada behar dute beren gaitasunak garatu ahal izateko. Gainera, bere ezaugarri eta premiei erantzun egokirik ematen ez bazaie, baliteke ikasleak erreakzio eta portaera desagokiak izatea.
- *Haur hauek arreta espezifikoa behar dute, baita arreta terapeutikoa ere.* Argi utzi behar da adimen-gaitasun handiko haur guztiek ez dutela laguntza berezirik behar. Horietako asko ongi egokituta daude beren ingurunera, eta ez dute tratamendu espezifikorik behar.
- *Erraza da ikasle hauek antzematea, eta/edo 130etik gorako AKA eduki behar dute.* Gaitasun handiko ikasleek oso talde zabala eta heterogeneoa osatzen dute. Batzuetan, gaitasun hori ez da nabarmentzen, edo ikasleak "ezkutuko supergaitasuna" delakoa izan dezake. Horregatik, ezinbestekoa da familiak eta hezkuntza-elkarteak antzemate-prozesua zorrotasunez eta elkarlanean burutzea. Bestalde, haur batek AK altua edukitzeak ez du zertan esan nahi gaitasun handiak dituenik.
- *Ikasle hauek ez dute estimulaziorik behar; are gehiago, estimulazioak kalte egin diezaieke.* Estimulazioa funtsezkoa da gizakiaren garapenarentzat. Ikasle hauek beren gaitasunetara egokitutako arreta eta estimulazioa behar dute; bestela, ezingo dituzte beren potentzialtasunak garatu.
- *Ikasle hauek arazoak dituzte beren adineko beste ikasleekin harremanak edukitzeko.* Gainerako ikasleek bezala, baliteke gaitasun handiko ikasle batzuek gizarte-harremanetarako estrategiak landu behar izatea. Horrelako arazoak ez dira soilik adimen handiko haurren artean antzematen. Hala ere, egia da beren interesak partekatzen dituzten pertsonak behar dituztela, eta horregatik batzuetan haur zaharragoengana jotzen dutela.

- *Pertsona ezegonkorrak, ahulak eta gaixotiak dira, arlo akademiko edo profesionalean arrakasta lortzen dutenak, baina gizarte-arloan porrot egiten dutenak; edo guztiz kontrakoa: liderrak dira eta osasun emozional ezin hobea dute.* Gaitasun handiko ikasleak, oro har, ongi egokitzen dira beren ingurunera. Hala ere, talde honetan aniztasun handia dago. Ikasle hauek arreta egokia jaso behar dute beren ezaugarri bereziengatik (kognitiboak eta emozionalak, disinkronia....).
- *Normalean, gaitasun handiko ikasleak aspertu egiten dira eskolan.* Hori gerta daiteke, eskolak ikasle hauen gaitasunei eta ikasketa-erritmoari behar bezala erantzuten ez badie. Alegia, ohiko metodo errepikakorrek erabiltzen baditu, eta sormena bultzatzen ez baldin badu.
- *Gaitasun handiko mutil gehiago daude neskak baino.* Adinak aurrera egin ahala, gaitasun handiak antzematen zaizkien nesken kopurua gutxitu egiten da. Mundu-mailan, gaitasun handikotzat jotako 10 ikasletik 3 neskak dira eta 7 mutilak, gutxi gorabehera. Adituen arabera, indarrean dauden eredu sozial eta kulturek eragiten dituzte desberdintasun horiek.
- *Gaitasun handiko haur guztiak goiztiarrak dira, eta oso txikitatik antzematen zaizkie beren ezaugarriak.* Gaitasun handiko haurrak goiztiarrak dira sarritan, baina ez du beti zertan horrela izan behar. Batzuek garapen normala izan dezakete, eta beste zenbaitek berantiarra ere bai.
- *Gaitasun handiko pertsona gehiago daude maila soziokultural altuetan gizarte-eta kultura-maila baxuagoetan baino.* Arrazak, kulturak eta gizarte-mailak ez dute inolako zerikusirik gaitasun handiak edukitzearekin. Hala ere, inguruneak funtsezko eginkizuna betetzen du, eta eragin positiboa edo negatiboa izan dezake gaitasun horien garapenean.

6. Adimen-gaitasun handiko ikasleak nola antzeman

6.1. Zergatik da garrantzitsua ikasle hauek antzematea?

Adimen-gaitasun handiko ikasleen identifikazioaren inguruan eztabaida handiak izan dira, eta bi ikuspuntu daude gaiari buruz. Alde batetik, identifikazio horren kontra daudenak daude. Haien iritziz, ikasle hauei etiketa bat jartzeak ondorio negatiboak dakartza, eta haien premiak betetzeko nahikoa da hezkuntza-eskaintza behar adina dibertsifikatzea. Talde honek identifikazioaren eragozpen batzuk aipatzen ditu:

- Identifikazioaren helburua ez dago garbi.
- Testak gaizki eta gehiegi egiten dira.
- Nahasmendua sortzen da diagnostikoan.
- Etiketa faltsuak jartzen dira.
- Errealitatearekin bat ez datozen itxaropenak sortzen dira.
- Esku-hartzea desagokia da eta ez du eraginkortasunik.

Beste aldetik, identifikazioaren aldekoek honela justifikatzen dute beren jarrera:

- Ikuspegi sozio-politikotik, nahitaezkoa da pertsona hauek identifikatzea, ekarpen handiak egin baitiezazkiokete oro har gizarteari eta baita beren herrialdeari ere.
- Eskola-porrotaren indizeari dagokionez, ez dago alderik ikasle hauen eta gainerakoen artean.
- Ezinbestekoa da ikasle hauen ezaugarriak ezagutzea neurriak ezarri ahal izateko (bai orokorrak eta bai banakakoak). Horri esker, ikasle hauen potentzialtasunak ahalik eta gehien garatzera zuzendutako hezkuntza-erantzun bat diseinatu ahal izango da. Aitu gehienek diotenez, identifikazioa lehenbailehen egin beharko litzateke.

Antzemate-prozesuan arazo batzuk sor daitezkeen arren, gure ustez, oso garrantzitsua da gaitasun handiak dituzten ikasleak identifikatzea. Horrela beren ezaugarriak eta funtzionamendu intelektuala ezagutu ahal izango ditugu, eta beren premietara egokitutako hezkuntza-proposamenak egingo ditugu.

Gainera, ikasle hauek beren premiei erantzuten dien hezkuntza jasotzeko eskubidea dute. Gaitasun horiek ez antzemateak eta ikasle hauek ez artatzeak aipatu eskubidea urratzea ekarriko luke.

Eskola eta familia dira adimen-gaitasun handiko ikasleak identifikatzeko eremurik garrantzitsuenak. Beraz, antzemate goiztiarrak esku hartzea ahalbidetuko luke, kasu bakoitzarentzat egokiak diren neurriak proposatuz.

6.2. Zein da antzemate-prozesuaren xedea?

Adimen-gaitasun handiak dituzten ikasleak antzematea behar-beharrezkoa da honako eginkizunak burutzeko:

- Haien profila ezagutzeko: beren baliabide intelektualak, gaitasunak, errendimendua, ikasteko estiloa, interesak, etorkizun-sena, ezaugarri pertsonal eta emozionalak...
- Haien premiei ahalik eta egokien eta azkarren erantzuteko.
- Haien ahalmenak eta gaitasunak garatzeko.
- Haiei ahalik eta gehien ikasten laguntzeko, eta beren garapen emozionala bultzatzeko.
- Ikasteko eta parte hartzeko dituzten oztopoak identifikatzeko.
- Ikaslearen bilakaera naturala bultzatzeko, gizartean zoriontsuagoa izan dadin eta jokabide etikoa eta arduratsua izan dezan.

6.3. Antzemate-prozesua

6.3.1. Antzemate-prozesuaren ezaugarriak

Proposatzen den prozesua alderdi askoko ikuspegi argi batean oinarritzen da. Gaitasun handiak identifikatzera eta ikasle hauek behar bezala artatzera zuzenduta dago.

Gaitasun handiko ikasleen antzemate eta balioespen hori ezin da une jakin batean egin, test edo proba psikometrikoen emaitzak edo haurraren adimen-gaitasuna soilik kontuan hartuz. Prozesu horretan hainbat motatako estrategiak eta tresnak erabili behar dira, haurraren garapen emozional zein soziala eta sormena bultzatzeko. Gainera, hezkuntza-elkarte eta familiako eragile guztiek hartu behar dute parte prozesuan.

Prozesuak, beraz, honelakoa izan behar du:

- **Alderdi askotakoa**, ikaslea bere osotasunean hartuz: gaitasun intelektualak, sozialak, emozionalak, sortzaileak, motibazioa, ikasteko estiloak eta gizarte-testuingurua hartu behar dira kontuan. Ez dugu ahaztu behar talde hau oso heterogeneoa dela, eta ez duela zertan errendimendu handirik erakutsi behar aipatutako eremu guztietan.

- **Kuantitatiboa** (test eta proba estandarizatuak, eskolako kalifikazioak, ...) **eta kualitatiboa** (irakasleen txostenak eta oharrak, familiek emandako informazioa, kidekoen arteko aukeraketak, autoinformeak).
- **Testuinguruan kokatua**, alderdi eta ingurune guztiak kontuan hartuz (gizartea, eskola, familia).
- **Prozesu normalizatu bat** izan behar du, ikaslearen premiak betetzen lagundu edo hori oztopa dezaketen aldagaiak antzeman ahal izateko.

6.3.2. Prozedura

6.3.2.1. Ikasturtearen hasieran

Irakasleek ikasleen hasierako ebaluazioarekin batera burutuko dute antzemate-prozesua, zikloaren edo ikasturtearen hasieran. Jasotako informazioa ikasleen ezaugarri eta premia espezifikoetara egokitzen den hezkuntza-erantzun bat emateko erabiliko da.

Irakasleek erabakiko dute zer-nolako neurriak hartu behar diren (antolamenduzkoak, baliabideak, laguntzak...) ikasleen heterogeneotasunari erantzuteko. Batzuetan, erantzun dibertsifikatu bat nahikoa izango da ikaskuntza gaitasun handiko ikasleen premietara egokitzeko.

Horretarako, irakasleek honako baliabideak erabiliko dituzte:

- Familiak emandako informazioa, beste profesional batzuek egindako eta familiak emandako txostenak, aurreko ikasturteetako informazioa, identifikazio-galdesortak, adierazleak edo bestelako tresnak.
- Eskolako beste profesional batzuen (orientatzailea, aholkularia...) eta laguntza-zerbitzuen laguntza.

Erantzun-maila hau da denetan inklusiboena, ikasleak beren ohiko testuinguruan hartzen dituelako.

6.3.2.2. Ikasturtean zehar

Neurri orokorrak ezarri arren, baliteke irakasleak beren trebezia, gaitasun, errendimendu eta/edo sormen handiagatik bereziki nabarmentzen diren ikasle batzuk daudela antzematea. Ikasle horiek neurri osagarriak beharko dituzte, beharbada.

Irakasleak hezkuntza-arloko laguntza-zerbitzuengana jo beharko du, egoera aztertu eta Ebaluazio Psikopedagogikoa hasteko.

Zenbaitetan, familiak eurek eskatzen diote eskolari ebaluazio psikopedagogikoa eta/edo hezkuntzako esku-hartzea egin dezala. Familiarekin lan egitea eskola inklusiboaren oinarrietako bat da, eta beraz, gure hezkuntza-ekintzaren zati izan behar du elkarlan horrek. Beraz, zentzuzkoa eta egokia da ebaluazio psikopedagogikoa eskatzeko erabakia eskolak eta familiak elkarrekin hartzea.

Legez, ebaluazio psikopedagogikoaren eskaera tutorearen bidez egin behar da, familiak eta/edo haren legezko ordezkariak aurrez informatuta eta haien baimenarekin, edo hala badagokio, ikaslearen baimenarekin.

6.3.3. Eragileek antzemate-prozesuan bete beharreko eginkizunak.

Gaitasun handiko ikasleak identifikatzea zeregin konplexua da, eta hainbat eragilek esku hartzen dute prozesu horretan. Eragileak honako hauek dira: irakasleak, familia, kidekoak, profesionalak eta haurra bera. Hezkuntza-elkarteak eta familiak lankidetzan estuan aritu behar dute, eta ebaluatu beharreko ikaslearekin duten harremanetik sortzen den informazio erabilgarria eta beharrezko elementu guztiak eskaini behar dituzte.

6.3.3.1. Familia

Gurasoen iritziak garrantzia handia du ikasle hauek antzeman eta ebaluatzeko orduan. Izan ere, beraiek dira beren seme-alaben ezaugarriak ongien ezagutzen dituztenak. Balio handiko informazioa eman dezakete antzemate- eta balioespen-prozesuan. Eta prozesu horretan aktiboki parte hartzen dutenez, beren seme-alaben gaitasunak eta interes-eremuak zehazten lagunduko dute.

6.3.3.2. Irakasleak

Familiarekin batera, irakasleak dira haurrak ongien ezagutzen dituztenak. Eskola eta ikasgela ingurune ezin hobeak dira ikasle hauei buruzko datu eta informazio garrantzitsua biltzeko.

Horregatik, irakasleek etengabe egon behar dute ikasleak behatzen, gaitasun handiko haurrak bereizten dituzten ezaugarriak antzeman ahal izateko. Irakasleak ikasleen portaerak nahiz haien ekoizpenak behatuko ditu. Izan ere, eskolako lorpenei edo errendimenduari soilik begiratzen baldin bazaio, baliteke gaitasun handiko ikasle batzuk ez nabarmentzea ("ezkutuko supergaitasuna" duten horiek).

Profesional bakoitzak, nork bere profilaren eta eskumenen arabera, bere jakinduria pedagogikoa ekarriko dio gaitasun handiak dituzten ikasleen irakatsi eta ikasteko prozesuari. (Irakasle Tutoreak, Aholkulariak, Orientatzaileak, Laguntzako irakasleak, Ikasketaburuak, zikloko koordinatzaileak...).

6.3.3.3. Kidekoak eta ikaskideak

Ikaskideek emandako informazioa oso baliagarria izan daiteke ikasle hauek antzemateko. Hainbat baliabide erabil daitezke informazio hori lortzeko (galdesortak, kidekoen arteko aukeraketa, zerrendak, soziogramak, etab.).

6.3.3.4. Ikaslea bera

10 urtetik aurrera, autobiografiak, norbere buruaren deskribapenak edo galdesortak (Gómez Masdelvall eta V. Mir, 2011) ere baliagarriak dira informazioa lortzeko. Ahal den neurrian, eta ikaslearen adinaren arabera, ikasleak prozesuan parte hartuko du eta prozesuari buruz duen iritzia emango du.

6.3.3.5. Berritzeguneetako aholkulariak

Antzemate-prozesuko eragile izanik, aholkulariek testuinguruan jarritako ebaluazioa egiten lagunduko dute. Horretarako, kasu bakoitzean egokitzen jotzen dituzten tresnak erabiliko dituzte. Proba psikometrikoei dagokienez, komenigarriak izan daitezke ikasleei buruzko informazioa lortzeko. Hala ere, ez dira inoiz ikasleak sailkatu edo etiketatzeko erabiliko.

Ebaluazioak ikaslea ulertu eta ezagutzeko balio behar du, eta familiak eta eskolak emandako informazioarekin batera, hezkuntza-erantzuna antolatzeke.

6.3.3.6. Kanpoko beste eragile batzuk

Batzuetan, familiek hezkuntza-administrazioaz kanpoko profesionalen balioespenak aurkezten dituzte. Horri buruz, zera esan behar dugu:

- Balioespen horiek ikasleari buruzko datu eta informazio interesgarria eman dezakete.
- Ebaluazio-prozesuan lankidetzan bultzatu nahi denez, testuinguruan jarritako ebaluazioan bildutako informazioari erantsi behar zaio informazio hori.

Bere xedea ikaslearen hezkuntza-premiak antzematea da: bere indarguneak eta ahulguneak ezagutzea, eta ikasteko eta parte hartzeko dituen oztopo guztiak identifikatzea.

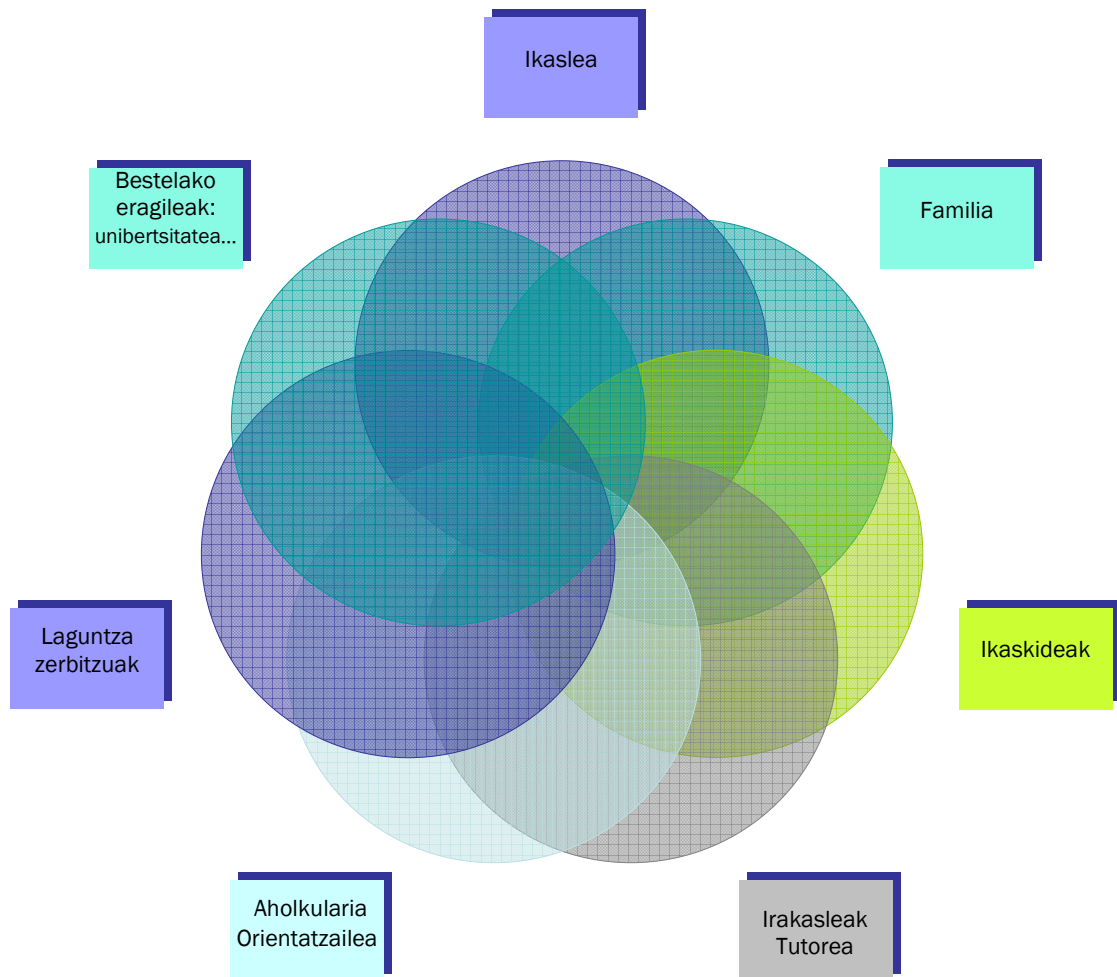
- Ebaluazio psikopedagogikoak lankidetzaren ekintzetan oinarritu behar du. Hezkuntza-prozesua eta hezkuntza-erantzunarekin loturiko erabakiak orientatzera zuzenduko dira ekintza horiek.
- Ebaluazioan eragile guztiek hartuko dute parte: familiak, irakasleak, ikasleak, berak, eta Hezkuntza Saileko laguntza-zerbitzuak aholkulariak.
- Eragile bakoitzak, nork bere profilaren arabera, bere ebaluazioa egingo du tresna egokiak erabiliz, eta jasotako informazioa ebaluazio-prozesuari emango dio.
- Balioespen-teknikak eta tresnak kasu bakoitzaren premien arabera erabiliko dira: behaketa, elkarrizketak, galdesortak, ikasleen lan eta ekoizpenen azterketa, eskalak, proba psikopedagogikoak, etab.

Testuinguruan jarritako balioespen psikopedagogikoa amaitu ondoren, hartu beharreko hezkuntza-neurriak zehaztuko dira.

Eragile guztiei hartutako erabakiak jakinaraziko zaizkie; egin beharreko zereginak eta epeak zehaztuko dira, eta koordinaziorako egutegi bat finkatuko da.

Hartutako neurrien jarraipena eta ebaluazioa profesional guztien artean egingo da, eta hala badagokio, familiak ere parte hartuko du.

Ebaluazioaren xedea, berriz, datuak lortzea da (ikaslearen bilakaerari buruz, hartutako neurrien baliotasunari buruz, prozesuari buruz...). Laburbilduz, irakatsi eta ikasteko prozesuaren alderdi guztiak balioesteko eta gabeziaren bat daukatenak hobetzeko balio behar du.

Grafiko honek adimen-gaitasun handiko ikasleen antzemate-, ebaluazio-, esku-hartze- eta jarraipen-prozesuan esku hartzen duten eragile guztien lankidetzaren eraketa islatzen du.

6.4. Tresnak

Agiri honetako eranskinetan tresna batzuk azaltzen dira. Ikasleak behatzeko eta adimen-gaitasun handiak dituztenen ezaugarri eta premiei buruzko datuak biltzeko balio dezakete; eta baita ere, beste tresna formal eta informal batzuen bidez ikasle hauek antzemateko erabiltzen diren adierazleak zehazteko.

Erabilienetariko batzuk hauek dira:

- Irakasleentzako galdesortak eta behaketa-eskalak.
- Ikaskideentzako galdesorta.
- Etapen araberako autoezagutza-galdesorta eta autobiografia.
- Gurasoentzako galdesorta.

6.5. Ikasgelan gaitasun handiko ikasleak identifikatzeko estrategiak eta adierazleak etapaka

Irakasleek hainbat estrategia eta tresna erabil ditzakete adimen handiko ikasleak antzeman eta horien ezaugarriak ezagutzeko:

- Ikasleen ezaugarri bereizgarrien **behaketa**; erregistroak, protokoloak edo adierazleak erabil daitezke zeregin hori errazteko. Hurrengo atalean adierazleak azaltzen dira.
- **Ikasleen ekoizpenen azterketa**: ahozko eta idatzizko ekoizpenak, marrazkiak, era askotako lanak, etab. Ikasgela-taldearen ekoizpenak izan daitezke, edo ikasle bakoitzak egindako lan zehatzak.
- Ikasleak egiten dituen **galdera eta iruzkinen** azterketa. Galdera sortzaileak, iruzkin bitxiak eta galdera inferentzialak, ezohikoak edo arraroak egiten dituen aztertu behar dugu. Horrela, ikasleak gaitasun handiak dituela antzeman dezakegu.
- Ikaslearen **ezagutza orokorrak eta espezifikoak**, bai eskolarekin lotutakoak eta bai interesatzen zaizkion gaiekin lotutakoak (gizarte- edo kultura-gaiak...). Bere ezagutzaren maila ere aztertu behar da.
- **Jarduera konplexuago edo berriekiko zaletasunak** ere ikasle hori desberdina dela erakuts diezaioke irakasleari.
- **Ikaskideekiko harremanaren** azterketa. Batzuetan, ikasle hauek liderrak izaten dira; gatazkentzat irtenbide originalak proposatzen dituzte, eta taldekideek ikasle azkar eta argitzat jotzen dituzte.

Lankidetzako eredutik identifikazio-, balioespen- eta jarraipen-prozesua gidatzeko, ikasle hauek **antzematea eta erabakiak hartzea xede duen PROTOKOLO** bat erantsi da eranskinetan.

Gaiari buruzko literatura zientifikoaren arabera, **Haur Hezkuntzan** hainbat fenomeno kognitibo azaltzen dira, ohi baino goizago sarritan. **Lehen Hezkuntzan**, fenomeno horiek sendotzen, biribiltzen eta hobetzen joaten dira, eta **Bigarren Hezkuntzan**, dena ongi badoa, kalitate handiko lorpenak eta ekoizpenak erdiesteko gai den profil kognitibo bat eratzen da. Beraz, jarraian azaltzen diren adierazleak eraginkortasun-helburuengatik baino ez daude etapaka sailkatuta.

6.5.1. Haur Hezkuntzako adierazleak.

Eremu kognitiboarekin loturiko adierazlea

- Bere adinerako ezohikoa den hiztegi bat du: aberatsa, zehatza, landua.
- Kausaltasun-harremanak behar baino lehen ulertzen ditu.
- Problema ebazten ditu eta intuitiboki ikasten du, bere ikaskideenetatik desberdinak diren metodoak erabiliz.
- Gaika ikasten du: zenbakiak, letrak, unibertsoa.
- Zenbakiak edo letrak behar baino lehen ezagutzen ditu.
- Kantitatearen eta kopuruaren kontzeptuak oso goiz ikasten ditu. Berezko metodoak gara ditzake kalkuluak egiteko eta problema ebazteko.
- Irakurtzen eta idazten behar baino lehen ikasten du, eta bere kabuz (induktiboki).
- Mintzamenen nabarmentzen da, eta hizketan aritzeko gaitasun handia du.
- Hizkuntza goiz garatzen du.
- Gainerako haurrek baino lehenago amaitzen ditu lanak.
- Ezagutza oso sakonak bereganatzeko gai da.
- Bere kabuz gauzak ikasteko gai da: irakurtzen, algoritmoak erabiltzen...
- Bere adin kronologikorako zailak diren kontzeptu abstraktuak ikas ditzake.
- Jolas arautuak eta eraikuntza-jolasak gustatzen zaizkio.
- Batzuetan, kosta egiten zaio ohera joatea, eta baliteke ordu gutxiago lo egin behar izatea. Alderdi hori garunaren aktibazioarekin eta loaren faseekin loturik dago.
- Oroimen ona du: ipuinak, abestiak, kontakizunak, azalpenak, datuak eta abar gogoratzen ditu.

Sormena eta irudimenarekin loturiko adierazleak.

- Ezohiko galderak egiten ditu, beren aniztasun, originaltasun, sakontasun edo abstrakzio-mailagatik nabarmentzen direnak.
- Originaltasuna erakusten du ideia, metodo eta adierazpen artistikoak uztartzerakoan.
- Jolasak, musika, hitzak, hitzaldiak eta abar hasten, sortzen eta egokitzen ditu, familiaren edo irakasleen eraginik gabe.
- Oso trebea da buru-hausgarriak eta puzzleak egiten.
- Sormena eta originaltasuna erakusten du, bai bere ekoizpen artistikoetan eta bai beste lan-eremu batzuetan.
- Hazten doan heinean, bere ekoizpen artistikoak ugaritzen doaz.

Eremu sozioemozionalarekin loturiko adierazleak

- “Gatazkak” konpontzeko joera du.
- Kezka agertzen du gai jakinekiko: heriotza, unibertsoa eta transzendentzia, esaterako.
- Oso sentikorra da besteen arazoez edo sufrimenduez: pobrezia, mina, gaixotasuna, hondamendi naturalak, gerrak, indarkeria...
- Jarduera jakin batean porrot egin dezakeela uste badu, ez du jarduera hori egiterik nahi izaten.
- Umore-sen nabarmena du: txisteak kontatzen ditu, analogia dibertigarriak sortzen ditu hizkuntzarekin, etab.

- Zeregin guztiak ezin hobeto egin nahi ditu, eta hainbeste tematzen denez lan horiek hobetzen, berandu amai ditzake. Batzuetan, oso azkar amaitzen ditu ikasgelako jarduerak.
- Egonezina adierazten du, tikak ditu...

Motibazio eta interesekin loturiko adierazleak

- Gai batean kontzentratzen da eta amaitu arte ez du etsitzen.
- Nekaezina dirudi, eta bizitasun handia erakusten du.
- Bere kabuz lan egitea nahiago du, eta laguntza gutxi behar du.
- Jakin-min handia du eta bere ingurunea aztertzea gustatzen zaio.
- “Ohiko” zereginak amaitu gabe utz ditzake.
- Dagoeneko ezagutzen duena berriro egitea ez zaio gustatzen.
- Gaiarekin lotutako galdera egokiak egiten ditu, eta gauzak ikasi nahi ditu.
- Ausarta eta gogoetatsua da.
- Nahiago ditu jolas intelektualak mugimendua edo gorputzarekin loturiko jarduerak baino.

6.5.2. Lehen Hezkuntzako adierazleak.

Eremu kognitiboarekin loturiko adierazleak

- Erraz ulertzen du ematen dioten informazioa, eta gogoratu egiten du.
- Arlo jakin batean jasotako ezagutzak beste arlo batzuetan erabiltzen ditu.
- Bere baliabide linguistiko eta matematikoak bere adineko gainerako haurrenak baino hobeak dira.
- Hainbat motatako informazioa erlazionatzeko gai da, eta kontzeptu berriak eta ideia berritzaileak sortzen ditu.
- Interesatzen zaizkion gaiei buruz ezagutza handiak izan ditzake, nahiz eta gai horiek ikastetxean ez landu.
- Problema hainbat estrategien bidez ebazten ditu, eta gainera, eragiketarik egin gabe ebatz ditzake.
- Erraz eta azkar ikasten du, eta ez du gauzak errepikatzerik behar.
- Ikasgelako lanak azkar amaitzen ditu, eta beraz, batzuetan aspertu egiten da.
- Zeregin guztiak ezin hobeto egin nahi ditu, eta hainbeste tematzen denez lan horiek hobetzen, berandu amai ditzake.
- Bere baliabide linguistikoak bere adineko gainerako haurrenak baino hobeak dira.
- Irakaslearen azalpenei aurrea hartzen die. Zenbait gauza bere kabuz ikasten ditu.
- Irakasleari zerbait argitzeko eskatzen dionean, nahikoa izaten du azalpen labur bat.
- Zeregin mekaniko eta errepikakorrek gorroto ditu.
- Haur hauengan goiz azaltzen dira metakognizio-prozesuak; hau da, goiz jabetzen dira funtzionamendu kognitiboaz eta hura kontrolatu eta erabiltzeko moduz. Beren ikaskideei kontzeptuak azaltzeko gai dira, eta nola ikasten duten konturatzen dira.

Sormena eta irudimenarekin loturiko adierazleak.

- Originaltasuna erakusten du ideia, metodo eta adierazpen artistikoak uztartzerakoan.
- Jolasak, musika, hitzaldiak eta abar hasten, sortzen eta egokitzen ditu, gurasoen edo irakasleen eraginik gabe.
- Mota askotako galderak eta kalitate handikoak egiten ditu.
- Bere buruarekin kritikoa izan daiteke, eta baita bere ingurunearekin ere: ikaskideak, irakasleak...

Eremu sozioemozionalarekin loturiko adierazleak

- Iritzi oso independenteak izan ohi ditu.
- Berak proposatzen dituen gaiak lantzera bultzatzen ditu beste ikaskide batzuk.
- Bihurria edo geldiezina izan daiteke, eta baita lotsagabea ere.
- Umore-sen nabarmena du: gauza dibertigarri eta barregarriak esaten ditu, ironia erabiltzen du.
- Gizarte-arazoezko kezka agertzen du. Justizia, egia, zintzotasuna eta abar defendatzen ditu.
- Batzuetan ez ditu arauak onartzen, horien arrazoiak aurrez azaltzen ez bazaizkio.
- Gai transzendentalek kezkatzen dute: beste mundua, aspaldiko zibilizazioak, heriotza, etab.
- Perfekzionismoa.

Motibazio eta interesekin loturiko adierazleak

- Zeregin batean kontzentratzen da eta amaitu arte ez du etsitzen.
- Bere lanak ezin hobeto egin nahi ditu.
- Bere kabuz lan egitea nahiago du, eta laguntza gutxi behar du.
- Interesatzen zaizkion arloetan lan bikainak egiteko gai da, edo berarentzat erroka bat diren zereginetan gogo biziz parte hartzen du.
- Jakin-min handia erakusten du: zentzua aurkitu nahi die gauzei, guztiaren gainetik haien zergatia jakin nahi du.
- Bere erritmoa lan egiten du; gustuko duen zereginen batean kontzentratzen bada, azkar eta oso ongi egiten du. Interesatzen zaizkion arloetan denbora luzez lan egiteko gai da.
- Zeregin desberdinak eta konplexuagoak eskatzen ditu.

6.5.3. Bigarren Hezkuntzako adierazleak.

Nerabezaroan hainbat aldaketa gertatzen dira, eta aldaketa horiek zenbait eremutan islatzen dira (autoirudia, sexu-nortasuna, interesak, kideekiko harremanak...). Aldaketa fisiologikoak eta hormonalak ere gertatzen dira, eta guztiok ezagutzen ditugu horrek portaeran dakartzan ondorioak.

Horregatik, etapa honekin loturiko adierazleak azaldu aurretik, nerabezaroaren ezaugarri garrantzitsuenak deskribatu nahi ditugu.

Gaitasun handiko pertsona batentzat, nerabezaroa oso garai psikologiko garrantzitsua da. Izan ere, kidekoak bereizten hasten da, adinaren eta ahalmenen ikuspegitik. Normalean, ikastetxetik kanpoko

jarduerak egiteko, gazte hauek nahiago dituzte beren pareko gaitasunak dauzkaten pertsonak, nahiz eta zaharragoak izan. Hala ere, oro har, adimen-gaitasun handiko nerabeek harreman onak izan ditzakete beren adinekoekin. Izan ere, badira haien arteko lotura indartzen duten beste aldagai batzuk. Are gehiago: baliteke nerabe hauek beren adineko lagun asko edukitzea, gazte horiei erakargarri zaizkielako beren ezaugarri bereziak (ahalmen intelektual eta sortzaileak edo umore-sena, adibidez).

Nolanahi ere, adimen-gaitasun handiko nerabe batzuek ez dute harremanik izaten beren kidekoekin, interes desberdinak dituztelako eta beste bide batetik joatea erabaki dutelako. Baliteke nerabe horiek sozializazio-defiziten bat izatea, edo beren komunikazio-premiak bigarren mailan uztea. Dena dela, beren kidekoen mende denbora gutxiago egongo direnez eta askatasuna, independentzia eta autokontrola zer den sentituko dutenez, gazte batzuek nerabezaro errazagoa bizi dezakete.

Zenbait adituren iritziz, gaitasun handiko ikasleei beren gisakoekin elkartzeak lagundu egiten die benetako munduari aurre egiten. Izan ere, talde heterogeneoekin harremanetan hasteko duten ahalmena handitu egiten da kidekoekin egoten direnean.

Bistakoa denez, ikasle batek gaitasun handiak edukitzeak soilik ez du ziurtatzen zeregin akademiko edo sortzaileetan arrakasta izango duenik. Izan ere, pertsona hauek arrisku eta presio jakin batzuk jasan behar izaten dituzte. Beraz, nerabezaroari arreta berezia eskaini behar zaio; aldaketa handiak gertatzen dira garai horretan, eta aldaketok erabakigarriak izan daitezke ikasle hauen geroagoko garapenarentzat.

Bere ohitura, ahalegin eta trebetasunen ondorioz gaitasun handiko ikasle batek emaitzen gaineko kontrola galtzen badu, espero dena baino errendimendu baxuagoa izan dezake. Hori gertatzen denean, irakasleei zailagoa egiten zaie ikasle horiek identifikatzea, ikasgelan beti ez direlako nabarmentzen beren adimena edo sormenagatik. Batzuetan, egoera horrek beren seme/alabaren gaitasunak zalantzan jartzera ere eramán ditzake gurasoak.

Jarraian, Bigarren Hezkuntzan gaitasun handiko ikasleak identifikatu ahal izateko adierazle batzuk aipatuko ditugu:

Eremu kognitiboarekin loturiko adierazleak

- Gai jakinen batean emaitza bikainak lortzen ditu.
- Arazoen aurrean ideia, definizio, kontzeptu eta irtenbide ugari sortzen eta proposatzen ditu.
- Bere emaitzei dagokienez, kalifikazio eta ebaluazio batzuetatik bestera alde handiak egon daitezke.
- Hizkuntza egokia eta zehatza erabiltzen du, eta hiztegi zabala eta aberatsa du.
- Erantzukizunarekiko jarrera egokia du.
- Eskola-errendimendu handia du.
- Ezagutzak erraz bereganatzen eta erlazionatzen ditu.

Sormena eta irudimenarekin loturiko adierazleak

- Lehen Hezkuntzako ezaugarri berberak ditu: jolasak, musika, hitzaldiak eta abar hasten, sortzen eta egokitzen ditu, gurasoen edo irakasleen eraginik gabe.
- Material arruntak erabiltzen ditu eguneroko arazoentzat irtenbide sortzaileak bilatzeko.
- Problema konplexuak planteatzen ditu, eta galderak eginez ezagutzak handitzen saiatzen da.
- Originaltasuna erakusten du ideia, metodo eta adierazpen artistikoak uztartzerakoan.
- Oso kritikoa izan daiteke egoera jakin batzuen aurrean (bidegabeak, desegokiak, inkontsekuenteak), eta baita irakasle batzuekiko ere.
- Bere sormena ekoizpenera zuzenduta dago. Irakasleari problema konplexuak planteatzen dizkio, bere ezagutzak handitzeko asmoz.

Eremu sozial eta emozionalarekin loturiko adierazleak

- Batzuetan, jarrera hezigaitza erakuts dezake ezarritako agintearekiko, eta arauak eta gizarte-ohiturak zalantzan jartzen ditu.
- Jarrera kritikoa du bere buruarekiko eta besteekiko.
- Kezka eta sentikortasun berezia erakusten du gizarte-arazoez, arazo moral edo etikoekiko, etab.
- Irakasleei aurre egin diezaieke.
- Bizitzaren alde ludikoa bilatzen du.
- Umore-sen zorrotza eta landua du.
- Kaskarkeria ezin du jasan, eta lanak ezin hobeto egin nahi ditu.
- Lagun minak egin nahi ditu, haiekin identifikatu eta bat egin ahal izateko.
- Perfekzionismoa.

Motibazio eta interesekin loturiko adierazleak

- Bere kabuz lan egitea nahiago du, eta laguntza gutxi behar du.
- Eskolako curriculumean ez dauden gaiak interesatzen zaizkio.
- Interes bizia erakusten du ikerketa intelektualeko arlo bat edo gehiagorekiko, eta emaitza ezin hobeak ateratzen ditu gai jakin batzuetan.
- Ikastetxeko talde-jardueratan parte hartzen du (egunkaria, antzerki-taldea, irratia, etab.), eta baita hezkuntza-elkarteko beste jarduera batzuetan ere.
- Gorabehera handiak izan ditzake eskola-errendimenduan eta kalifikazioetan, hainbat faktoreren eraginez (gaia, irakaslearen estilo kognitiboa, ikaslearen gogo-aldarte, etab.).
- Hainbat jardueratan nabarmentzen da: matematika-olinpiadetan, arlo zientifikoetan (fisika, kimika, biologia, geologia...), xake-lehiaketetan, musikan...
- Bere interes eta ezagutzak partekatzen dituzten pertsonekin egon nahi du.
- Interesatzen zaizkion gaietan asko ahalegintzen da.

6.6. Adimen-gaitasun handiko neska-mutilen profilak

Berriro ere, azpimarratu behar dugu gaitasun handiko ikasleak oso talde heterogeneoa direla. Hau da, denak desberdinak dira. Gure asmoa ez da ikasle hauek sailkatzea. Nolanahi ere, haiek ezagutzen eta antzematen laguntzeko, beren ezaugarri orokorrak deskribatuko ditugu jarraian. BETTS eta NEIHART-ek (2004) eredu bat proposatzen dute ikuspegi orokor batetik abiatuz; haur hauek izan ditzaketen ezaugarri guztiak jasotzen ditu eredu horrek.

6.6.1 *Ikasle arrakastatsua, edo errendimendu akademiko onekoa.*

- Haur hauek ongi moldatzen dira eskolara; ez dute arazorik izaten, eta gaitasun handiko ikasletzat identifikatutako haurren %90 inguru dira.
- Errendimendu akademiko handia dute, eta puntuazio onak ateratzen dituzte adimen-testetan.
- Badakite berengandik zer espero den, baina batzuetan aspertu egiten dira. Horrek beren errendimendua murriz dezake, eta baita beren sormena ere.
- Ez dute disinkroniarik erakusten beren garapeneko eremuen artean, eta autokontzeptu ona dute. Beren ikaskideek onartu egiten dituzte.
- “Egokituta” daudenez, arrakasta lortzen dute eskolan; hala ere, gizarteak jartzen dizkien erronkei ezin diete beti aurre egin.

6.6.2. *Eskola-errendimendu baxuko haurra.*

- Haur hauek identifikatzea zaila da. Izan ere, ahalmen handiak izan arren, beren errendimendua oso txikia izaten da. Porrot egitera ere irits daitezke, denbora batez edo eskolatze-aldi osoan zehar.
- Batzuetan, eskolan dituen arazoengatik artatzen dutenean identifikatzen dute gaitasun handiko haur gisa.
- Errendimendu baxuaren arrazoiak mota askotakoak izan daitezke: haurraren ezaugarri emozionalak edo besteekin dituen harremanak (Renzulli, 1995), curriculumaren desegokitasuna, familiaren edo irakasleen presioak, motibaziorik eza, etab.
- Haur hauek jarrera negatiboa erakutsi ohi dute ikasteari eta ikasgelako lanak egiteari dagokionez. Sarritan, ikasgelan egongo ez balira bezala jokatzeko dute, edo beren fantasian murgiltzen dira.
- Autoestimu baxua izan ohi dute, eta besteekin ez dira ongi moldatzen.
- Besteek leporatzen diete porrot egin izanaren errua; oso trebeak dira beren akatsak justifikatzen.

6.6.3. Gaitasun handiekin batera ezintasunen bat antzematen zaien haurrak, edo gabeziaren bat dutenak.

- Haur hauek identifikatzea ez da erraza. Izan ere, duten gabeziak edo arazoak beren gaitasun handiak ezkuta ditzake.
- Adimen-gaitasun handiez gain, haur hauek minusbaliotasunen bat izan dezakete: entzuteko, ikusteko, mugitzeko, hitz egiteko edo ikasteko ezintasuna, ezgaitasun emozionala, jokabide-nahasmendua, etab.
- Baliteke besteak ez onartzea, komunikatzerik nahi ez izatea, estresatuta edo frustratuta egotea, lotsatia izatea.
- Arreta gehiena gabezia horiek konpontzera zuzendu ohi denez, haur hauen gaitasunak ez dira azaleratzen edo garatzen.
- Haur hauen artean, arreta berezia eskaini behar zaie honako gaixotasunekin nahas daitezkeen sintomak dituztenei (Webb eta beste batzuk, 1993): Nahasmendu Bipolarra, Depresioa, Nortasun Obsesibo Konpulsiboaren Nahasmendua, AGNH, Aspergeren Sindromea, Dislexia.

ERANSKINetan, gaitasun handiekin batera gabeziaren bat antzeman zaien hurrei buruzko informazioa azaltzen da (gehien aztertu diren kasuen adibideak dira).

6.6.4. “Underground” haurrak, edo nabarmentzen ez direnak

- Haur hauek ez dira identifikatzen, eta inor ez da konturatzen gaitasun handiak dauzkatenik. Sarritan nerabeak izaten dira, eta gehienetan neskak. Izan ere, zailagoa izaten da gaitasun handiak dituzten neskak identifikatzea.
- Baliteke beren ahalmenak ezkutatzea besteek onar ditzaten, edo kanpotik presiorik ez jasateko.
- Zalantziak izan daitezke, beldurtiak eta antsietate handikoak.
- Besteen onarpena jaso nahi dute, horretarako beren gaitasunak ezkutatu behar badituzte eta haietakoren bati uko egin behar badiote ere.

6.6.5. Haur desafiatsuak edo sortzaileak

- Gehienetan ez dira identifikatzen.
- Sormen dibergentea dute, eta ez dituzte ohiko baliabideak erabiltzen.
- Arazoak sor ditzakete, arauak eta agintea zalantzan jartzen dituztelako. Irakasleei aurre egitera irits daitezke. Batzuetan jarrera negatiboa dute helduekiko, ez baitute haien ahalmena onartzen.

- Umore-sen garrantza izan dezakete; zakarrak izan daitezke besteekiko harremanetan, eta oso burugorrrak dira.
- Oso ekarpen garrantzitsuak egin diezazkiokete gizarteari; hala ere, gizarteak onartzen ez dituen zenbait portaerengatik, talde marjinalekin bat egiteko joera dute.

6.6.6. *Ikasle autonomoak*

- Haur orekatuak dira, norbere ideiak dituztenak; nortasun handikoak eta alaiak dira, eta autokontzeptu ona daukate.
- Modu autonomoan lan egiten dute, eta errendimendu akademiko ona dute; ongi moldatzen dira besteekin, besteek onartu egiten dituzte eta liderrak izan daitezke.
- Behar dutena eskatzen badakite, eskola beren premiak betetzeko erabiltzen dute eta arriskuak erraz onartzen dituzte.

6.6.7. *Beste kultura batzuetatik eta/edo gizarte-ingurune ahul batetik datozen haurrak*

- Haur hauek ez dute berez profil bat osatzen. Hala ere, arreta berezia eskaini behar zaie, beren berezitasun kultural, familiar edo sozialek gaitasun handiak ezkuta ditzaketelako.
- Gaitasun handiko pertsonen proportzioa berdina da kultura eta gizarte-ingurune guztietan. Ingurune horietan, ordea, gutxiago identifikatzen dira, beren kulturak ez duelako zerikusirik eskolako kultura nagusiarekin, edo norberaren kulturako gaitasunak ez direlako kontuan hartzen.
- Kulturen arteko desberdintasunek edo hizkuntza(k) ez menderatzeak sortzen dituen arazoengatik, haur hauek batzuetan ez dute jasotzen behar duten arreta.
- Oso lotsatiak eta beldurtiak izan ohi dira; zenbaitetan, ez dute hitzik ere egiten. Ez dute apenas parte hartzen eskolako bizitzako jardueratan. Leku eta denbora gutxi izan ohi dute beren gaitasunak azaltzeko eta benetan nolakoak diren erakusteko.
- Irakasleek arreta gehiago jarri ohi dute beren zailtasunetan (desberdintasun kultural edo sozialek eraginak dira) beren gaitasunetan baino.

7. Adimen-gaitasun handiko ikasleei eman beharreko hezkuntza-erantzuna

Hezkuntza esku-hartzea nagusiki eskolaren testuinguruan eta beste hezkuntza-eragile batzuekin elkarlanean egiten diren ekintzen multzoa da. Ikaslearen gaitasun guztiak bultzatzea du helburu.

Gaitasun handiko ikasleengan esku hartze prozesuak hainbat fase ditu. Lehenik, ikasle horien premia orokorrak eta espezifikoak antzematen dira, eta jarraian, haur bakoitzari egokitutako hezkuntza-proposamen bat egiten da. Azkenik, proposamen horren jarraipena eta ebaluazioa egiten da. Proposamen horiek ikaslearen Ekintza Planean eta/edo Lan Egitasmo Pertsonalizatuan jaso behar dira.

Ikasle guztiak desberdinak direla gogoratu behar da. Beraz, esku-hartze bakoitza ere desberdina izango da; pertsona bati komeni zaionak, izan ere, ez du zertan egokia izan behar beste pertsona batentzat. Beste ikasle guztiek bezala, gaitasun handiko ikasle bakoitzak ezaugarri jakin batzuk ditu. Beraz, erantzun pertsonalizatu bat eman beharko zaio. Haur guztiak desberdinak baitira hainbat ikuspegitik (premiak, ahalmenak, gaitasunak, erritmoak, garapena, interesak, errendimendua eta abar).

Esku-hartzeek ikasketa-mota bakoitza errespetatu behar dute, eta baita eskolako errealitatea bera ere. Erantzunak, berriz, ikaslearen testuinguru naturalera egokituta egon behar du.

Beste gauza bat azpimarratu behar da: gaitasun handiko ikasleentzat diseinatutako hezkuntza-neurriak mesedegarriak dira gainerako ikaskideentzat. Neurriok ez dute zertan aldaketa handirik ekarri behar. Hala ere, jarrerak aldatzen dituzte; antolamenduaren aldetik malgutasun handiagoa dakarte, eta haurrak etengabe motibatzen dituzten jarduerak sorrarazten dituzte. Gainera, lan egiteko modu aktiboagoak, sortzaileagoak eta parte-hartzaileagoak eskatzen dituzte, haurren autonomia garatuko dutenak; eta irakasleen eta ikasleen gaitasunengan konfiantza izatetik abiatuz, itxaropen handiak sortzen dira.

Horrez gain, zeregin horretan funtsezkoa da familiekin lan egitea. Esku-hartzeak ez du arrakastarik izango baldin eta loturarik ez badago haur guztiak garatzen diren testuinguru desberdinen artean. Gurasoek ezagutzen dituzte ongien beren seme-alabak, eta informazio-iturri garrantzitsua dira edozein esku-hartze mota egiteko; adimen-gaitasun handiko pertsonengan esku hartzeko orduan ere bai.

Beraz, laburbilduz, hezkuntza esku-hartzearen helburua esperientziak, materialak eta baliabideak eskaintzea da, haurrek beren ahalmen guztiak beren osotasunean gara eta erakuts ditzaten.

7.1. Hezkuntza-erantzunaren xedeak

Hezkuntza-erantzunaren xedeak hauek dira, besteak beste:

- Haur hauen gaitasunen garapena bultzatzea, bikaintasuna bilatuz.
- Beren motibazioa handitzea, aspertu ez daitezen.
- Beren interesetara egokituta dauden ikasketa-esperientzia aberasgarriak bermatzea.
- Giro positibo bat sortzea, garapen emozionala ahalbidetuko duena eta geletan eta ikastetxean prozesu sozializatzaileak indartuko dituen.
- Ikasgelan giro atsegina eta umore onezkoa sortzea, haurrek ongi pasa dezaten.
- Hezkuntza-arloko ekintza batzuk ezartzea, ikasle guztiei zuzendutako neurrien continuum baten bidez (antolamenduzkoak, metodologikoak eta curriculumaren arlokoak).
- Ikasketa sakonagoak, handiagoak eta diziplina artekoak bultzatzea, ikuspegi praktiko, etiko eta kritiko batetik abiatuta.
- Familiari bere seme-alaben hazkunde eta garapen osoaren prozesuan aktiboki parte hartzen laguntzea.

Ezinbestekoa da, beraz, ohiko hezkuntzaren testuinguruan erantzunak antolatzea. Horrek egokitzen desberdinen continuum bat sorraraziko du, eta era berean, aldaketak eragingo ditu antolamenduari eta curriculumari dagokionez, bai ikastetxeko agiri ofizialetan (IHPa, ICPa...) eta bai programazio didaktikoetan. Curriculumak aberasteko proposamenak eta berau zabaltzeko egokitzapenak egingo dira; eta eskolatzeko aldia aurreratzeko edo malgutzeko neurriak ere har daitezke.

Hartutako erabaki guztiak ikastetxeek aniztasunari erantzuteko aurreikusten dituzten neurrien barruan kokatuko dira. Neurri horiek ikasle GUZTIEK (gaitasun handikoek barne) ikasteko eta parte hartzeko dituzten oztopoak desagerrarazten lagunduko dute.

Hartzen diren erabakiak ez daude beti gaitasun handiko ikasleei zuzenduta. Aitzitik, erabakiok talde osoari mesede egin behar diote, ikastetxeetako hobekuntza-prozesuei lagunduz.

7.2. Ikasteko oztopoak

Ikasteko eta parte hartzeko oztopoen kontzeptuak hezkuntza-premia bereziak eta espezifikoak zehaztu nahi ditu, eskola inklusiboaren esparruan; ez banakako gabezien ikuspegitik, baizik eta gizabanakoaren eta haren ingurunearen arteko harremanetan sortzen diren egoera edo desberdintasun pertsonalen ikuspegitik. M. Ainscow-ek dioenez, eskola inklusiboa bereizten duen elementuetako bat oztopoak identifikatzen eta desagerrarazten dituela da. Oztopo horiek sozialak, politikoak eta kulturalak dira, edo jarrera eta ohiturekin loturikoak.

Oztopoak ohitura jakin batzuekin daude lotuta; eta ohitura horiek, neurri handi batean, ikasleek ikasteko eta parte hartzeko dituzten aukerak ezabatzen edo murrizten dituzte. Ikasle batek ikasteko eta parte hartzeko dituen aukerak ez daude soilik “bere” ezaugarri pertsonalen mende; aitzitik, honako faktore hauek zerikusi handiagoa dute: *Ikastetxearen kultura, eskola-antolamendua, irakatsi eta ikasteko jardueren ezaugarriak eta familien eta beste gizarte-eragile batzuen lankidetzaren partaidetza*.

Oztopoak, beraz, era askotakoak dira: batzuk eskola-sistemarekin eta ikastetxearekin loturik daude, beste batzuk familiarekin, eta beste batzuk ikaslearekin berarekin eta haren gizarte-testuinguruarekin. Jarraian, ikasteko eta parte hartzeko oztopo nagusiak laburbiltzen ditugu, eskola inklusiboan gaitasun handiko ikasleen eskolatzea hobetzeari begira, eta oztopo horiek gainditzeko gakoak ematen ditugu.

7.2.1. HEZKUNTZA SISTEMAN

OZTOPOAK	GAKOAK
Hezkuntza-sistemaren konplexutasuna dela eta, hezkuntza-erantzuna eragozten duten trabak sortzen dira. Gainera, sistemaren zorrotasunagatik, ekintza pedagogikoetan ez dira beti kontuan hartzen gaitasun handiko ikasleen premiak.	- Hezkuntza-politika malguak sustatzea, ikastetxeei autonomia emango dietenak, ikasle hauek kontuan hartzen dituzten antolamenduzko neurriak ezarri ahal izateko eskola inklusiboaren esparruan. - Hezkuntza-sistema orokorrean ikasketa artistiko espezializatuak sartzeko aukera ematea.
Sistema motela denez eta burokratizatuegi dagoenez, erantzuna ere motelegia izaten da.	Ekintza-protokolo luze eta konplexuak saihestea, eta ikastetxeei aukera ematea erabakiak beren kabuz har ditzaten, bikaintasuna eta gaitasun handiak errespetatzen dituen esparru ireki baten barruan.
Legeriak ikasleak sailkatzen ditu eta eguneroko aniztasuna uniformatu egiten du.	Legeak laguntza edo aukera bihurtu behar dira; ezin dute oztopo bat izan ikasle hauen premiak artatzeko. Beraz, legeria eguneratu egin behar da.
Hezkuntza-politikak oinarri teoriko-filosofiko bikaina dira; hala ere, batzuetan, porrot egiten dute ekintzak ez direlako teilkatzen, eta filosofia ez delako uztartzen praktikarekin.	Ikastetxean gaitasun handiko ikasleei erantzun egoki bat emateko ekintza-planak eta gidaliburuak behar dira; eta baita ere, plan horiek gauzatzeko baliabideak eta tresnak.
Hezkuntza-politikek ikasleen premia kognitiboei begiratzen diete soilik, eta premia emozionalak eta sozialak ahazten dituzte.	Hezkuntza-etapa guztietan, ikasleen gaitasun guztiak (sozialak eta emozionalak barne) garatzeko bideak sustatu behar dira.

7.2.2. IKASTETXEAN

OZTOPOAK	GAKOAK
Ikastetxearen funtzionamendu zorrotzak ekoizpenean oinarritutako eredu teknokratikoak jarraitzen ditu. Beraz, ezin da estrategia malgurik ezarri, edo egituraren eta, batez ere, metodologiaren aldetik dibertsifikatuta dagoen estrategiarik.	- Eredu malguak sortu behar dira, partaidetzan eta lankidetzan oinarrituta; politikei eta hezkuntza-kulturei dagokienez eskola inklusiboaren printzipioak jarraitzen dituztenak. - Ikasketa artistiko espezializatuetaiko ikastetxeen arteko harremana bultzatu behar da, curriculumaren, egituraren eta metodologiaren bategitea ahalbidetuz.
Irakasle batzuek ez dute aldaketarik egin nahi, eta ez dituzte onartzen ikastetxeko proiektuetan jasotzen diren prozesuak.	Irakasle guztiek gogoeta egin behar dute lankidetzan, talde-lana eta erabakiak hartzea bultzatzeko, eta horrela hezkuntza-elkarte osoari mesede egiteko.
Gizarteak ez du aintzat hartzen irakasleen lana.	- Jardunbide egokiak trukatzeko ikastetxe-sareen eta gizarte-sareen artean. - Irakasleen jardunbide egokiak berri ematea.
Hezkuntza-elkarteak ez du sarean lan egiteko ohiturarik (hau da, harreman gutxi du familiarekin eta gizarte-eragileekin). Beraz, ekintza terapeutiko-adituak testuingurutik kanpo eta zatikatuta burutzen dira sarritan.	Sareko lana bultzatzea, eragile guztien ekarpenak jasoz, ekintzak eta ekimenak denen artean adostu eta testuinguruan jarri ahal izateko.
Hainbat arrazoigatik, ikastetxeek ez dituzte beti gaitasun handiko ikasleen hezkuntza-premiak behar bezala artatu.	Ikasle hauek ikusgai egitea, eta beren premiak betetzea.
Gaitasun handiekin loturiko profesionalen hasierako nahiz etengabeko prestakuntza ez da nahikoa.	Sentsibilizatzea, informatzea eta hasierako nahiz etengabeko prestakuntza ematea ikasle hauen ezaugarriei, premiei eta antzemate-prozesuari buruz; eta baita ere, Unibertsitateen eta saileko prestakuntza-eskaintzaren bidez ikasle horiei erantzuteko moduei buruz.
- Gaiari buruzko aurreiritziak eta uste okerrak ditu gizarteak, eta horri irakasle batzuen jarrerak gehitu behar zaizkio, esaterako: - Irakasleak ikasle hauen ezagutzen beldur dira (batzuetan, beraienak baino handiagoak izan daitezkeelako); eta beldur dira egiten dizkieten galderei erantzuteko gai izango ez ote diren. - Ikasle hauen ikasketa-erritmo azkarrari erantzuteko gai ez izateak kezkatzen ditu.	- Kanpainak, jardunaldiak eta topaketak egitea sailen artean, erakundeen artean eta entitateekin. - Talentua eta bikaintasuna sustatzeko neurri positiboak bultzatzea. - Ikasgelaren aurrean galdera jakin batzuei erantzuten ez jakiteak agintea galtzerik ez dakarrela onartzea. - Ikasle hauei etengabe aurrera egiten laguntzea, beren garapena beti positiboa dela gogoratuz. - Laguntza eskatzea ikastetxeko, Berritzeguneko edo gizarte-ingurune adituei.
Familiarekin konpondu gabeko gatazkek elkarriketa eta komunikazioa eten dezakete.	- Komunikaziorako eta elkarriketarako bideak sortzea, familia eta eskolaren arteko lankidetzan bermatzeko. - Batzorde etikoak antolatzea, gatazkan bitartekari gisa arituko direnak.

7.2.3. GELAN

OZTOPOAK	GAKOAK
- Egungo metodologiek maisu-eskola betikitzen dute, eta ez dute bultzatzen ikasketaren gizarte-erakuntza; ez eta ikasleen partaidetza aktiboa ere. - Ikasgela-taldea gauza homogeneo baten modura hartzen da.	- Metodologia aktibo, interaktibo eta parte-hartzaileak sustatzea, proiektuka, egungo gizartera egokituak eta ITKak barne hartzen dituztenak. - Metodologia horiek ezartzen direla egiaztatzea, Saileko ikuskapen-mekanismoak erabiliz.
- Ikasle guztientzat proposamen didaktiko bera egiten da: lan bera, eskakizun-maila bera, jarduera berberak, denbora berbera, etxeko lan berberak, ebaluazio bera... - Jarduerak ohikoak eta errepikakorrek dira, batez ere ikasleek eduki horiek jada ikasi dituztenean.	- Proposamen didaktiko irekiak eta testuinguruan jarriak egitea, ikasgelako ikasleen ahalmen eta erritmoen arabera, eta itxaropen handiak edukitzea, ikasle guztiak kontuan izanik. - Ikasteko eta lanak entregatzeko denboretan malgutasuna erakustea. Gauzak planifikatzeko denbora gehiago behar izan dezakete, eta gutxiago gauzak burutzeko edo ebazteko.
- Ebaluazioak emaitzetan jartzen du arreta, prozesuak kontuan izan gabe. - Originaltasuna ez da aintzat hartzen. - Ebaluazioa edukiak memorizatzean eta errepikatzean oinarritzen da.	- Ebaluazio ireki eta jarraitu bat egitea, prozesuetan oinarritua. - Lana burutzeko eta aurkezteko orduan metodologia desberdinak onartzea.
- Ikasleei bakarka lan egiteko eskatzen zaie, talde-lanak eman beharrean. - Irakasleek denbora guztian itxaropen handiegiak dauzkate: ikasleengandik beti errendimendurik handiena espero dute; akatsik egingo ez dutela, notarik altuenak aterako dituztela, dena ezin hobeto egingo dutela pentsatzen dute.	- Banakako zein taldekako ikasketa-estrategiak erabiltzea: lankidetzakoa, interaktiboa, bikotekakoa eta banakakoa. - Akatsak onartzea: ez dakite dena, eta besteek bezala, beraiek ere akatsak egiten dituzte.
Soilik testuliburuak erabiltzen dira material gisa, eta baliabideak ez dira egokitzen ikasleen gaitasun eta ezaugarrietara.	Informazioa jasotzeko eta komunikatzeko mota askotako baliabideak erabiltzea eta uztartzea (ikusmenezkoak, ahazkoak, idatziak, entzumenezkoak...).
- Ez dago malgutasunik lekuak eta denborak kudeatu eta antolatze orduan. - Gelen eta altzarien antolamendua ez da egokia: ikasgela itxiak...	- Ordutegia malgutzea, ikasleak leku batetik bestera mugi daitezen, egin beharreko proiektu edo zereginaren arabera. - Leku irekiak sortzea, altzariak malgutasunez antolatzea...
- Sormena ez da bultzatzen, eta ezta pentsamendu-aniztasuna edo ikasleen zaletasunak ere. - Irtenbide bakar bat soilik jotzen da zuzentzat, akatsak zigortzen dira, bestelako irtenbideak edo proposamen desberdinak baztertzeko dira.	- Hainbat irtenbide izan ditzaketen arazoak proposatzea, ikasleek arintasunez, originaltasunez eta malgutasunez konpon ditzaten. - Proiektu artistikoak bultzatzea ikasleen sormena eta irudimena pizteko, eta ekintzailatza bultzatzeko.
Ikasleek ez dute sentitzen lagun-taldearen eta ikasgela-taldearen zati direnik.	- Ikasgela-taldearekin tutoretza-ekintzak egitea, banaka zein taldeka, ikasleari bere nortasuna eraikitzen laguntzeko eta taldearen zati dela sentiarazteko. - Taldeko jarduera artistikoak bultzatzea, ikasleek aniztasuna onar dezaten eta taldearen zati direla senti dezaten.

7.2.4. FAMILIAN

OZTOPOAK	GAKOAK
Gurasoek balio handiegia ematen diete beren seme/alabaren gaitasun jakin batzuei. Horren ondorioz, muturreko jarrerak erakuts ditzakete haren premiak betetzerakoan, eta neurri batean, nagusikeria eta gizarte-isolamendua susta dezakete haurraren.	Haurrak dituen gaitasunei buruzko itxaropenak egokitzen laguntzea gurasoei, eta haurraren garapen orekatua eta osoa lortzeko duen garrantzia ulertaraztea.
Haurra gehiegi presionatzen dute arrakasta izan dezan.	Akatsak onartzen lagundu behar zaie, ikasteko prozesuaren beste elementu bat direlako.
Gurasoak ez daude ados ikastetxeak beren seme/alabaren premiak betetzeko hartu dituen neurriekin.	- Elkarriketa eta eskolarekiko komunikazioa bultzatzea. - Familiak eta eskolak elkarrekin lan egitea.
- Gurasoek ez dute nahikoa prestakuntza edo informaziorik gaitasun handiei buruz, eta horrek itxaropen okerrak edo desegokiak sor ditzake. - Gurasoak gehiegi kezkatzen dira.	- Familiei gaitasun handiei buruzko informazioa eta prestakuntza ematea. - Gurasoak elkarrekin eta familia-taldeekin harremanetan jartzea.

7.2.5. IKASLEARENGAN BERARENGAN

OZTOPOAK	GAKOAK
Bere burua gaitzesten du.	Bera den bezala onartzen eta balioesten dutela sentitu behar du, eta ez ditu bere gaitasunak ezkutatu edo disimulatu behar.
Beldurra edo kezka sentitzen du zeregin jakin batzuetan ez daukalako behar adinako gaitasunik.	- Tutoretza-ekintzak egitea ikasgela-taldearekin eta ikaslearekin, aniztasuna aberasgarria dela erakutsiz eta kidekoek elkarri lagundu behar diotela azpimarratuz. - Haurra estimulatzea, eremu guztietan garapen egokia lor dezan, eta berarengandik espero dena zentzuzkoa baino ez dela erakustea.
Bere buruari gehiegi eskatzen dio arrakasta izan nahi duelako, eta gehiegizko perfekzionismoaz jokatzen du.	Familien eta irakasleen itxaropen eta kezkekin loturiko kanpo-faktoreen presioa gutxitzea. Izan ere, itxaropen horientatik ikaslea zorrotzegia da bere buruarekin, eta hori kaltegarria da bere autoirudiarentzat eta bere garapen afektiboarentzat.
Ikaslea isolatu egiten da bere inguruetik, alderdi sozial eta emozionalari dagokienez desoreka handia duelako, eta baita ere, bere interesek ez dutelako zerikusirik bere kidekoen taldearen interesekin.	- Ikaslearen gaitasun jakin batzuen eta bere garapen sozial nahiz emozionalaren artean dagoen desoreka kontuan hartzea. - Ulertarazi behar zaio talde baten zati dela, eta talde horretako kide guztiek elkarrekin lan egiten dutela, bakarkako lana gutxietsi gabe.
Ikaslea aspertu egiten da zeregin berberak behin eta berriro egiteaz, eta ikasgelako jarduerak ez datozelako bat bere gaitasunekin.	Adimen-erronka zailagoei aurre egitea ahalbidetuko dioten zereginak proposatzea.

7.3. Hezkuntza-neurriak eta estrategiak

Eskola inklusiboaren ikuspegitik, neurrien continuum bat ezarri behar da aniztasunari erantzuteko. Adibidez, aldaketak egin behar dira ikastetxearen heziketa- eta curriculum-proiektuetan, ikasgelako programazioetan, eskolaz kanpoko ekintzetan eta ikasle-talde jakin batzuei zuzendutako proposamenetan; eta ikasle bakoitzari erantzun bat eman behar zaio, hezkuntza-elkarte osoa inplikatur.

HLOak dioenez, aniztasunaren trataerari dagokionez, gaitasun handiko ikasleengan esku hartzeko prozedurak berariaz jaso behar dira ikastetxeko agirietan, eta zehazki honako hauetan:

- **Ikastetxearen Heziketa Proiektua.** Agiri honek eskolako kulturaren ildoak jasotzen ditu, eta aniztasun hori islatu behar du. Ikasle horiei erantzuteko oinarritzko ildo estrategikoak zehaztu beharko dira bertan, familiek eta beste hezkuntza-eragile batzuek izango duten partaidetzarekin batera
- **Ikastetxearen Curriculum Proiektua.** Curriculumari dagokionez, ikasleen aniztasunari ikuspegi malgu batetik heldu behar zaio, gaitasun handiei erantzuteko modua zehaztuz.
- **Aniztasunari Erantzuteko Plana.** Gaitasun handiko ikasleei erantzuteko moduak eta tresnak zehaztu behar dira bertan, eta horien ondorioak curriculumeko elementu guztietan antzeman beharko dira.
- **Ikasgelako Programazioa.** Besteak beste, programazioak alderdi hauek jasoko ditu: metodologia, taldeen antolamendua, lekuak eta denborak erabiltzeko modua, tutoretza...
- **Hobekuntza Planak.** Bertan jasotzen diren ekintzak ikasle guztiei zuzenduta daude; ebaluazio diagnostikoan gaitasun handiak erakutsi dituzten ikasleei ere bai, gaitasun handiko ikasletzat identifikatuta egon ala ez.
- **Plan pertsonalizatuak.** Haur jakin bati dagokionez hartu beharreko neurriak zehazten dira bertan. Neurri horiek testuinguruan jarri behar dira, beste neurri batzuekin batera daitezke eta aldian behin azter eta alda daitezke.

Jarraian, gaitasun handiko ikasleei erantzuteko neurriak laburbilduko ditugu. Neurriok bateragarriak dira, baina hierarkia bat dago beraien artean. Adibidez, baliteke ikasle batentzat curriculumak malgutzeko eskaera ofizialki izapidetu izana, eta aldi berean, ikasgelan curriculumak aberasteko neurriren bat edo bestelako heziketa-estrategiaren bat ezarrita egotea.

7.3.1. Hezkuntza-neurri orokorrak

Ikaslearen oinarrizko gaitasunen garapen orekatua lortzera zuzentzen diren ohiko neurriak dira (curriculum, metodologia, antolamendua eta ikasgelako giroarekin lotutako aldaketak). Gaitasun horiei esker, ikaslea ongi moldatu ahal izango da informazioaren gizartean eta mundu gero eta globalizatuago honetan.

Ikasgelako aniztasunari erantzuteko hartzen diren erabakietan, aldaketek ikasle guztiei eragin behar diete. Horregatik, ohiko curriculum handitu edo aberastu egin behar da, hari konplexutasun eta sakontasun handiagoa emanaz. Horrek, bere aldetik, prozesu kognitibo konplexuagoak eskatzen ditu, edo interes-eremu zehatzei lotuago daudenak.

Kontua ez da, beraz, lehengo gauza bera egitea, eta ezta ere goragoko ikasturteetako edukiak sartzea. Ikasleari eduki zabalagoak eta diziplina artekoak irakastea da gakoa, horretarako hainbat iturri erabiliz. Horri esker, adimen-gaitasun handiko ikasleak sormena garatu eta bere motibazioa handi dezake.

Ikasgelan, era berean, denbora gorde behar da kidekoek elkarrekin hitz egin eta elkarri lagun diezaioten. Talde interaktiboetan, adibidez, ikasle guztiek dute parte hartzeko eta ikasteko aukera.

Giro atsegina eta elkarriketaren aldekoa sortu behar da geletan, ikasleek elkar ezagutu dezaten eta pertsonen arteko desberdintasunak onar ditzaten.

Erabiltzen diren baliabideak askotarikoak izango dira, eta informazioaren eta komunikazioaren teknologiak erabiliko dira zereginak errazteko.

Gainera, zereginak egiterakoan erritmo desberdinak onartu behar dira, eta irakasleak proposatutako jarduerak egiteaz gain, ikasleei beren gustuko beste batzuk aukeratzen utzi behar zaizkie.

7.3.2. Hezkuntza-neurri espezifikoak

Neurri hauek hainbat motatakoak izan daitezke: **eskolatze-aldia malgutzea edo bizkortzea** (derrigorrezko eskolatze-aldia aurreratzea, eskolatze-denbora murriztea...), **curriculum zabaltzeko egokitzapenak** egitea edo **curriculum hainbat modutara aberastea**.

Curriculum zabaltzeko banakako egokitzapenak egitea eta derrigorrezko eskolatze-aldia malgutzea aparteko neurriak dira. Beste edozein neurri bezala, ikasle bakoitzaren ezaugarrietara egokitu behar dira, komenigarriak diren ala ez aztertu behar da eta beste neurri batzuekin uztartu behar dira.

HEZKUNTZA-NEURRI ESPEZIFIKOAK

Eskolatze-aldia malgutzea edo bizkortzea	Derrigorrezko eskolatze-aldiaren hasiera aurreratzea. Ebaluazio psikopedagogikoaren arabera, Haur Hezkuntzako ikasle batek eskolatuta dagoen ziklo edo ikasturteko helburuak jada bete dituela ikusten denean proposatzen da neurri hori, baldin eta bere oreka pertsonalaren nahiz sozializazioaren garapenerako onuragarria dela uste bada. Beraz, ikasturtea aurreratu egiten da, eta haurra Lehen Hezkuntzan eskolatzen da, nahiz eta bere adin kronologikoa ikasturte horrekin bat ez etorri. Oso garrantzitsua da erabaki hori familiarekin batera hartzea. Eskolatze-denbora laburtzea. Ebaluazio psikopedagogikoaren arabera, ikasle batek eskolatuta dagoen ziklo edo ikasturteko helburuak jada bete dituela ikusten denean proposatzen da neurri hori, baldin eta bere oreka pertsonalaren nahiz sozializazioaren garapenerako onuragarria dela uste bada. Honela, ikasturte bakar batean ikasleak ziklo oso bat gaindituko du. Neurri hori oinarritzko hezkuntzan har daiteke (aurreratzea eta murriztea), eta baita derrigorrezko irakaskuntzaren ondokoetan ere (Batxilergoa laburtzea). Nolanahi ere, neurri horrekin batera arreta espezifikoak neurriak eta programak ezarri behar dira. Prozedura eta epeak ikasturte hasierako erabakietan azaltzen dira.
Curriculuma zabaltzeko egokitzapenak	Ebaluazio psikopedagogikoaren arabera, ikasleak arlo jakin batzuetan duen errendimendua apartekoa denean edo bere errendimendu orokorra apartekoa eta etengabea denean hartzen da neurri hori. Norbanako curriculum-egokitzapen (NCE) garrantzitsutzat joko da. Curriculuma zabaltzeko NCEek honako alderdi hauek jaso behar dituzte: Handitutako helburu eta edukiak- Ebaluazio-irizpideak- Egokitzapen metodologikoak eta antolamenduzkoak. Metodologia eta antolamenduari dagokionez, ikasle hauek goragoko mailetako taldeetan sar daitezke, alegia, ikasle zaharragoz osaturiko taldeetan. Horri esker, ikaslea harremanetan jarriko da curriculuma zabaltzeko egokitzapenean azaltzen diren edukiak lantzen ari diren ikasleekin.
Curriculuma aberastea	Irakaskuntza pertsonalizatzean datza, programa ikasle bakoitzaren ezaugarrietara moldatuz Ikasleak nabarmentzen den arloekin loturiko edukiak handitzen, sakontzen edo ikertzen ditu, horretarako diseinatutako estrategia eta zereginen bidez. Tutoreak edo beste irakasle batek bere lana gainbegiratzen du eta aholkuak ematen dizkio. Ikasleak ohiko ikasgela jarraitzen du, bere hezkuntza-premietara egokituta dagoen curriculum bat garatuz; eta aldi berean ikasgela, jolasak, jarduerak eta/edo hezkuntza-bizipenak parteka ditzake bere kidekoen taldearekin. Beste aukera bat ikasleak lan-arlo edo proiektu bateko alderdiren bat beste ikasturte batean lantzea da (alegia, bere adin kronologikoarekin bat ez datorren ikasturte batean). Estrategia hori garatzeko, oso lagungarria da ikastetxeak talde heterogeneoak eta malguak edukitzea. Curriculuma aberasteko modu batzuk honako hauek izango lirateke: - Curriculuma trinkotzea, alegia: - ezagutzen diren edukiak kentzea, - ikasleak menderatzen ez dituen edukiak edo prozedurak sartzea, - bere ikasturte edo zikloko curriculuma nabarmen aberastea, arlo jakin batean edo batzuetan gailentzen diren ikasleak ezagutzak handitzeko. - Ikasleak bere kabuz lan egitea, irakasleak lagunduta, bere ikasturteko curriculumean egon ez arren harekin zerikusia duten gai edo proiektu espezifikoetan.

7.4. Gaitasun handiko ikasleei hobeto erantzuteko hezkuntza-arloko jardunbide egokiak

Jarraian azaltzen diren hezkuntza-jardunbideek ikasle GUZTIEI ematen diete aukera beren potentzialitateak ahalik eta gehien garatzeko. Horrez gain, elkarbizitza positiboa sorrarazten dute eta elkar ulertzen laguntzen diete hezkuntza-elkarteko kideei.

Beren ezaugarriak direla eta, gaitasun handiko ikasleek ingurune suspergarriak behar dituzte, beren interesak eta jakin-min handia oztopatuko ez dituztenak. Horrez gain, ikasgelan eta ikastetxean aniztasunari erantzuteko jardunbide egokiak gara daitezen behar dute.

Hori dela eta, ikasle guztien aniztasuna artatzeko lagungarri diren jardunbide batzuk azalduko ditugu ondorengo orrietan. Jardunbide horiek garatzeaz gain, beharrezkoa izanez gero, neurri espezifikoagoak hartu beharko dira adimen-gaitasun handiko ikasleak artatzeko.

7.4.1. Unitate didaktikoak garatzerakoan.

Oinarrizko Hezkuntzaren Curriculumari buruzko 175/2007 Dekretuak, gaitasuna garatzeko orientabide metodologikoak ematerakoan, ikasle guztientzako irakaskuntza gidatu behar duten printzipio pedagogikoak zehazten ditu. Hona hemen printzipio horiek:

Pedagogia-proposamenak egiteko, hezkuntza-proiektuan jasotako printzipioez gain, honako pedagogia-printzipio hauek hartuko dituzte kontuan ikastetxeek:

1.- Hezkuntza-gaitasun orokorrak jaso behar ditu irakaskuntza eta ikaskuntzako prozesuak, eta kontzeptuzko, prozedurazko eta jarrerazko edukiak biltzen dituzten oinarrizko gaitasunak lortzea izan behar du prozesu horren xedea.

2.- Lana proiektu osoen bidez eginez gero, erraztu egiten da oinarrizko gaitasunak ikasleei helarazteko bidea eta jakintza-arloen eta irakasgaien arteko diziiplina artekotasuna.

3.- Ikastetxe-eredua hezkuntza-komunitatera eta, oro har, gizartera irekitzen ari dela, beharrezkoa da ebaluazioaren parte hartzea handitzea.

4.- (...)

Ikasgelan, aipatu printzipioak hainbat modutara isla daitezke: zereginak, interes-guneak, proiektuak... Eredu didaktiko horietako edozeinek ondorioak ditu aldagai metodologiko guztietan: denboraren kudeaketan, gelako antolamenduan, material didaktikoetan, ebaluazioan, sortzen diren elkarreraginetan...

Hortaz, metodologia bakar batez hitz egin beharrean, ikaskuntza aktiboaren azpian dauden printzipio eta estrategia metodologikoez hitz egin genezake. Ondorengo orrietan aurkezten den **Dekalogoak** estrategia metodologiko batzuk jasotzen ditu, irakasleek kontuan hartu beharrekoak ikaskuntza aktiboari laguntzeko eta oinarrizko gaitasunen garapena bultzatzeko.

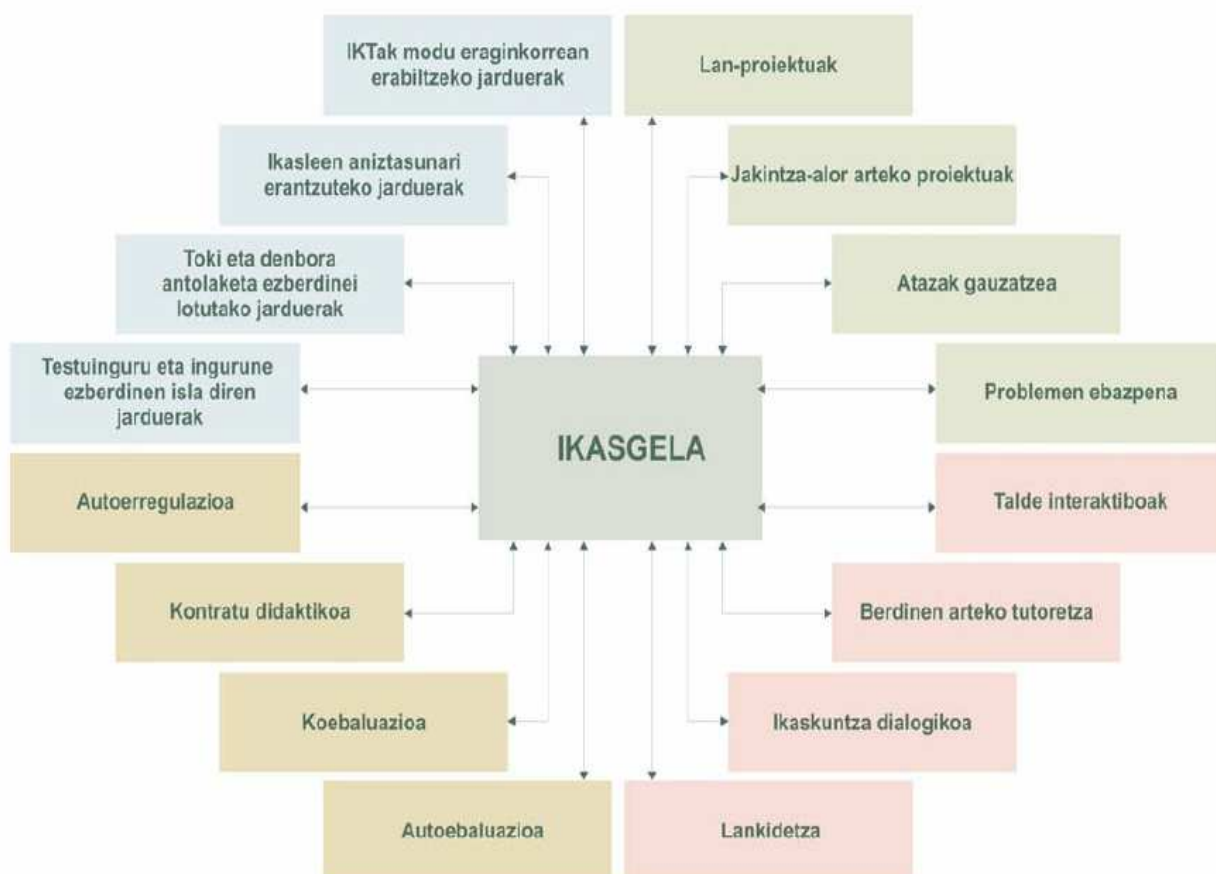
- **Ikasgelan giro egokia sortzea:** Ikasgelako giro afektiboa zaintzea, ikasleen aukeren gainean itxaropen jakin batzuk izatea...
- **Parte-hartzeko estrategiak sortzea:** Zalantzak planteatzea, helburua jakin bat duten ikaskuntza funtzionalak aurkeztea...
- **Ikasketaren xedera begira motibatzea:** Ikasketaren helburuen berri ematea, ikasleekin horiek negoziatzea...
- **Ikasketaren autonomia hobetzea:** Transmititzeko metodoen erabilera mugatzea, irakasleen eta ikasleen rola aldatzea...
- **IKTen erabilera integratu eta esanguratsua erraztea:** Baliabide didaktikoak erabiltzea, hala nola webquest, altxorraren bila, blogak..., IKTak erabiltzea ikasteko eta ikasgelako kideen arteko komunikazioa hobetzeko...
- **Hainbat informazio-iturriren erabilera bideratzea:** Testu liburua informazio-iturri bakarra ez dela ikusaraztea, beste informazio-iturrietarako sarbidea gidatzea...:
- **Ikasitakoaren ahozko eta idatzizko komunikazioa erraztea:** Ikasitakoa komunikatzea, berdinen arteko interakzioa bultzatzea ezagutza eraikitze...
- **Prestakuntza ebaluazioa bultzatzea:** Autoerregulaziorako egoerak sortzea, ebaluazio-irizpideak ezagutzera ematea, autoebaluazioa sustatzea...
- **Espazioa eta denbora modu desberdinean antolatzeak aukera ematea:** Ikasgelako espazioaren antolakuntza aldatzea, lan-saioen iraupena malgutzatzea...
- **Eskola eremutik kanpo ikasitakoaren funtzionaltasuna bultzatzea:** Gai desberdinen arteko harremana erraztea, metodologia globala erabiltzea...

Laburbilduz, **IKASKETA AKTIBOA ERRAZTEA**

Horrez gain, ikasleek honako beharrak dituzte:

- zentzua duten zereginak egitea, benetako bizitzarekin lotuta daudenak.
- trebeziak praktikatzea, gauzak egiten ikasteko eta ezagutzak aplikatzeko.
- aukerak edukitzea ikertzeko, interpretatzeko, eraikitze, esperimentatzeko...
- feedback-a jasotzea, ikaskuntza-prozesuaren une bakoitzean beren ekintzak egokitu ahal izateko.
- egin dutenaz hitz egitea, eta ikasitakoa jakinaraztea.
- gelan gertatzen denari eta ikasten ari direnari buruz gogoeta egitea.
- lehenago ikasitako gauzak erabiltzea beren jokabideak aldatzeko.

Hurrengo eskeman [Eusko Jaurlaritzak, 2008. Hizkuntza-komunikazioko gaitasuna. 17-19. orr.] aipatu ditugun estrategia metodologikoetako batzuk azaltzen dira, ikasgelan oinarrizko gaitasunak garatzen lagun dezaketen zenbait jardueraz gain:

7.4.2. Zabaltze-tailerren bidez curriculumak aberastea

Modalitate honetan, jarduerak oso motibatzaileak garatzeko lekuak eta denborak antolatzen dira ikastetxean.

- **Gelako "txokoak".** Txoko guztietan, hainbat sakontasun-mailatako zereginak antolatzen dira.
- **Curriculumak zabaltzeko tailerra gelan.** Gelan txoko edo tailer bat antolatzen da, eta ikasleek curriculumak zabaltzeko eta aberasteko jarduerak egin ditzakete bertan. Baliabide eta estrategia ezin hobea dira gaitasun handiko ikasleei erantzuteko.

Gune hauetan mota askotako lan-proposamenak egiten dira, hainbat material eta baliabide daude, eta ikasleek informazioaren eta komunikazioaren teknologiak dituzte eskura. Horri esker, modu autonomoago eta sortzaileagoan egin dezakete lan.

Horrek ez du esan nahi, ordea, tutoretzarik eta jarraipenik behar ez dutenik. Dagokion arloko irakasleak, irakasle espezialistak eta aholkulari/orientatzaileak arduratzen dira zeregin horretaz, hezkuntza-elkarteko beste eragile batzuen laguntzarekin.

Baliabide hauek irakasle GUZTIENTZAT erabil daitezke, edo ikasle-talde batzuentzat. Astean denbora jakin bat finka daiteke modalitate horretarako, edo eskolaz kanpoko ekintza gisa ere antola daiteke, tutorepeko liburutegian...

Eranskinetan helbide interesgarriak azaltzen dira, tailerrok antolatzen laguntzeko bibliografiarekin batera.

7.4.3. Curriculumean ez dauden edukiak sartzea.

Curriculumak aberasteko neurri hau programazioetan edo testuliburuetan azaltzen ez diren jarduerak egitean datza. Beste kultura batzuetatik datozen ikasleentzat, gure hezkuntza-sistemara iritsi berriak diren ikasleentzat edo ezintasunen bat duten ikasleentzat dira aproposak.

Ikasle horiek hainbat eragileren laguntza jaso dezakete: boluntarioena, senideena, elkarreana, komunitateko kultura-erreferenteena...

Sar daitezkeen ikasgaiak edo arloak zehaztu egin behar dira, eta hezkuntza-elkartearekiko, ingurunearekiko edo gizarte-eragileekiko harremanak bultzatu behar dira.

7.4.4. Garapen kognitiborako programa espezifikoak.

Programa hauek eskolan edo eskolatik kanpo antola daitezke. Hona hemen adibide batzuk:

- “Harvard” Adimen Proiektua.
- Gardner eta bere lankideen Spectrum proiektua.
- PREPEDI. Kanariar Uharteetako Gobernua.
- Lipman-en haurrentzako filosofia.
- CoRT ikerketa kognitiborako programa (De Bono).
- Pentsatzeko sei txapelak. De Bono

Horrez gain, adimen-gaitasun handiko ikasleei berariaz zuzendutako programak daude.

- Haur superdotatuentzako Aberaste Programa (Sánchez Manzano).
- Programa Estrella (Luz Pérez)
- UR-ARNAC Aberaste Programa (Sylvia Sastre)
- DASE Programa (Álvarez González).

7.4.5. Garapen pertsonal eta sozialerako programa espezifikoak

Programa hauen helburua ikasle guztien garapen sozial eta afektibo-emozionala bultzatzea da.

Programen adibide batzuk:

- Emozionalki adimentsua den gizarte baterantz aurrera egiten. Gipuzkoako Foru Aldundia.
- “Educación emocional”. CISSPRAXI
- “Emociónate”. ICCE
- “Educación y competencia social”. Archidona-Aljibe
- Hezkuntza eta gizarte-gaitasuna. Segura.
- MUS-e proiektua: “Musika eta arteak oreka- eta bizikidetzaiturri gisa”. Yehudi Menuhin Fundazioa.

Eranskinetan informazio gehiago aurki daiteke aipatu diren materialei buruz.

7.4.6. Beste hezkuntza-estrategia batzuk

- Gidariekin burututako programa.
- Ikasketa independenteen programa.
- Musika-ikasketa espezializatuak Kontserbatorio eta Musika Eskoletan.
- Tailerrak, deialdiak, etab.
- Batxilergo Hirueleduna, Nazioarteko Batxilergoa.
- Xake-lehiaketak, olinpiadak, etab
- Ikastetxe eta Unibertsitateen arteko harremana: ikastaroak, hitzaldiak, proiektuen tutoretza...

7.5. Gaitasun handiko ikasleei hobeto erantzuteko hezkuntza-arloko orientabideak

✚ **Irakaskuntza ikasteko erritmora egokitzea:** ikasleek azkarrago ikasten baldin badute, ikaskuntza ez da oztopatu behar. Ezin ditugu aspertu ariketa errepikakorrek, eta eragiketarik egin gabe ariketak ebazten utzi behar zaie. Denbora gehiago eman behar dute gauzak planifikatzen gauzak egiten baino.

✚ **Errepikapen mekanikoa saihestea,** eta ikasleek jada ezagutzen eta menderatzen dutena berriro ez egitea.

✚ **Goi-mailako gaitasun kognitiboen erabilera ahalbidetzea:** pentsamendu abstraktua, arrazoibide sinbolikoa, sintesia, pentsamendu sortzailea, egindakoari buruzko gogoeta, etab. Honako zereginak berekin dakartzaten jarduerak proposatzea:

- *Eduki bat edo egoera bat zehaztea.*
- *Edukiak identifikatzea eta erlazionatzea.*
- *Gertakariak azaltzea.*
- *Ideiak, egoerak edo emaitzak alderatzea.*
- *Erlazioak aurkitzea.*
- *Datuak, emaitzak, gertakariak eta abar interpretatzea.*

✚ **Ikerketa eta azterketa bultzatzea,** eta ikasleei interesatzen zaizkien eduki edo gaietan sakontzen uztea.

✚ **Idea bati buruz gogoeta egitea eta ideia hori lantzea.** Taldeka edo banaka egin daiteke. Landu daitezkeen gaiak: lurraren beroketa, krisi ekonomikoa... Ikasleak edo ikasle-taldeak hipotesiak sortu eta informazioa bilduko du, galderak egingo ditu, egoerari buruz duen iritzia emango du eta arazoa konpontzeko irtenbideak proposatuko ditu.

✚ Estrategiak irakastea **informazioa modu praktiko eta eraginkorrean lortu eta antolatu** ahal izateko.

✚ **Irudimen-jolasa bultzatzea,** oso tresna baliagarria baita mundua ezagutzeko eta trebetasun sozial nahiz intelektualak garatzeko. Gainera, emozioak adierazteko balio du (beldurrak, tentsioak, kezkak, pozak...). Freeman-ek (1985) dioenez, *“Irudimen-jolasa afektiboa eta kognitiboa da aldi berean, eta beraz, funtsezko eginkizuna betetzen du haurraren garapenean. Lagundu egiten dio barruko eta kanpoko esperientziak orekatzen, eta baliabideak eta jarduerak bereganatzen; bere autoestimua handitzen du, eta horrez gain, bere jakin-mina eta ikertzeko ahalmena suspertzen ditu”. “Gaitasun handiak dituzten haurrentzat oso garrantzitsua da jolasa, beren garapen-fasea edozein izanda ere. Izan ere, jolasak ahalmen sortzaile handia du”* (Freeman, 1985:110-111).

📌 **Pentsamendu logiko matematikoaren garapena bultzatzea.** Sarritan, ikasle hauek garatuta edukitzen dituzte dagokien ziklo edo ikasturterako behar diren gaitasunetako batzuk. Adibidez, baliteke algoritmo batzuk ezagutzea; beren adinerako zailegiak diren problemak ebazteko gai izatea, edo buruz kalkulatzeko ezohiko ahalmena edukitzea. Beraz, haurrari aukera eman behar zaio ikasgaiari buruzko ezagutza abstraktuago eta konplexuagoak eskuratzeko, ariketak benetako edo irudizko egoeretan aplikatuz, diziplina arteko proiektuak eginez, eta abar. Beste jarduera batzuk ere proposa daitezke, besteak beste:

- *Problema matematikoak ebazteko hainbat modu aurkitzea.*
- *Arazo baten aurrean irtenbide berritzaileak eta askotarikoak proposatzea.*
- *Benetako bizitzako dilemak azaltzea, eta horiek konpontzeko irtenbideak bilatzea.*
- *Kalkulua lantzea.*

📌 **Praktika artistikoak bultzatzea,** banaka zein taldeka, ikasleen sormena, irudimena eta adimen emozionala suspertzeko tresna gisa. Musikarekin loturiko proiektu artistikoetan parte hartzeak gogoeta kritikoa bultzatzen du, norberaren autonomiaz jabetzea ahalbidetzen du eta gauzak egiteko eta pentsatzeko askatasuna indartzen du. Lagun-taldearen eta gela-taldearen zati izatearen sentimenduak ere areagotzen ditu, eta hainbat modutara konpon daitezkeen arazoei arintasunez, originaltasunez eta malgutasunez heltzen laguntzen du. Jarduera artistiko horien artean honakoak nabarmendu behar dira: kontzertu, entzunaldi eta hitzaldi txikietan parte hartzea, norberaren ezagutzak besteekin partekatzeko; ganbera-musika sortzea, abesbatzetan abestea...

📌 **Ikasteko prozesuan teknologia berriak erabiltzea.**

- *Ordenagailua erabiltzea informazio-iturri gisa, komunikazio-tresna gisa, ezagutza-arlo espezifiko eta espezializatueta sartzeko bide gisa.*
- *Programa informatikoak eta euskarri digitaleko materialak ezagutzea eta erabiltzea.*
- *Gizarte-sareekin lan egitea ezagutzak partekatzeko, egindako lanak erakusteko...*
- *Aplikazioekin lan egitea, kidekoekin harremanetan jartzeko eta ideiak trukatzeko bideak sortu ahal izateko (blogak, wikiak...).*
- *WEBa praktikoki, kritikoki eta etikoki erabiltzen ikastea.*
- *Web orriak sortzea, edozein motatako multimedia agiriak argitaratzeko.*

📌 **Ikasleen jakin-mina piztea.** Orokorrean, gaitasun handiko ikasleek jakin-min handia dute ezagutzarekiko. Beraz, haurrak berezko duen jakin-nahia areagotu behar du eskolak. Horrek zera esan nahi du:

- *Problemek eta galderek erantzun bat baino gehiago izan dezaketela onartzea.*
- *Gogoeta bultzatzen duten galderak eta jarduerak egitea.*
- *Haurrari nahi beste ikertzen uztea, ezagutza sakonak beregana ditzan.*

📌 **Sormena eta pentsamendu dibergentea indartzea eta berariaz balioestea.** Arintasuna, lanketa, originaltasuna eta malgutasuna bultzatzea.

- *Haurrak ikasteko motibatzea, beren jakin-minari eta interesei lekua utziz ikasgelan.*
- *Arazoei hainbat irtenbide bilatzea.*
- *Gatazka jakin batzuen aurrean, ezohikoak diren irtenbideak bilatzea.*
- *Adierazteko eta komunikatzeko hainbat modu bultzatzea: musikala, ikonikoa, ikusmenezkoa, gorputzaren bidezkoa...*
- *Ekintza batek izango dituen ondorioak aurreikustea.*
- *Ikuspegi desberdinak aztertzea.*
- *Idea eta balizko irtenbide asko proposatzea.*
- *Gatazka-egoera bat konpontzeko ideiak sortzea.*
- *Gai edo arazo bat modu jakin batean konpontzeak dituen abantailak eta eragozpenak aztertzea.*
- *Arazo bat hainbat ikuspegitatik aztertzea.*
- *Gertakariak zalantzan jartzen ikastea.*
- *Kontzeptuak azaltzen ikastea.*
- *Landutako edukiei buruz gogoeta eta galderak egitea.*

📌 **Sormena lantzeko estrategia batzuk.** Sormena lantzeko modu asko dauden arren, Williams-ek (1970) 18 estrategia proposatzen ditu gaitasun handiak dituzten haurrekin lan egiteko. Hona hemen horietako batzuk:

- ***Galdera suspergarriak egitea eta haiei erantzuten saiatzea.*** *Hau da, ikasleak galderen bidez estimulatzea, gauzak ikertuz eta aztertuz ezagutza berriak beregana ditzaten.*
- ***Aldaketen adibideak ematea.*** *Haurrei mundua aldakorra dela erakustea. Gauzak ordezkatzeko edo aldatzeko egoerak sortzea.*
- ***Ohituren adibideak erabiltzea.*** *Estrategia honek sentikortasuna garatzen du, eztabaidetan pentsamendu zorrotza edo mugatua saihesteko, edo ohiturek mugatutako pentsamendu baten ondorioak saihesteko.*
- ***Ikerketa-trebetasunak garatzea.***
- ***Anbiguotasunari aurre egiten ikastea.*** *Erronkaren bat dakarten eta jakin-mina pizten duten egoerak proposatzea.*

- **Garapenerako irakastea, eta ez egokitzapenerako.** Porroten edo istripuen alde positiboa aztertzea; akatsetatik ikastea, eta besterik gabe gauzetara egokitu beharrean, garatzen edo aldatzen ikastea.
- **Inguruabarrak ebaluatzen ikastea.** Irtenbideak aukeratzea, ondorioak kontu handiz aztertu ondoren, eta ideia nahiz ekintzen emaitzak aurreikustea (Williams, 1970).

📌 **Adimena lantzeko estrategiak:** Arthur L. Costak eta Bena Kallick-ek 20 ohitura proposatzen dituzte adimena lantzeko (ikus Eranskina).

📌 **Garapen emozionalera** zuzendutako helburuak eta jarduerak programatzea.

- *Ikasleak beren sentimenduak, erreakzioak, beldurrak eta abar ahoz edo idatziz azaltzera animatzea.*
- *Ikasleei beren burua ezagutzen laguntzea, beren indarguneak eta ahulguneak aurkituz.*
- *Beren sentikortasuna onartzea, kezkak edo beldurrak gutxietsi gabe.*
- *Porrotaren beldurra eta frustrazioarekiko erresistentzia lantzea.*
- *Trebetasun pertsonalak garatzea, beren kidekoekin komunikatzen ikastea honako estrategiak erabiliz:*
 - *Norberak sentitzen duena esatea, inor mindu gabe.*
 - *Laguntza eskatzea.*
 - *Asertiboki “ezetz” esatea.*
 - *Ahozko eraso nahiz eraso fisikoetatik norbera behar bezala defendatzea.*
- **Autoestimua bultzatzea.** *Ikasleak kontu handiz goraipatzea, eta modu errealistan haiek ebaluatzea.*
- **Haien ahalegina aitortzea** eta aintzat hartzea.
- **Enpatia lantzea:** *nola sentitzen dira besteak egoera jakin batzuetan, bestearen lekuan jartzea...*
- **Zentzu kritikoa eta etikoa** garatzea; *kritikak onartzen eta egiten ikastea, gertakarietatik urruntzen, alde onak eta txarrak aztertzen, kritika konstruktiboak eta balio-judizioak bereizten.*
- **Autokritika sustatzea.**
- *Hainbat motatako jarduerak proposatzea: “roleplaying”, dramatizazioak, eztabaidak...*

📌 **Garapen sozialera** zuzendutako helburuak eta jarduerak programatzea:

- *Garapen soziala sustatzea desberdintasuna errespetatzen irakatsiz, adiskidetasuna bultzatuz, pertsonen arteko gatazkak konpontzeko ahalmena garatuz...*
- *Isolatzea saihestea, eta taldeko kide izatearen sentimendua indartzea; kidekoen arteko harremanak bultzatzea lankidetzaren eta talde-lanaren bidez.*
- *Taldean parte hartzen, elkarri eragiten eta elkar onartzen ikastea.*
- *Kidekoen arteko elkarriketa erabiltzea ezagutzak partekatzeko.*
- *Taldeko jarduerak egitea, kide bakoitzak bere erantzukizuna eta zereginak izan ditzan, denek helburu bera parteka dezaten eta bakoitzak bere lanaren bidez taldeari mesede egin diezaion.*

Adibide batzuk:

- *Antzerki txiki bat egitea: gidoia, elkarriketak, agertokia, dekoratua, jantziak eta abar prestatzea.*
- *Gelako liburutegiaren inbentarioa egitea: liburuak antolatu eta sailkatzea...*
- *Musika-taldeetan edo abesbatzetan parte hartzea: saioak egitea, tresnak egokitzea, jendaurrean jotzea...*

📌 Haurrek **gehiegizko perfekzionismoa edo perfekzionismo disfuntzionala gara dezaten saihestea**. Horretarako, lagungarriak izan daitezke honako gomendioak:

- *Lanean lehentasunak finkatzea, zereginak zatitzea.*
- *Ahalegina eta lan-prozesua balioestea. Jarraitutako prozesuaren egunkaria idatz dezakete.*
- *Ongi egindako lanak ematen duen pozaz gozatzea.*
- *Emaitza onak espero izatea, eta ez emaitza ezin hobeak.*
- *Iruzkin negatiboak erlatibizatzen ikasten. Kritika konstruktiboak egitea.*
- *Arrisku txikiak hartzea.*
- *Norbere akatsak onartzea, eta haiek ikasteko erabiltzea.*
- *Akatsak egin dituzten pertsonen autobiografiak irakurtzea.*

📌 **Ikaskuntza autonomoa bultzatzea:**

- *Gelan berez sortzen diren ekimenak bultzatzea; informazioa bilatu eta galderak egiteko estrategiak sustatzea.*
- **Materialak eta informazio-iturriak eskaintzea**, ikasleek interesatzen zaizkien gaietan beren kabuz sakon daitezen.
- *Ikasleei lana planifikatzen irakastea: epe labur eta luzerako xedeak zehaztea, lanaren helburua zehaztea eta berau aurkezteko modua azaltzea; hau da, norentzat, non eta nola*

aurkeztuko den. Horrez gain, ikasleek gaia mugatzen, gidoi bat prestatzen eta erabili beharreko baliabideak aukeratzen ikasi behar dute, eta lana amaitu ondoren, berau berrikusten ere irakatsi behar zaie.

- *Erabakiak modu arduratsuan hartzen ikastea, etab.*

📖 **Elkarriketa eta komunikazioa** bultzatzea, gelan denbora hartzea ahozko gogoeta egiteko (banaka nahiz taldeka), galderak egiteko, hipotesiak formulatzeko, etab.

📖 Elkar **ulertzeko eta errespetatzeko giroa** sortzea gelan, haurrek pertsona guztiak desberdinak direla onar dezaten.

📖 Sormena bultzatzen duen **lan-giroa** sortzea gelan. Horretarako honakoa behar da (McCluskey, 2008):

- *Gauzak azaltzeko, proposatzeko, galdetzeko, bideratzeko eta eztabaidatzeko askatasuna, eta akatsak egiteko askatasuna ere bai.*
- *Akatsa ikaskuntzaren funtsezko zatitzat hartu behar da.*
- *Erronka-giroa sortu behar da, ikasleek gauzak hobetzeko, ikasteko edo ekarpenak egiteko berez duten motibazioa areagotu ahal izateko.*
- *Norbere pentsamenduak eta ideiak azaltzeko konfiantza eta irekitasuna.*
- *Idea berriak sortzeko eta adierazteko denbora.*
- *Umore ona eta jolasa, giro lasaia, atsegina eta alaia.*
- *Gatazkarik, indarkeria-egoerarik edo bidegabekeriarik ez gertatzea, eta arazoei modu natural eta irekian heltzea.*
- *Ideiak babestea, eta haiek ez gutxiestea utopikotzat, garestitzat edo bideraezintzat jotzen direlako.*
- *Gauzak eztabaidatzea eta partekatzea.*
- *Arriskatzea, ziurgabetasunari eta anbiguotasunari aurre egiten ikastea.*

IRAKASLEENTZAKO JARDUNBIDE EGOKIEN DEKALOGOA

GAITASUN HANDIKO IKASLEAK: ZER EGIN ETA ZER EZ EGIN

1. Hasierako ebaluazio egoki bat egin ezazu ikasturte hasieran. Horrela zure ikasleen gaitasunak ezagutuko dituzu.	1. Ez zaitez mugatu zure ikasturteko programazioa edo testuliburua jarraitzera. Baliteke programazio edo liburu horrek zerikusi gutxi edukitzea zure ikasleen benetako premiekin.
2. Gaitasun handiko ikasleei buruz dituzun itxaropenak egokitu itzazu. Ikasle hauek nahastu egiten dira batzuetan, edo kosta egiten zaie zerbait egitea; eta beren adineko gainerako haurrek bezala erreakziona dezakete. Haurrak edo nerabeak dira, ez heldu txikiak.	2. Ez pentsatu zure ikasleek beti erantzun zuzenak emango dituztenik, edo beti zentzuz jokatuiko dutenik, helduak balira bezala.
3. Ahal duzun guztietan, adimena suspertzeko materialak eta jarduerak proposatu, burua nekarazten duten horietakoak: hobe da sailkatzea identifikatzea baino, alderatzea zerrendatzea baino...	3. Jarduera errepikakorregiak saihestu, hau da, burua nekatzen ez dutenak.
4. Curriculumaz zabalatzeko materialak prestatu zereginak azkar amaitzen dituzten ikasleentzat, eta material horiek ikasle guztien eskura jarri. Ikasleei lan-materiala aukeratzen utzi.	4. Zereginak azkar amaitzen dituzten ikasleei ez iezaiezu agindu lehengoan antzekoak diren ariketa gehiago. Bost zatiketa azkar eta ongi egin baldin badituzte, ez agindu besterik.
5. Ikasleei jarduera orekatuak proposatu, indarguneak garatzeaz gain beren ahulguneak hobetzen lagunduko dietenak.	5. Ez itzazu zure ikasleen ahulguneak nabarmendu. Haiei motibazioa kentzea besterik ez duzu lortuko. Oso azkar irakurtzen duen eta kaligrafiarekin arazoak dituen ikasle batek testu zailagoak behar ditu, ez bakarrik kopiak.
6. Gaitasun handiko ikasleei utz iezaiezu dakitena erakusten, eta gela osoari egiten dizkiozun galderei erantzuten. Zure galderei ikasle jakin batek erantzutea nahi baduzu, esan ozen bere izena.	6. Gaitasun handiko ikasleei ez jarri "betorik", honelakoak esanez: "zuk ez, badakit badakizula".
7. Malgutasunez jokatu zeregin mekanikoen eta monotonoenekin. Gaitasun handiko ikasle batzuek ez dute hainbeste ahalegindu behar.	7. Gela osoari ez agindu ariketa errepikakor mordo bat. Ahal bada, gaitasuna garatzeko behar dituenak baino ez agindu ikasle bakoitzari.
8. Plantea agrupamientos diversos: los niños/as con altas capacidades pueden ayudar a sus compañeros/as de forma eficaz pero también necesitan a veces estar con quienes comparten sus intereses y forma de trabajar.	8. Lehiakortasuna eta nabarmentzea sustatzen duten jarduerak saihestu, taldeari ez baitiote onik egiten. Gaitasun handiko ikasleak ez itzazu sistematikoki "laguntzaile" gisa erabili. Beraiek ere ikastera joaten dira eskolara.
9. Naturaltasunez onar ezazu ikasle batek zuk baino gehiago jakin dezakeela arlo jakin batzuetan, edo erantzuna zuk baino lehenago aurki dezakeela.	9. Gaitasun handiko ikasleek zure agintea zalantzan jarriko duten beldurrik ez izan.
10. Komunikazio arina eta eraginkorra izan familiekin. Lagun iezaiezu beren semea/alaba eta haren premiak ulertzen.	10. Familiak ez itzazu oztopotzat hartu. Beren seme-alabei onena eman nahi dietelako jokatzen dute horrela, eta ez zure lana kritikatu nahi dutelako.

7.6. Hezkuntza-orientabideak etapaka

7.5 atalean azaltzen diren hezkuntza-orientabideak jarraitzeaz gain, hezkuntza-etapa bakoitzarekin loturiko alderdi batzuk gogoratzea komeni da.

7.6.1. Haur Hezkuntza

Sarritan, etapa honetan, gaitasun handiko ikasleek ohi baino lehenago garatzen dituzte beren baliabide kognitiboak; batez ere, hori ahalbidetzen duen ingurune batean badaude. Hala, Lehen Hezkuntzatik hurbilago dauden ezagutza jakin batzuk bereganatzen dituzte beren kabuz. Horregatik, lehenago aipatu diren **disinkroniak** bereziki nabarmentzen dira Haur Hezkuntzan zehar.

- Gauza oso deigarria gertatu ohi da: alde batetik, haur hauek ikasle zaharrago baten modura funtzionatzen dute kognitiboki, baina emozioei dagokienez, beren adin kronologiko bereko edozein haurrek bezala jokatzeko dute.
- Horrez gain, disinkronia psikomotorea azpimarratu behar da. Kognizioa eta motrizitatea ez dira maila berean garatzen. Desoreka hori haurrak irakurtzen eta idazten ikasten ari direnean antzematen da bereziki.

Adin hauetan, beraz, ezinbestekoa dirudi eremu kognitibo, sozioemozional eta psikomotoreen arteko garapen orekatua bultzatzea. Horretarako, ikasleen indarguneetatik abiatu behar dugu, gutxien garatuta dauden eremuetara iristeko.

Hezkuntza-curriculumak ondorengo hiru esperientzia-eremuen arabera antolatzen da:

Norbera ezagutzea eta autonomia pertsonala:

Gauza bat kontuan hartu behar da: haurrek beren buruari buruz sortzen duten irudia, neurri handi batean, inguruko pertsonen beraiei buruz dituzten iritzietan eta pertsona horiek beraiegan duten konfiantzan dago oinarrituta. Irakasleak jakin behar du bere jarrera oso garrantzitsua dela ikasleen autoestimua garatzeko orduan. Gainera, etapa horretan jolasa da gauzak ikasteko zein adierazteko eta beste haurrekin harremanak izateko modurik onena.

Ingurunea ezagutzea

Hurbileko ingurune soziokulturalak, eta batzuetan, baita urrunekoak ere, suspergarri ugari eskaintzen dizkiote ikasleari. Elementu horiek deigarri egiten zaizkio, eta interes-gune bihurtzen dira sarritan.

Ildo horretatik, gogoratu behar da adimen-gaitasun handiko ikasleek azkarrago garatzen dutela pentsamendu logiko matematikoa. Sarritan, haien planteamendu eta irtenbideak sortzaileak eta berritzaileak

izan daitezke beren gelakide gehienentzat. Izan ere, ingurune fisikoarekiko elkarreraginean, ingurune hori osatzen duten elementuak behatzen, aztertzen eta ikertzen dituzte, bai eta haien arteko erlazioak ere. Horrela antzekotasunak eta desberdintasunak aurkitzen dituzte ingurune fisikoan, eta bertako elementuak antolatu, sailkatu eta zenbatesten dituzte; eta berehala, elementu horiek erabiltzen, irudikatzen eta hitzez adierazten dituzte.

Hizkuntzak: komunikazioa eta irudikapena

Beharbada, ahozko gaitasunaren garapena eta hiztegiaren aberastasuna dira gaitasun handiko ikasleei lehenago antzematen zaizkien ezaugarrietako batzuk. Ikasle hauek, gainera, beren kabuz idazten ikastera irits daitezke, beraiek sortutako hipotesiak erabiliz eta irakasleek edo familiak lagundu gabe.

Nolanahi ere, irakurketari dagokionez, ikuspegi komunikatibo eta praktikoa batetik heldu behar zaio, eta hainbat testu-mota erabili behar dira haurra ikasteko motibatuta senti dadin.

Era berean, idazketari ikuspegi funtzional eta komunikatibo batetik heldu behar zaio, zeregin errepikakorrek eta mekanikoak saihestuz. Argi utzi behar da, ordea, gaitasun handiko ikasleek sarritan beranduago ikasten dutela idazten (lehen aipatu dugunez, trebetasun kognitibo eta psikomotoreen artean dagoen disinkroniagatik). Beraz, etapa honetan oso gomendagarria da gelan ordenagailua eta informazioaren eta komunikazioaren teknologiak erabiltzen hastea. Horrela, haurrak errazago ikasiko du idazten, eta aldi berean, begien eta mugimenduaren koordinazioa garatuko du.

Hortaz, Haur Hezkuntzan haurren bati aipatu ditugun arloetakoren batean goiztiarra dela antzematen bazaio, funtsezkoa da gelako jarduerak bere gaitasunetara egokitzea. Izan ere, eskolaren eginkizuna ahalmen horiek ahalik eta gehien garatzea da. Oinarritzat dirudi oztoporik ez jartzea ikasle hauek duten jakin-minari eta egiten dituzten aurrerapenei. Beren kabuz, beren kidekoekin dituzten harremanen bidez edo eskolatik kanpo ikas dezaketela onartu behar da.

7.6.2. Lehen Hezkuntza

Etaparen honetan, baliabide kognitiboak finkatzen joaten dira eta profil kognitibo desberdinak sortzen dira, baldin eta haurren inguruneak horretarako aukera ematen badu. Hainbat baldintzaren arabera (eskolarekin zerikusia dutenak, familiarrak eta pertsonalak), gaitasun horiek gauzatu egingo dira ala ez.

Edukiak ikasterakoan talentuak azalera daitezke (artistiko-figuratiboa, matematikoa, ahozkoa, psikomotorea, soziala...). Ahalmen horiei aukera eman behar zaie garatzeko.

Adin hauetan erabakigarria da **irakurketa lantzea**, horretarako dauden baliabide guztiak erabiliz. Etapa honetan, irakurketak aukera handiak ematen ditu. Gelan lana antolatzen den moduak erabakiko du ikasleek jarduera hori gustuko duten ala ez; beraz, jarduera eta proiektu ugari egin behar dira ikuspegi praktiko batetik, hainbat gaitasunen garapena ahalbidetzeko.

Ildo horretatik, mota askotako testuak landu behar dira (ipuinak, aldizkariak, liburuak, kartelak, egunkariak...), ikuspegi praktiko, kontestualizatu eta funtzional bat erabiliz.

Aurreko etapan bezala, gaitasun handiko ikasleei dagokienez, testuak lantzerakoan pentsamendua garatzeko jarduerak proposatu behar dira. Adibidez, ikasleei honako hau eska diezaiekegu:

- Irakurritako gertakari batek ekarri dituen ondorioen arrazoiak azaltzeko.
- Gatazka batentzako balizko irtenbideak bilatzeko.
- Irakurritakoa beste arlo batzuetan eskuratu dituen ezagutzeekin erlazionatzeko.
- Pertsonaien jarrerak aztertze eta alderatzeko.
- Kontakizun, ipuin edo eleberriaren amaiera aldatzeko.
- Pertsonaia berri bat sartzeko eta ipuina, komikia edo dena delakoa berriro idazteko.

Aurreko etapan bezala, haur hauek aurrerapen handiak egiten dituzte matematiketan, eta prozedura algoritmikoetan oso trebeak dira. Gainera, arazoak sormen handiz konpontzeko gai dira, eta lorpenei buruz gogoeta egiteko ere bai.

Lankidetzan, proiektukako lana eta diziiplina arteko proiektuak estrategia didaktiko apartak izan daitezke inklusioa, partaidetza, elkarlaneko ikaskuntza eta metakognizioa bultzatzeko.

Aurreko etapan bezala, etapa honetan ere funtsezkoa da gelako jarduerak ikaslearen gaitasunetara egokitzea, eskolaren eginkizuna baita bere potentzialitate guztiak ahalik eta gehien garatzea. Oinarrizkoa dirudi oztoporik ez jartzea ikasle hauek duten jakin-minari eta egiten dituzten aurrerapenei. Beren kabuz, beren kidekoekin dituzten harremanen bidez edo eskolatik kanpo ikas dezaketela onartu behar da.

7.6.3. Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza (DBH)

Aurreko orientabideez gain, honako gomendio hauek jarraitzea komeni da:

- Ikasleekin beren gaitasunei buruz hitz egin behar dugu; beren potentzialitateak, premiak eta ezaugarriak ezagutu behar ditugu, eta aukera eman behar diegu beren zalantzak, kezkak eta erabakiak hartzeko orduan dituzten barne-gatazkak azaltzeko.
- Afektibitatea orekaz garatzea bereziki garrantzitsua da nerabezaroan, eta are gehiago ikasleek gaitasun handiak dituztenean. Beraz, ikasleari jarraipena egitea komeni da, balioak lantzeko, dilema moralak eztabaidatzeko, orientazio-jarduerak egiteko, ikasleari bere itxaropenak eta nahiak zehazten laguntzeko, etab.
- Etapa honetarako laguntza-sistema oso gomendagarri bat (baina ez bakarra) gidariak dira. Unibertsitateko ikasleak izan ohi dira, ikasleak erreferentetzat hartzen ditu eta prozesu osoan zehar laguntzen diote.
- Etapa honetan, ezinbestekoa da ikasleek beren etorkizuneko lanbideari buruz dituzten kezkak eta zalantzak argitzea, eta baita alderdi pertsonalekin eta gizarte-harremanekin loturiko beste batzuk ere. Horrela ikertzaile garrantzitsuak, profesional trebeak edo pertsona sortzaileak izatera iritsiko dira.
- Ildo horretatik, hainbat ekintza antola daitezke:
 - Adituak gelara gonbidatzea, beren lanbideari buruz hitz egin dezaten: arkitektoak, nekazariak, ingeniariak, supermerkatuko kutxazainak, biokimikariak, iturginak...
 - Beren zaletasun eta nahien arabera, ikasleek lanegun bat parteka dezakete profesional batekin; edo bisitak egin ditzakete tutoreek lagunduta, adibidez fabrika batera, abokatuen bulego batera, okindegi batera...
 - Ikastetxeko guraso batzuei eskolara joateko eskatzea, beren lanaz hitz egin dezaten (aldeztatik aurretik galderak prestatuko dira eta gurasoen zalantzak argituko dira).
 - Interneten arlo profesionali buruzko informazioa bilatzea; eta informazio hori antolatzea eta aurkeztea, ikasleak berak geroago erabil dezan.
 - Lanbideei eta bokazioari buruzko ikerketa-lanak egitea.

7.6.4. Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondokoa (DBHO)

Aurreko orientabideez gain, etapa honetan honako gomendioak jarraitzea gomendatzen da:

- Lanbide-orientazio eta bokazioa. Alderdi hau bereziki garrantzitsua da. Beraz, aurreko etapan hasitako orientazio-lanarekin jarraitu behar dugu. Besteak beste, ondorengo jarduerak gomendatzen dira:
 - *Lanbide-karrerei eta aukera akademiko-profesionalei buruzko informazioa.*
 - *Unibertsitate-ikasketa, trebezia edo interes pertsonalei buruzko azterketak.*
 - *Hainbat profesionalen emandako hitzaldiak eta haiek azaldutako bizipenak.*
 - *Ikasleari interesatzen zaizkion arloetako profesionalen elkarrizketak.*
 - *Adituen hitzaldiak.*
- Ezinbestekoa da ikaslea ongi prestatzea, Unibertsitaterako sarrera-probak eskatzen duen maila akademikoa lor dezan.
- Etapa honetan oso gomendagarria da ikerketa sustatzea, beste estamentu batzuekin lankidetzan (Unibertsitatea, gidariak...).
- Etapa honetako lan eta ekoizpenek pentsamendu-maila konplexuagoa isla dezakete. Alegia, laburpenak edo beste pertsona batzuen iritzi hutsak izatetik ikerketa originalak izatera pasa daitezke. Ikerketa horiek egiteko, ikasleak informazioa aldatu behar du eta eskura dituen datuak erabili behar ditu.
- Lehenago irakasleari eta gela-taldeari aurkezten zitzaizkion lanak nahiz ikerketak, eta orain, berriz, beste pertsona batzuei (adituak, ikertzaileak edo Unibertsitateko irakasleak, etab.).
- Ikasleak kalitate eta balio handiko ekarpenak egiten dizkio bere kidekoen taldeari. Ildo horretatik, proiektuko lana funtsezko estrategia didaktikoa izan daiteke.
- Orokorrean, ikasle hauek arazoak sormen handiz konpontzeko gai dira; burutsuak direnez, behatzailearen jarrera hartzen dute, eta ebazpen-prozesuari hainbat ikuspegitik begiratzen diote.

7.7. Tutoretza eta gaitasun handiko ikasleak

Tutoretzaren helburu nagusia ikasleen garapen osoa bultzatzea eta indartzea da, beren potentzialtasun eta trebetasunak erabiliz pertsona gisa guztiz gara daitezen.

Hezkuntzaren ikuspegi oso bati lotuta dago. Ezagutzak irakastea ez ezik, pertsonen potentzialtasunak ahalik eta gehien garatzea du helburu hezkuntza horrek, egungo munduan ongi moldatzeko gai izan daitezen. Ikasle guztiei beren ikaskuntzan aurrera egiten laguntzean datza, autonomia kognitibo, pertsonal eta sozial gero eta handiagoa lor dezaten.

Gaitasun handiko ikasleek ere irakasleen tutoretza eta laguntza behar dute hezkuntzaren esparruan ongi molda daitezen, bai ikuspegi akademikotik eta bai ikuspegi sozialetik.

Ikasle hauen hezkuntza-premiak behar bezala antzeman eta bideratu behar dira. Izan ere, alderdi akademikoak alde batera utzita, tutoretzak ikasleen garapen orokorra hobetu eta beren ongizatea handituko du.

Ikasle hauek berariazko orientabidea eta laguntza behar dute, beren premiak eta ezaugarriak kontuan izanik.

Zenbait ikerketek diotenez, ikasle hauen potentzialtasunen garapena eskola-eremuko hainbat alderdiren mende dago: jakin-mina eta ikertzeko gogoia piztea; sormena aintzat hartzea; curriculum-eredu malgu bat edukitzea; ingurune egokiak sortzea; interesak eta motibazioak piztea, eta gelan tolerantzia, errespetua eta baldintzarik gabeko onarpena bultzatzea.

Funtsezkoa da irakasleek beren lana koordinatzea, eta metodologiari dagokionez jarduera-ildo koherente eta iraunkor bat jarraitzea. Planteamenduak eta planifikazioa malgutu egin behar dira, zenbait elementu aldatu ahal izateko (espazioak, denborak edo taldeak), eta edukiak nahiz jarduerak dibertsifikatzeko. Ikasle bakoitzaren ikasteko erritmora egokitu behar dira elementu horiek; ikasleak taldekatzeko modua aldatu egin behar da; banakako lana taldekako lanarekin orekatu behar da (taldeak txikiak nahiz handiak izan)...

Irakasleek zuzenean egiten dute tutoretza-lan hori, eta sarearen bidez ere bai. Besteak beste, edukiak eta lanekin loturiko zereginak argitzen dituzte; zalantzak argitzen dituzte; ikasleen arteko harremanak bultzatzen dituzte, eta eskolan giro atsegina sortzen saiatzen dira, partaidetza bultzatuz.

Tutoretza-lana familiekin lankidetzan eta haiekin koordinatuta burutuko da.

Familiekin lan egiteak ez du haiek informatzea soilik esan nahi. Gurasoek beren seme-alaben interes-arloak zehazten lagundu behar dute; identifikazio-prozesuan esku hartu behar dute, eta iritzia eta laguntza

eskatu behar zaie. Koordinazio hori ezinbestekoa da familiek haurra den bezala onar dezaten, haurrak bere burua onar dezan eta bere jakin-min izugarria eta ikasteko gogoia desagertu ez daitezen.

Horregatik guztiagatik, ingurunearen presioa ahalik eta gehien murriztu behar da. Irakasleen jarrerak eragin negatiboa izan dezakete haurraren autoestimuan, eta gurasoen gehiegizko itxaropenek edo kezkek ere bai.

Gehiegi eskatu gabe, ikaslea estimatu egin behar dugu bere garapen pertsonala ahalbidetzeko. Ikasleak ulertu behar du berarengandik espero dena zentzuzkoa baino ez dela.

Duela gutxi egindako ikerketa batzuen arabera, gaitasun handiko ikasle askok porrot egiten dute eskolan, eta beste askok errendimendu baxua dute. Izan ere, haur hauek gehiegi edo gutxiegi estimulatzeko dituzte, eta horrek ondorio larriak dakartza.

Bestalde, ikasle hauen errendimendu eta gaitasun handiengatik, batzuetan helduei ahaztu egiten zaie haurrak direla, eta beren adinari dagozkion portaerak eta jarrerak dituztela; helduak balira bezala tratatzen dituzte. Gogoratu behar da desoreka bat egon daitekeela beren gaitasun eta trebezien eta beren garapen sozioemozionalaren artean.

Bestalde, ikasle batzuk oso zorrotzak eta perfekzionistegiak dira, eta dena ezin hobeto egin nahi dute. Horregatik, edozein akats zailtasun edo porrot baten modura hartzen dute. Beraz, ezinbestekoa da ikasleak bere burua hobeto ezagutzea, bere indargune nahiz ahulguneak jabetzea eta akatsek ikasteko balio dutela ulertzea.

Hezkuntzaren alderdi horiek bereziki garrantzitsuak dira. Hala ere, gaitasun handiko ikasleek ez dute zertan jokabide horiek erakutsi behar. Izan ere, jokabideok hainbat faktoreren mende daude, eta ez soilik ikaslearen ezaugarri pertsonalen mende.

Bestalde, ikasle batzuk oso autonomoak dira lanak egiteko orduan, eta ez dituzte batere gustuko irakasleen argibideak eta arauak. Horrelako egoerak sor ez daitezkeen, hezkuntza antolatzerakoan, hezkuntza-prozesua optimizatuko duten hainbat jarduera aurreikusiko dira.

Gainera, oso garrantzitsua da ikasle guztiek eskolako dinamikan parte hartzea eta arauak onartzea; ikasle bakoitzak besteek onartu egiten dutela sentitu behar du; taldeko kide dela sentitu behar du, eta bere burua errespetatu behar du. Ulertarazi behar zaio talde baten zati dela, eta talde horretako kide guztiek elkarrekin lan egiten dutela, baina horregatik bere gaitasunak ez direla gutxietsiko.

Ikasle batzuek, interesatzen zaien jarduera batean oso kontzentratuta badaude, irakasleari ez diote kasurik egiten beste zerbait egiteko eskatzen dienean. Ikasleak eduki guztiak landu behar ditu, eta ez bakarrik interesatzen zaizkionak edo gehien menderatzen dituenak. Malgutasunik galdu gabe, arauetako eta taldearen dinamikarekiko errespetua landuko da, elkarbizitza positiboa eta lankidetzat bultzatuko dira...

Bestalde, baliteke bere errendimendu handia eta ezaugarri pertsonalengatik ikasle batek taldeak onartzen ez duela sentitzea, edo desberdin sentitzea; edo gerta daiteke ikasle baten eta gainerakoen interesak oso desberdinak izatea.

Jarrera eta estrategia jakin batzuen bidez, ikasleak taldean hobeto integratzea lor daiteke. Estrategia horiei esker, gainera, ikasleek ekarpen interesgarriak egingo dizkiote taldeari, edo une pertsonal bereziak eskainiko dituzte. Hona hemen estrategia eta jarrera horietako batzuk:

- Ideia originalak eta desberdinak aintzat hartzea, eta aniztasuna errespetatzea.
- Ikasleak kikiltzen edo barregarri uzten dituzten esku-hartzeak saihestea.
- Taldekideek elkarri laguntzeko egoerak sortzea, adiskidetasuna eta elkartasuna balioestea.
- Giro atsegina eta elkarriketaren aldekoa sortzea.

Irakasle batzuk deseroso senti daitezke gaitasun handiko ikasle batek egindako galdera bati erantzuteko gai ez direnean. Ikasle horiek, ordea, ez dute zertan beren galdera eta zalantza guztiei erantzuteko gai diren irakaslerik eduki behar; informazioa bilatzen lagunduko dieten pertsonak behar dituzte. Ildo horretatik, irakasleen eginkizuna ez da oinarritzen ezagutza jakin batzuei dagokienez duten nagusitasunean. Irakasleak heldutasun sozioemotional handiagoa du, eta baliabide pertsonalak erabiltzen ditu ikasle horien hezkuntza bideratzeko, helburuak finkatuz eta aukeraz irekiz.

Sarritan, ikasle hauei “etiketak” jartzen zaizkie, eta beste gelakideek jarraitu beharreko eredutzat hartzen dira. Horrelako egoerak saihestu egin behar dira. Izan ere, gelakideak ikasle horiek baztertzea eta barregarri uztera irits daitezke, eta gutxiespen-hitzak erabil ditzakete haiek deskribatzeko (“azkar ustekoa”, “askojakina”, etab.). Gerta daiteke, halaber, gaitasun handiko ikasleek gainerakoak mespretxatzea, gehiagotasun-sentimendu batek bultzatuta.

Orokorrean, eta egoera horiei dagokienez, autoestimua handitzera eta interakzio soziala bultzatzera zuzendu behar da hezkuntza-erantzuna.

Ezinbestekoa da gelan errespetuzko giro hori sortzea, ikasleek beren nortasuna errazago eraiki dezaten eta pertsonen arteko desberdintasunak onar ditzaten.

Gainera, irakatsi eta ikasteko prozesuaren xedea “ikasten ikastea” izan behar du; alegia, pentsamendu-estrategia batzuk ikastea norberak bere kabuz ikasten jarrai dezan. Gaitasun hori ez da guztiz garatzen Bigarren Hezkuntzaren amaierara arte, baina lehentasunezko helburutzat hartzen da Haur Hezkuntzaren hasieratik.

Esku-hartze hori bereziki garrantzitsua da zailtasunak dituzten ikasleen kasuan; nolanahi ere, ikasle GUZTIAK artatzeko balio du, gaitasun handiko ikasleak barne.

Arloetako helburu orokorren artean, “pentsatzen irakastearekin” loturiko hainbat alderdi sartzen dira berariaz. Beraz, geletan honako estrategia eta teknika hauen ikaskuntza eta erabilera bultzatuko da:

- Informazioa bilatu eta aztertzeko estrategiak: materialak erabiltzea, informazioa prozesatzea, dedukziozko arrazoibidea, jarrera kritikoaren garapena, etab.
- Problema-konponketa, estrategia sortzaileak: hipotesiak egitea, gauzak iragartzea, induktiboki arrazoitzea, etab.
- Erabakiak hartzeko estrategiak: aukerak identifikatzea, alderatzea, aukerak egitea, etab.

Irakatsi eta ikasteko egoera horietan, gaitasun handiko ikasleek beren potentzialtasun guztiak garatzeko aukera izango dute.

7.8. Genero-berdintasuna bultzatzeko gomendioak

7.8.1. Ikastetxeari dagokionez

Eskolako jarduerak antolatzerakoan, irakasle-taldeak honako alderdiak hartu behar ditu kontuan, besteak beste:

- “Arrisku intelektuala” dakarten jardueretan (lehiaketak, lan-taldeen zuzendaritza...) neska eta mutilen kopurua berdina dela ziurtatzea.
- Ikasketa teknikoei buruzko hitzaldi eta elkarriketetan nesken aukera-berdintasuna bermatzea.
- Lanbideei buruzko informazioa sexista ez dela ziurtatzea.
- Neskek matematika eta zientziekiko gutxiegitasun-sentimenduak gara ditzaten eta arlo horiek bazter ditzaten saihestea.
- Nesken itxaropenak altu mantentzea.
- Emakumezkoen ereduak sartzea, eta lanbideak ez estereotipatzea.
- Emakumeen independentzia eta lidergoa bultzatzea.
- Eskolako curriculum ezkutua eta kultura androzentrikoa desagerraraztea.
- Askotariko jarduerak bultzatzea.
- Nesken gaitasunetan sinistea, eta gaitasun horiek balioestea.

- Matematiken eta zientzien irakaskuntza bultzatzea, ikaslearen generoa kontuan izan gabe.
- Eskolako materiala berdin erabiltzea mutilekin eta neskekin, eta genero bakoitzaren rola, zereginak eta jolasak trukatzeko.
- Neskak zein mutilak edozein lanbide aukeratzera animatzea.
- Neskak independente izatera eta beren etorkizuna planifikatzera animatzea.
- Ipuin, film edo hizkera sexistarik ez erabiltzea.
- Curriculumean emakumeek zientziei, kulturari eta beste arlo batzuei egin dizkieten ekarpenak sartzea.

Interesgarria izan daiteke, halaber, **aholkuak ematea talde txikitan eta banaka**. Taldekako aholkularitzak taldeko kide izatearen sentimendua indar dezake neskengan. Honako gaiak eztabaida daitezke:

- Hainbat motatako interes eta nahiei aurre egitea.
- Betidanik gizonena izan den lanbide bat aztertzea.
- Ezkontzea ala ez; seme-alabak edukitzea ala ez.
- Lanbidea eta familia nola uztartu.
- Norberaren nahiei eustea, familiak edo lagunek kritikatu egiten gaituztenean.

Beste estrategia interesgarri bat: helduen rol-eredu gisa **emakume arrakastatsuak** jartzea.

7.8.2. Familiari dagokionez

Aldaketa eraginkorrak egiteko, ezinbestekoa da familiaren inplikazioa. Familiak mezu sexista subliminalak zer diren eta alaba supergaituengan zer eragin izan dezaketen jakin behar du; era berean, aurreiritziei eta estereotipoei aurre egiten jakin behar du, batez ere etxean. Beraz, argi dago neska nerabeengan esku hartu behar dela, beren nahiei uko egin ez diezaieten eta beren gaitasunak gauzatzeko dauden oztopoak identifikatu eta gaindi ditzaten. Horregatik, komenigarria da:

- Gaitasun handiko neskak goiz identifikatzea.
- Beren “berdinak” diren beste neska batzuk bilatzea, haiekin identifika daitezen.
- Hizkera ez sexistaren erabilera bultzatzea.
- Etxeko lanak modu ez sexistan antolatzea.
- Neskei gogo biziz laguntzea edozein zeregin egin nahi dutenean.

- Neskak animatzea beren burua eta beren lana gustuko duten emakumezko profesionalekin harremanetan jar daitezen, edo horrelako emakumeak ezagut ditzaten.
- Nesken jarrera kritikoa eta erabakiak hartzeko ahalmena garatzea.
- Neskek familiako plan eta erabakietan parte har dezaten bultzatzea.
- Alabekiko itxaropenak handitzea.
- Amaren rola indartzea eta bultzatzea, etxetik kanpo egindako lana balioets dezan.
- Aitak/amak alabaren hezkuntzan duen inplikazioa handitzea.
- Jostailuei dagokienez, bereizketarik ez egitea seme eta alaben artean.
- Neskak gehiegi babesteko joera saihestea.
- Neskei mota askotako jarduerak egiten, ondo pasatzen eta gizonezkoenak izan diren jardueretan parte hartzen uztea.

7.9. Hezkuntza-erantzuna gizarte-testuingurutik. hezkuntza formala osatzeko beste neurri batzuk

7.9.1. Curriculumetik kanpoko aberaste-programak.

Erakunde publiko eta pribatuek sustatutako programa jakin batzuek hezkuntza-eskaintza osatu eta aberastea dute xede. Gure iritziz, proposamen horiek honako helburuak bete beharko lituzkete:

- Eskola-sisteman sartzen ez diren gaiak eskaintzea.
- Ikaslearen “agenda” gehiegi ez kargatzea.
- Jarduera irekiak proposatzea, pentsamendu dibergentea eta sormena agerian uzteko modukoak.
- Ikaslea hainbat arlotako adituekin harremanetan jartzea, arlo horietako metodologiei eta lan- eta ikerketa-moduei buruzko hastapenak ikas ditzan.
- Trebetasun sozialak eta asertibitatea bultzatzea, eta autoestimua indartzea.
- Adimen emozionala suspertzeko programak eskaintzea.
- Ikasleari ohikoak ez diren adierazpen- eta komunikazio-modu batzuk erakustea.
- Hainbat talde eta erakundetara zuzenduta dauden herritarren boluntariora-ekimenei laguntzea.

7.9.2. Curriculumetik kanpoko jardueretan parte hartzea (lehiaketak, Unibertsitateko jardunaldiak, etab.)

- Hainbat arlotako topaketak eta lehiaketak (musika, dantza, pintura, matematikak, literatura, etab.) aukera ezin hobe dira trebetasunak, zaletasunak eta talentuak partekatu, erakutsi eta balioesteko.
- Unibertsitateak ere, hitzaldi edo ikastaro espezifiko bidez (ikasteko teknikak, ikerketa-metodologia, gai zientifikoak, trebakuntza kognitibo, emozional eta sortzailea...), gai zientifikoei buruzko ezagutzak handitzen lagun diezaike gaitasun handiko ikasleei, eta baita beren kidetasunak partekatzen ere.

8. Familia

Eskolara iristen denean, ikasleak dagoeneko baditu ezagutza batzuk; eskolatze-aldi osoan zehar, ikaskuntza formala eta informala elkarren eskutik joango dira.

Familian hezkuntzaren alderdi asko lantzen dira, eta horrek garrantzia berezia izan dezake gaitasun handiko ikasleen kasuan.

Pérez-ek eta López-ek (2007) familia-testuinguruak haurren garapen osoaren egituraketan duen garrantzia azpimarratzen dute. Egileek gaitasun handiei eta familiei buruz egin diren ikerketetako asko jasotzen dituzte: familia-motak, seme-alaben kopurua, familietako giroak, hezteko estiloak...

Gaitasun handiko seme-alabak edukitzea ez da arazo bat familiarentzat. Hala ere, gurasoek prestakuntza eta orientazioa jaso behar dute beren seme-alabak ongi hezteko. Haur hauen behar intelektual, emozional eta sozialak ezagutu behar dituzte; eskolarekin lan egin behar dute, eta eskura dituzten baliabideak ezagutu behar dituzte.

Bestalde, oso garrantzitsua da gurasoek hezteko estilo egokiak erabiltzea, eta mugak ezartzea; anai-arrebekiko harremanak eta haien sentimenduak ere kontuan hartu behar dira, eta baita transmititzen diren balioak ere; bi gurasoek jarrera bera eduki behar dute, eta itxaropen egokiak izan behar dituzte.

Gaitasun handiko haurrak dituzten familiekin egindako ikerketei dagokienez, 90eko hamarkadara arte, ikerketok alderdi kognitiboak aztertzen zituzten nagusiki. Ordutik aurrera, arreta beste alderdi batzuetan hasi ziren jartzen: gaitasun handiko haur batek familian duen eragina; anai-arreben arteko harremana, eta gurasoen eta seme-alaben artekoa; elkartearen eta guraso-eskolen sorrera, autolaguntzako elkartearen sorrera, etab.

Ezaugarri jakin batzuegatik beren seme/alaba bere adin bereko haurren gainetik nabarmentzen denean, gurasoek sentimendu kontrajarriak izan ditzakete: pozik (edo harro) sentitzen dira beren seme/alabak gaitasun handiak izan ditzakeelako, baina beldur dira bere premiak betetzeko gai izango ez ote diren.

Beraz, ikastetxeen lana eta jarrera positiboa funtsezkoak izango dira hurrengo honetarako:

- Familiarekin hitz egitea lana errazteko, haurrari etiketak jartzera mugatu gabe. Izan ere, jokabide horrek haurra sinplifikatzera eramán gaitzake, eta funtsezkoa da ikasle bakoitzak hezkuntzaren arloan dituen ezaugarri eta premia espezifikoak antzematea.
- Eskola eta familiaren artean lankidetzak estua bultzatzea, haurraren hezkuntzari adostasunez eta era koordinatuan heltzeko, tutoretzen bidez, jarraipen-elkarriketen bidez, etab.

Hezitzaileek, eta baita familiak ere –nork bere eginkizunaren arabera-, informazioa, aholkularitza eta laguntza beharko dute prozesu horrek arrakasta izateko. Komunikazio-bide egokiak ezarri behar dira, eskola eta familiaren arteko lankidetzak eta koordinazioa indartzeko. Lankidetzak-prozesu horietan, egoera bakoitzari egokitutako neurriak eta erabakiak hartuko dira.

8.1. Familien eta ikastetxearen arteko lankidetzak

Hainbat ikerketek erakutsi dutenez, eskolaren eta familiaren arteko lankidetzak oso garrantzitsuak dira. Hezkuntza-maila guztietan eta ikasle guztiei dagokienez, familiak beren seme-alaben hezkuntzan inplikatzeko direnean eta eskola eta familiaren artean koordinazioa eta adostasuna dagoenean, nabarmen handitzen da ikasleen gogobetetasuna, eta baita haien errendimendua ere. Gaitasun handien kasuan, ikastetxea, familia eta gizarte-ingurunea funtsezko euskarriak dira (Gardner, 1995).

Bistan dagoenez, familiak izaten dira beren seme-alabak haien adineko gainerako haurrekiko “desberdinak” direla konturatzen lehenak. Gaitasun handien lehen identifikatzaileak izan ohi dira. Sarritan, familiak ematen diote ikastetxeari errealitate horren berri. Bestalde, familiak beren seme-alaben bilakaera eta ezaugarriak ezagutzen dituzte; informazio hori kontuan hartu beharrekoa da, haur guztien eta bereziki haur horren mesederako.

Ebaluazio psikopedagogikoari laguntzeko, eta ebaluazio hori ahalik eta osatuena izan dadin, familiak oso informazio zehatza eman dezakete horretarako berriaz prestatu diren galdesortak eta inbentarioen bidez. Familiak, bestalde, orientabideak behar dituzte haurren hezkuntzari heltzeko, eta baliteke eskolarekiko mesfidantza erakustea, beren seme/alabak arreta egokia jasoko ez duenaren beldur direlako.

Horrez gain, familiak informazioa behar dute eskolak guztiz bete ezin ditzakeen premiei erantzuteko baliabideei buruz (curriculumetik kanpoko aberaste-jarduerak: musika, antzerkia, kirola, gizarte-trebetasunak, zientzia eta informatika, etab.).

Ikastetxeak hezkuntza-orientabiderako dituen zerbitzuen berri ere eman behar zaie, eta azkenik, adituen, malgutze-moten edo gidaritzareduen inguruan izan ditzaketen zalantzak argitu behar zaizkie.

Familiarentzako beste informazio- eta prestakuntza-iturri batzuk honako hauek izan daitezke: gaitasun handiko seme-alabak dituzten gurasoen elkarteak, ikastaroak, gurasoen eskolak eta nazioarteko erakundeak.

8.2. Familia eta eskolaren arteko lankidetza-ekintzak

Lehen aipatu denez, harreman hori izugarri garrantzitsua da haur hauek behar bezala hezteko. Familiak balio handiko informazioa ematen dio eskolari bere seme/alabari buruz; eta ikastetxeak, bere aldetik, haurraren garapenaren eta lortu nahi diren helburuen berri ematen dio familiari. Familia eta eskola haurren hezkuntzaren erantzuleak dira. Biek helburu bera partekatzen dute.

Familiak oso eginkizun garrantzitsuak bete ditzakete; C. López Escribanok (2002) honako hauek aipatzen ditu, besteak beste:

- Ikastetxeari beren seme-alaben ezaugarriak eta interesak jakinaraztea.
- Irakasleei laguntza eskaintzea.
- Haurraren lorpen edo porrotetan duen erantzukizuna bere gain hartzea.

8.3. Irakasleen eta familien arteko harremanak

Irakasleok honako eginkizunak bete ditzakegu:

- Informazio argia, zehatza eta egokitua ematea gurekin harremanetan dagoen familiari edo familia-taldeari. Horrek entzuteko eta ulertzeko gaitasun handia edukitzea eskatzen du (Martínez, 1999). Familien eskakizun esplizituak nahiz implizituak entzun behar dira, eta beren seme-alaben ikuspegi errealista eta positibo bat eraikitzen lagundu behar zaie. Orientabideek, nahiz eta gogoetara gonbidatu, argiak eta lasaigarriak izan behar dute. Arazo handienetarikoa bat guraso batzuen kezka larria da; gauzak gaizki egingo dituzten beldur izan daitezke. Familiei adorea eman behar zaie; erronkari aurre egiteko gai direla esan behar zaie, eta horretarako laguntza eta orientazioa jasoko dutela. Mezu horiek lagungarriak izan daitezke gurasoen beldurrak eta kezkak arintzeko, hezkuntza-ahaleginak koordinatzeko, hezkuntzaren arloan egin beharreko ekintzak jakinarazteko, etab.
- Lankidetza-giro atsegina sortzea. Hezkuntzaren arloan edozein aldaketa egiteko, ezinbestekoa da giro atsegin bat sortzea, elkar ulertzea, elkarrekin lan egitea.
- Bai familiak eta bai ikastetxeak giro hori sortzen lagundu behar dute. Familiaren eta ikastetxearen ikuspegiak desberdinak dira eta elkar osatzen dute. Bi aldeek elkarrekin hitz egiteko prest egon behar dute, gatazkak saihestuz eta ikaslearen ongizatea bultzatuz. Elkarrekin lan egin behar dute helburu bera lortzeko. Giro hori sortzeko talde-teknika ugari erabil ditzakegu. Erabiltzeko eta ebaluatzeko errazak dira.

8.4. Familien eta ikastetxeen arteko harremanak

Eskolaren eta familien arteko harremana formala edo informala izan daiteke. Bilera formalek helburu zehatzak izan ohi dituzte: informazioa jasotzea eta ematea, helburuak jakinaraztea, jarduteko ildoak adostea, familiei parte hartzeko eta laguntzeko eskatzea, etab. Bilera horietan, gurasoez gain, hezkuntzarekin zerikusia duten profesional guztiek har dezakete parte: tutoreak, irakasleek, orientazio-taldeek...

Bilera informalak ere oso garrantzitsuak dira harremanak indartzeko eta gorabeherak jakinarazteko (bizipen edo gertakizun zehatzak, haurraren antzemandako aldaketak, hobekuntzak edo zailtasunak, etab.).

Alderdi garrantzitsu bat ikastetxeek edo irakasleek familiarekiko duten jarrera da. Gurasoak ez ditugu hartu behar informazio-iturri soil baten modura, ikastetxean edo etxean egin beharreko zereginen dagokienez eginkizun pasiboa izango balute bezala. Orientabideari dagokionez, gurasoen ekimenak eta interesak hartu behar dira kontuan; prozesuaren berri eman eta erabakiak hartzen lagundu behar zaie, gure irizpideak inposatu beharrean. Haurraren adinaren arabera, hark ere hartu behar du parte erabakiak hartzeko prozesuan. Batzuetan, haur edo nerabe horiek, beren baliabide intelektualak direla eta, beren ingurukoek baino hobeto ezagutzen dute beren burua. Beraz, haurraren autokontzeptuaren -egokia izan ala ez- eta inguruneak sortutako estereotipoaren arteko gatazka saihestu behar da (Martínez, 2010).

Martínez-ek dioenez, elementu jakin batzuek supergaitasunaren fenomenoarekiko dugun gizarte-jarrera baldintzatzen dute. Elementu horiek ez datoz bat gaitasun handiko ikasleen errealitatearekin, baina haiek aldatzea oso zaila da, kultura bakoitzeko ideia-sistema kolektiboetan sustraituta daudelako. Zailtasun horrek, ordea, ez du esan nahi egoera aldatzea ezinezkoa denik; batez ere, errealitatea aldatzeko gogoia badago, eta aldaketa-prozesuan hezkuntza-elkarte osoak parte hartzen badu.

Gaitasun handiko ikasleek hezkuntza-premiak dituzte, eta baita premia emozional eta sozialak ere. Ikasle bakoitza gizabanako berdingabe eta liluragarri bat da, eta erantzun indibidualizatuak behar ditu (Martínez eta Castelló, 2004). Hala ere, badaude familiarekin landu daitezkeen alderdi komun batzuk. Jarraian horietako batzuk laburbiltzen ditugu (lan honetatik egokitua: Artiles, Álvarez eta Jiménez, 2002):

- Haurra den bezala onartzea. Haurrari etiketarik ez jartzea (“supergaitua” edo “jenioa”, adibidez).
- Haurra estimulatzea bere ahalmen kognitiboak gara ditzan, baina bere garapen orokorra bigarren mailan utzi gabe.
- Haurrari pentsatzeko askatasuna ematea, eta bere ahalmen sortzailea babestea.
- Interesetzen zaizkion materialak bere eskura jartzea.

- Haurra bere arazoak konpontzera animatzea, porrot egiteko beldurrik izan gabe.
- Haurrari proiektuak eta zereginak planifikatzen laguntzea.
- Haurrari etxeko lanetan parte hartzeko eskatzea, familiako beste edozein kidek bezala.
- Haurraren autonomia sustatzea, erantzunak bere kabuz bilatzen lagunduz.
- Haurrari interesatzen zaizkion jarduerak antolatzea bere aisialdian.
- Haurrari familiako gainerako kideei diegun maitasun berbera erakustea.
- Haurrarekin bere hezkuntzari buruz hitz egiteko prest egotea.
- Haurrari bere osotasunean hezten laguntzea, alderdi sozial nahiz emozionalak ahaztu eta arreta guztia alderdi intelektualetan jarri beharrean.

9. Araudia

Gaitasun handiko ikasleentzako hezkuntza-arreta nahiko gai berria da gure herrian. Hezkuntzaren arloko legeriari dagokionez, “gaitasun handiko ikasleak” terminoa aldatzen joan da, eta gaur egun, ikasle horiek zehatz-mehatz definituta daude. Horrez gain, gero eta jarraibide espezifikoak sortu dira ikasle horiek antzemateko eta haiei hezkuntza-erantzun egoki bat emateko.

Jarraian, gaitasun handiko ikasleentzako hezkuntza-arretari dagokionez indarrean dagoen araudia aztertuko dugu (nazioarteko gomendioak, lege organikoak, dekretuak, aginduak, argibideak, zirkularrak, etab.).

9.1. Nazioarteko araudia

9.1.1. UNESCO

UNESCO erakundea Hezkuntza Inklusiboaren alde agertu da Hezkuntzari buruz antolatu dituen nazioarteko hainbat biltzarretan. Azkena Genevan izan zen 2008an, eta hauxe zen bere goiburua: “HEZKUNTZA INKLUSIBOA: ETORKIZUNERAKO BIDEA”. Korrante horren arabera, nazioarteko erkidegoak pertsona guztiei kalitatezko hezkuntza inklusibo bat eskaintzeko konpromisoa hartu du 2015. urteari begira.

9.1.2. *Europar Batasunaren gomendioak. Europako Kontseiluaren 1248. gomendioa*

1. Batzarraren arabera, hezkuntza gizakiaren oinarritzko eskubide bat da, eta ahal den neurrian, gizabanako bakoitzera egokitu behar da.
2. Arrazoi praktikoengatik, haur gehienek premiak betetzen dituzten irakaskuntza-sistemak ezarri behar badira, premia bereziak dituzten haur-taldeak kontuan hartu beharko dira beti, eta neurri bereziak hartu beharko dira haur horiek artatzeko. Haur horien artean supergaituak daude.
3. Haur supergaituek hezkuntza-baldintza egokiak izan behar dituzte, beren ahalmenak guztiz garatzen lagunduko dietenak, beren buruaren nahiz gizartearen probetxurako. Herrialde bakar batek ere ezin du talenturik alferrik galdu, eta giza baliabide horiek alferrik galtzea izango litzateke adimen-gaitasunak edo bestelakoak garaiz ez antzematea. Horretarako, behar diren tresnak erabiliko dira.
4. Ikasle horiei hezkuntza berezi bat eskaintzerakoan, ezingo da inola ere ikasle-talderik pribilegiatu beste talde batzuen kalterako.

5. Batzarrak, beraz, gomendatzen du ministroen batzordeak Europako Kultura Hitzarmena sinatu duten Estatuetako agintari eskudunei eska diezaiera honako alderdiak kontuan har ditzatela beren hezkuntza-politikan:
 - Legeriak desberdintasun indibidualak aitortu eta errespetatu behar ditu. Haur supergaituek, gainerako haurrek bezala, hezkuntza-baldintza egokituak behar dituzte beren ahalmenak guztiz garatu ahal izateko.
 - “Dohaina” eta “talentua” nozioei buruzko oinarritzko ikerketekin batera, gaitasun horiek antzemateko prozeduren hobekuntzara zuzendutako ikerketak egin behar dira. “Arrakasta-mekanismo”ei buruzko ikerketak eskola-porrotari aurre egiten lagun dezake.
 - Irakasleei etengabeko prestakuntza emateko programei dagokienez, gaitasun handiko edo talentu bereziko haurrak identifikatzeko estrategiak aurreikusi beharko dira. Haur horiekin harremanak dauzkaten pertsona guztiek haur supergaituei buruzko informazio egokia jaso beharko dute.
 - Arlo jakin batean supergaituak diren haurren aldeko neurriak, ahal izanez gero, ohiko eskola-sisteman ezarri beharko dira eskolaurretik hasita. Baliabide eta teknika egokiak erabiliko dira haur guztien garapena ahalbidetzeko, haurrok supergaituak izan ala ez, eta premia bereziak lehenbailehen antzeman ahal izateko: programa malguak, mugikortasun-aukerak handitzea, curriculumak aberasteko material osagarria, ikus-entzunezko laguntza eta proiektu-pedagogiara egokitutako irakaskuntza.
 - Ohiko eskola-sistema malgutu egin beharko da, aparteko emaitzak lortzen dituzten ikasleen edo ikasle adimentsuen premiak betetzeko beste.
 - Ikasle supergaitu edo adimentsuen alde hartzen den neurri berezi oro zentzuz ezarri beharko da, ikasleei etiketak jartzea saihesteko eta horrek gizartearentzat dakartzan ondorio kaltegarriak ekiditeko.
6. “Dohaina” nozioa zehaztu egin beharko da, hizkuntza guztietan onartzen eta ulertzen den definizio bat sortzeko. Hortaz, Batzarrak Ministroen Batzordeari gomendatzen dio “ad hoc” batzorde bat era dezala xede horretarako. Psikologoek, soziologoek eta hezkuntzaren hainbat eremutako adituek osatuko dute batzorde hori.

9.2. Estatuko araudia

2/2006 Lege Organikoa, maiatzaren 3koa, Hezkuntzari buruzkoa Hezkuntzari buruzko **Lege Organikoak (HLO)** adimen-gaitasun handiko ikasle guztiek beren gaitasunetara egokituta dagoen hezkuntza espezifiko bat jasotzeko duten eskubidea aitortzen du.

Eskubide hori honako ikasle hauei aitortzen die: ikasle supergaituei, ikasle goiztiarrei, talentu sinplea edo konposatua dutenei edo adimen-gaitasun handikotzat diagnostikatu dituztenei. Adimen-gaitasun handiko ikasleak talde espezifikotzat jotzen ditu Lege horrek, hezkuntza-laguntzaren berariazko premia duten ikasleen artean.

Legeak oinarrizko bi ideia garatzen ditu:

- Supergaitasuna alderdi kognitibo hutsetatik harago doa; prozesu kognitibo eta emozionalen arteko elkarreraginetik sortutako fenomeno bat da.
- Prozesu luzea, hauskorra eta konplexua da. Hazkunde-prozesu horretan parte hartzen duten eragileek (gurasoek eta irakasleek) ziurtatu egingo dute prozesu horrek haurrei ahalik eta mesederik handiena egiten diela.

HLOak, II. tituluko I. kapituluan, hiru atal eskaintzen dizkie hezkuntza-arreta edo laguntza behar duten ikasleei:

II. titulua. "Ekitatea Hezkuntzan".

I. kapitulua. Hezkuntza-laguntzaren berariazko premia duten ikasleak.

71. artikulua. Printzipioak.

1.-Ikasle guztiek ahalik eta garapen pertsonal, intelektual, sozial eta emozional handiena eta Lege honetan ezarritako helburu orokorrak lortzeko beharrezkoak diren baliabideak jarriko dituzte hezkuntza-administrazioek.

2.- Halaber, hezkuntza-administrazioek beharrezko diren baliabide guztiak ziurtatu behar dituzte, hezkuntza-premia bereziak izateagatik, ikasteko aparteko zailtasunak izateagatik, adimen-gaitasun handiak izateagatik, hezkuntza-sisteman berandu sartzeagatik, egoera pertsonalak edo eskolako historialak hala eskatzeagatik, arruntaz bestelako hezkuntza-arreta behar duten ikasleek beren gaitasun pertsonalak ahalik eta gehien garatu ahal izan ditzaten eta, nolabait ere, ikasle guztientzat ezarritako helburu orokorrak lortu ahal izan ditzaten.

3.-Hezkuntza-administrazioek, era berean, aurreko paragrafoan adierazitako ikasleen berariazko hezkuntza-premiak garaiz identifikatzeko beharrezkoak diren prozedurak eta baliabideak ezarriko dituzte. Hezkuntza laguntza izateko berariazko premia dutenean, premia hori identifikatzen den unean bertan hasiko zaie ikasleei laguntza integrala ematen, betiere, egoerak normalizatzeko eta ikasleak txertatzeko printzipioei jarraiki.

4.-Hezkuntza-administrazioek ikasle horien eskolatzeari bermatu beharko dute. Era berean, gurasoek edo tutoreek ikasle horien eskolatzeari eta hezkuntza-prozesuetan eragina duten erabakietan izan behar duten parte-hartzea arautu eta ziurtatu beharko dute. Horrez gain, bidezkoak diren neurriak hartu beharko dituzte ikasle horien gurasoek aholkularitza indibidualizatu egokia eta seme-alaben hezkuntza lagunduko dien beharrezko informazioa jaso dezaten.

72. artikulua. Baliabideak.

1.-Aurreko artikuluan adierazitako helburuak lortzeko, espezializatutako irakasleak, profesional kualifikatuak eta ikasleei arreta egokia emateko beharrezkoak diren baliabideak eta materialak jarriko dituzte hezkuntza-administrazioek.

2.-Hezkuntza-administrazioek ikasle horiei behar bezala erantzuteko beharrezkoak diren baliabideez hornitu beharko dituzte ikastetxeak. Hornidura hori finkatzeko irizpideak berdinak izango dira ikastetxe publikoetan eta itunpeko ikastetxe pribatuetan.

3.-Ikastetxeek behar bezalako eskola-antolamendua izan beharko dute, eta ikasle guztiek ezarritako dauden helburuak lortzeko beharrezkoak diren curriculum-egokitzeak egingo dituzte eta curriculum desberdinak eratuco dituzte.

4.-Hezkuntza-administrazioek hezkuntza-laguntzaren berariazko premia duten ikasleen tratamendurako irakasleen eta beste profesional batzuen prestakuntza sustatuko dute.

5.-Hezkuntza-administrazioek beste administrazio batzuekin, irabazi-asmorik gabeko beste erakunde publiko edo pribatu batzuekin eta beste erakunde edo elkarte batzuekin lankidetzan jardun ahal izango dute ikasle horien eskolatzeari errazteko eta ikasle horiek ikastetxean hobeto txertatzeko. Jarraian, hezkuntza-laguntzaren berariazko premia duten hiru ikasle-motei atal bana eskaintzen zaie.

Lehen atala. Hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleak

73. artikulua. Eremua.

Ezgaitasunak edo jokabide-nahaste larriak izateagatik eskolatzeko-aldi batean edo eskolatzeko osoan berariazko hezkuntza-laguntzak edo hezkuntza-arretak behar dituztenak dira hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleak.

Bigarren atala. Adimen-gaitasun handiak dituzten ikasleak.

76. artikulua. Eremua.

Hezkuntza-administrazioek adimen-gaitasun handiak dituzten ikasleak identifikatzeko beharrezkoak diren neurriak hartu eta ikasle horien premiak garaiz balioetsi beharko dituzte. Halaber, premia horietara egokitutako jardun-planak landu beharko dituzte.

77. artikulua. Eskolatzeari.

Gobernuak, autonomia-erkidegoei kontsulta egin ondoren, adimen-gaitasun handiak dituzten ikasleen kasuan hezkuntza-sistemaren etapa bakoitzaren iraupena murrizteko arauak ezarriko ditu, ikasle horien adina edozein izanik ere.

Hirugarren atala. Espainiako hezkuntza-sisteman berandu txertatu diren ikasleak.

Atal honetako 78. eta 79. artikuluetan, ikasle horien eskolatzeari alderdiak eta haien txertatzeko garatu beharko diren berariazko programak aipatzen dira..

9.3. Euskal Autonomia Erkidegoa

Ekainaren 23ko 118/1998 DEKRETUAK, hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleei eman beharreko hezkuntza-erantzuna eskola muinbakar eta integratzailearen esparruan antolatzen duenak, honako hau adierazten du: aparteko adimena duten ikasleei emango zaien hezkuntza-arreta hezkuntzako etapa guztietan ezarritako helburu orokorretako gaikuntza orekatura bideratuko da bereziki. Horretarako hainbat neurri hartuko dira; besteak beste, derrigorrezko eskolatzeko-aldia murriztea, ikaslearen garapen pertsonalak eta haren heldutasun sozio-afektiboaren mailak hala gomendatzen duenean.

1998ko uztailaren 30eko AGINDUAK, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa sailburuarenak, hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleak eskolatzeko irizpideak ezartzen ditu, eta ikasle horiek behar dituzten baliabideak hezkuntza-sistemako maila guztietara helaraztekoak.

1998ko uztailaren 24ko AGINDUAK, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa sailburuarenak, hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleentzat hurrengo hauek arautzen ditu: alde batetik, curriculumera sartzeko egokitzapenen eta curriculumaren norbanako egokitzapen nabarien baimena eta, bestetik, unibertsitateaz kanpoko hezkuntza-sistemaren etapetan egokitzapen horiek egiteko, garatzeko eta ebaluatzeako prozedura (**1998ko abenduaren 22ko AGINDUAK** partzialki aldatu zuen Agindu hori).

1998ko uztailaren 24ko ERABAKIAK, Hezkuntza Sailburuordetza-renak, aparteko gaitasunak edukitzeagatik hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleei hezkuntzaren aldetik eman beharreko erantzuna nondik nora bideratu arautzen du.

175/2007 DEKRETUAK Oinarrizko Hezkuntzaren curriculumak ezartzen du Euskal Autonomia Erkidegoan. **III. Kapituluan** (Ikastetxearen Heziketa Proiektua eta Curriculum Proiektua), 19. artikuluko 3. puntuak honako alderdiak finkatzen ditu: “(...) –Hezkuntza-laguntzaren berariazko premia duten ikasleen egoera osotasunean tratatzeko irizpideak, bai hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleenak, bai gaitasun indibidual handiak dituztenenak, bai hezkuntza-sistemara berandu sartu direnenak. (...)”. Era berean, **IV. Kapituluan** (Aniztasunaren Trataera), 24. eta 25. artikuluek aniztasunaren trataerarako neurriak jasotzen dituzte:

24. artikulua.- Aniztasunaren trataerarako neurriak:

2. *puntua.-* Aniztasunaren trataerarako neurriek erantzun egin behar diete ikasleen hezkuntza-premiei, haien ikasteko interesa, motibazioa eta ahalmena aintzat hartuta, ingurune normalizatu eta inklusibo batean ikas dezaten.

4. *puntua.-* Besteak beste, neurri hauek arautuko dira: ikasle-talde arruntan laguntza ematea; talde-banaketak; aukerako irakasgaien eskaintza; indartze-neurriak; curriculumaren egokitzapenak; irakasgaiak jakintza-arlotan jasotzea, ikasle-taldeetako irakasleen kopuruak murrizteko; eskolatze osagarriko programak; hezkuntzako esku-hartze orokorreko eta espezifikoeko proiektuak; curriculum desberdineko programak eta hezkuntza-laguntza espezifikoak behar duten ikasleen tratamendu banakatua egiteko programak; eta unitate bakoitzeko irakasleen ratioak handitzea.

7. *puntua.-* Ahalmen intelektual handiko ikasleen eskolatzea malgutzeko aukera izango da, irakaskuntza haien ikasketa-erritmora egokituta; hala, aukera izango da ikasle horiek garaia baino lehenago sartzeko hezkuntza-etapa batean edo etaparen baten iraupena laburtzeko, baldin eta beharrezkotzat jotzen bada ikasleen oreka pertsonala eta sozializazioa garatzeko. Halako neurriak hartzeko, jarduera-plan bat egin beharko da, normalizazioa eta inklusioa erreferentziazko printzipiotzat hartuta, ikaslearen premiei osoro erantzuteko. Ikasle-mota hori hautemateko prozedura bat ezarriko da.

25. artikulua.- Aniztasunaren trataera Lehen Hezkuntzan:

1. *puntua.-* Esku-hartze hezitzaileak aintzat hartu behar du ikasleen ezaugarrien aniztasunaren printzipioa, hori baita ikasle guztien garapena bideratzeko eta ikasle bakoitzaren premiei egokitutako arreta emateko bidea.

2. *puntua.-* Behin ikasleen hezkuntza-premia espezifikoak goiz hautemanda, antolakuntzako nahiz curriculumaren arloko neurriak har daitezke, ikasleen heziketaren indargarri. Neurri hauek har daitezke, besteak beste: laguntza ematea talde arruntan, ikasle-taldean taldekatze malguak egitea eta curriculumean egokitzapenak egitea.

V. Kapituluari dagokionez (Ikasleria, ebaluazioa, mailaz igarotzea eta titulazioa), ondorengo artikulua nabarmendu behar dugu:

32. artikulua.- Eskolatzea.

2. *puntua.-* Ahalmen intelektual handiko ikasleak identifikatu badira eta ikasle horiei malgutu egin bazaie Lehen Hezkuntzako eskolaldia, aukera izango da ikasle horiei baimentzeko Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan sar daitezen 12 urte betetzen dituzten urte naturala baino lehen.

Azkenik, **ikasturte hasierako Erabakietan**, Hezkuntza Sailak argibide batzuk ematen dizkie Lehen eta Bigarren Hezkuntzako Ikastetxe guztiei, Curriculuma Zabaltzeko Egokitzapenak egiteko nahiz adimen-gaitasun handiak diagnostikatu zaizkien ikasleei eskolatze-aldia aurreratu edo malgutu diezaieten eskatzeko ezarrita dauden prozedurak, datak eta epeak gogoraraziz.

10. Terminoen glosategia

Derrigorrezko eskolatze-aldia BIZKORTZEA EDO MALGUTZEA.

Hezkuntzako esku-hartze hau derrigorrezko eskolatze-aldiaren hasiera aurreratzean edo haren iraupena murriztean datza. Adibidez: Lehen Hezkuntzako ziklo bat ikasturte bakar batean egitea.

GAITASUN HANDIAK

Goi mailako funtzionamendu mentalarekin loturik daude. Bere ahalmenak bere adineko haurren batez bestekoaren gainetik daudenean, haur batek gaitasun handiak dituela esaten da. Gaitasun horiek garatu egin daitezke ala ez, haurrak bere ingurunearekin duen elkarreraginaren arabera.

CURRICULUMA ZABALTZEKO EGOKITZAPENA

Ezohiko hezkuntza-neurri bat da, eta adimen-gaitasun handiko ikasleei zuzenduta dago. Ikasleak arlo jakin batzuetan duen errendimendua apartekoa denean edo bere errendimendu orokorra apartekoa eta etengabea denean hartzen da neurri hori. Curriculumeko elementu preskriptiboetan (xedeak, edukiak eta ebaluazio-irizpideak) aldaketa garrantzitsuak egitea eskatzen du. Horrez gain, ikaslearen ahulguneak garatzera edo bere disinkroniak gainditzera zuzendutako beste hainbat ekintza ezarri behar dira. Curriculuma zabaltzeko egokitzapena bi motatakoa izan daiteke: horizontala edo bertikala. Egokitzapen horizontala hainbat arlotako edukiak elkarrekin lotzean datza, eta bertikala, berriz, edukien kopurua handitzean.

GAITASUNA

Teresa Mauri-ren (1991) esanetan, gaitasuna hauxe izango litzateke: "norbaitek une jakin batean jarduera bat burutzeko (pentsatzeko, prozesu bat kontrolatzeko, mugitzeko, beste batzuekin harremanak izateko, era autonomoan jokatzeko...) duen ahalmena edo potentzialitatea.

Gaitasunak era askotakoak izan daitezke: kognitiboak, emozionalak, motibaziozkoak, sortzaileak, psikomotorrak, autonomia eta oreka pertsonalarekin lotuak, besteekin ditugun harremanekin edo gizartean txertatzearekin lotuak...

Eskolaren erronka nagusia ikasle bakoitzari bere gaitasunak handitzeko behar dituen baldintzak eskaintzea da.

Baldintza egokiak sortzen badira soilik gauzatuko (errendimendu bihurtuko) den ahalmen edo seinale on bat da gaitasuna.

ADIMEN-KOZIENTEA (AK)

Termino psikometrikoki bat da, eta adimenak adin kronologikoarekiko duen garapen-maila adierazten du. Koizientea kalkulatzeko, adimen-adina (test baten bidez kalkulatua) adin kronologikoarekin zatitzen da, eta emaitza ehunekin biderkatzen da.

CURRICULUMA TRINKOTZEA

Curriculumuma ikaslera egokitzean datza, dagoeneko ezagutzen dituen edukiak kenduz, menderatzen ez dituen edukiak edo prozedurak erantsiz eta bere ikasturte edo zikloko curriculumuma nabarmen aberastuz, ikasketetan aurrera egin dezan. Neurri horri esker, bere interes, premia, motibazio eta abarri hobeto egokitzen zaizkien beste jarduera batzuk egin ditzake ikasleak.

DISINKRONIA

Termino horrek eremu sozial, kognitibo, psikomotor eta afektiboen garapen ez homogeneo edo desorekatua esan nahi du.

J.J. Terrassier-ek (2002) bi disinkronia-mota bereizten ditu:

Barne-disinkronia; ahalmen hertsiki kognitiboaren eta hizkuntzaren, mugimenaren eta emozioen arteko garapen ez homogeneoa du bereizgarri.

Kanpo-disinkronia edo disinkronia soziala; haurraren eta eskola, familia eta lagunen artean dagoen desadostasuna du bereizgarri.

ABERASTEA

Curriculumuma zabaltzean eta/edo sakontzean oinarritutako ohiko neurri bat da. Ikasleen gaitasunak aprobetxatzea eta haien premiei erantzutea du xede. Edukira, prozesura eta emaitzetara bideratu behar da. Curriculumuma barrutik edo kanpotik aberats daiteke.

EBALUAZIO PSIKOPEDAGOGIKOA

Ikaslearen baldintza pertsonalei, eskola- eta familia-testuinguruarekiko duen harremanari eta bere curriculum-gaitasunari buruzko informazioa bildu, aztertu eta balioestera zuzendutako jardueren multzoa da. Ebaluazio psikopedagogikoaren azken xedea informazio garrantzitsua biltzea da, ikaslearen hezkuntza-premia bereziak zehazteko eta erabakiak hartzeko, curriculumean jasotako gaitasunak ahalik eta gehien garatzeko ikasleak behar dituen laguntzen inguruan.

JENIOA

Aparteko adimena eta sormena dituen pertsona, bere kulturarentzat lan garrantzitsuak egin dituen eta gizarteak aitortzen eta goraipatzen duena.

GIDARIA

Eskola-elkarteko kide bat da (profesional bat edo irakasgai batean aditua den norbait, ikasle bat...). Bere eskarmentua partekatzen du gaitasun handiko ikaslearekin, eta hura gidatzen eta orientatzen du. Horrez gain, ikaslea motiba dezake, informazio asko eman diezaioke, jarduera aberasgarriak proposa diezazkioke, etab. Ikasleak eta gidariak ikastetxe barruan zein kanpoan lan egin dezakete.

GOIZTIARTASUNA

Termino ebolutiboa da funtsean, eta ohikoa baino azkarragoa den garapen-erritmo bat esan nahi du. Haur goiztiarrek supergaitasun- edo talentu-zantzuak erakusten dituzte txikitan, baina nerabegarora edo heldutasunera iristen direnean, ez dira desberdintzen beren adin-taldeko gainerako kideetatik.

PRODIJIOA

Oso txikia izanda, arlo jakin batean eta pertsona heldu baten errendimenduarekin alderatuta emaitza harrigarriak eta ezohikoak ateratzen dituen ikaslea.

SUPERDOTAZIO INTELEKTUALA

J. Renzulli-ren (1994) arabera, ikasle supergaituak oinarritzko hiru ezaugarri hauek ditu: batez bestekoaren gainetik dagoen adimen-gaitasuna, zereginetikiko ardura handia eta sormen handia. Familia, gizarte eta eskolarekin loturiko faktoreek zerikusi handia dute gaitasun horrekin.

Supergaitasuna profil baten modura kontzeptualizatzen da, eta ikaslearen baliabide intelektual batzuk nabarmendu egin daitezke: arrazoibide logikoa, sormena, indar emozionala, memoria-kudeaketa, pertzepzioen kudeaketa, ahozko arrazoibidea, arrazoibide matematikoa eta gaitasun espaziala.

TALENTUA

Eremu jakin batean edo batzuetan bereziki nabarmentzen den pertsona. Batez bestekoaren gainetik dagoen gaitasuna erakusten du hainbat arlotan (artistikoa, ahozkoa, logikoa, matematikoa, kiroleak, musikala, sortzailea, etab.).

TALENTU BAKUNA

Arlo bakar batean bere kidekoen gainetik nabarmentzen den pertsona. Pertsona horrek talentu matematikoa, ahozkoa edo musikala izan dezake, adibidez.

TALENTU KONPOSATUAK EDO KONPLEXUAK

Talentu bakun jakin batzuen arteko konbinazioa da. Adibidez: talentu akademikoak ahozko talentua, talentu logikoa eta memoria-kudeaketarekin loturiko talentua uztartzen ditu. Talentu artistiko figuratiboa, berriz, pertzepzioen kudeaketaz, gaitasun espazialaz eta sormenaz osaturik dago.

11. Bibliografia

- ✚ ABAURREA, V., GARCÍA, J. M. (1997). Alumnado con Sobredotación Intelectual-Altas Capacidades. Orientaciones para la Respuesta Educativa. Nafarroako Gobernua. Iruña.
- ✚ ACEREDA, A., SASTRE, S. (1998). "El conocimiento de la superdotación en el ámbito educativo formal". *Faisca*, 6, 3-25. Madril.
- ✚ ACEREDA, A., SASTRE, S. (1998). *La superdotación*. Síntesis, Madril.
- ✚ ACEREDA, A. (2010). *Niños superdotados*. Pirámide. Madril.
- ✚ ADDA, A., CATROUX, H. (2005). *Niños superdotados. La inteligencia reconciliada*. Paidós. Bartzelona.
- ✚ Hezkuntza Inklusiboari buruzko Aldizkaria: Ikerketa-taldea: "Desarrollo e Investigación de la Educación en Andalucía" (D.I.E.A.) Jaengo Unibertsitatea.
- ✚ ALONSO, J.A., BENITO, Y. (1996). *Superdotados: Adaptación escolar y social en Secundaria*. Narcea. Madril.
- ✚ ALONSO, J. A., RENZULLI, J. S., BENITO, Y. (2003). *Manual internacional de superdotados*. EOS. Madril.
- ✚ ALONSO-FERNÁNDEZ, F. (1996). *El talento creador*. Temas de hoy. Ensayo. Madril.
- ✚ ALVAREZ GONZALEZ B. (2000). *Alumnos de altas capacidades*. Bruño. Madril.
- ✚ APRAIZ DE ELORZA, J. (Koor) (1996). *La educación del alumnado con altas capacidades / Goi-mailako ikas gaitasunak dituzten ikasleen hezkuntza*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpenen Zerbitzu Zentrala, Vitoria-Gasteiz.
- ✚ APRAIZ DE ELORZA, J., LÓPEZ ESCRIBANO, C. (2001). *Valoración de la creatividad*. CPAL. Bilbo.
- ✚ AROCAS, E., MARTÍNEZ, P., SAMPER, I. (1994). *La respuesta educativa a los alumnos superdotados y/o con talentos específicos*. Valentziako Generalitatea / MEC. Valentzia.
- ✚ AROCAS, E. eta beste batzuk (2002). *Orientaciones para la Evaluación Psicopedagógica del Alumnado con Altas Capacidades*. Valentziako Generalitatea. Valentzia.
- ✚ ARROYO, S.; MARTORELL, M.; TARRAGÓ, S. (2006). *Los superdotados. La realidad de una diferencia*. Terapias Verdes. Bartzelona.
- ✚ ARTOLA, T., eta beste batzuk. (2005). *Niños con altas capacidad, quiénes son y cómo tratarlos*. ENTHA ediciones. Madril
- ✚ BELINCHON, M. eta beste batzuk. (2009). *Hacia un modelo de apoyos universitarios a estudiantes con síndrome de Asperger: Necesidades y propuestas de actuación*. CPA Madrilgo Unibertsitate Autonomoa. Madril.

- 📖 BELINCHÓN, M., HERNÁNDEZ, J. M. y SOTILLO, M. (2009). *Síndrome de Asperger. Una Guía para los profesionales de la educación*. CPA, CAE, FESPAU eta ONCE. Madril.
- 📖 BELTRÁN LLERA, J. A. (2000). *Intervención psicopedagógica y curriculum escolar*. Pirámide. Madril.
- 📖 BELTRAN LLERA, J. (1994). "Estrategias de aprendizaje en sujetos de altas capacidades". *Faisca*, 1, 2, 64-81. Madril.
- 📖 BENITO, Y. (2001). *¿Existen los superdotados?* CISS-PRAXIS. Escuela Española. Bilbo.
- 📖 BENITO, Y. (2009). *Superdotación y Asperger*. EOS. Madril.
- 📖 BENITO, Y. (1996). *Inteligencia y algunos factores de personalidad en superdotados*. Amarú. Salamanca.
- 📖 BENITO, Y. eta beste batzuk (1994). *Intervención e investigación psicoeducativas en alumnos superdotados*. Amarú. Salamanca.
- 📖 BENITO, Y. eta beste batzuk (1992). *Desarrollo y educación de los niños superdotados*. Amarú. Salamanca.
- 📖 BENITO, Y. eta beste batzuk (1990). *Problemática del niño superdotado*. Amarú. Salamanca.
- 📖 BERCHE, J. (2003). *Guía para padres de niños superdotados*. CREDEYTA. Bartzelona.
- 📖 BERCHE, J. (1999). *La Superdotación Infantil*. Cims 97 S.L. Bartzelona.
- 📖 BETTS, G. T. Y NEIHART, M. (2004). "Profiles of the gifted and talented". Lan honetan: R. J. STERNBERG: *Definitions and conceptions of giftedness*. Corwin Press. Kalifornia.
- 📖 BLANCO VALLE, M.C. (2001). *Guía para la identificación y seguimiento de alumnos superdotados*. CISS-PRAXIS. Escuela Española. Bilbo.
- 📖 BOUCHARD, L. (2007). *The Sensual Foundation of Giftedness*. World Council-for Gifted & Talented.
- 📖 CALERO, M.D. ETA BESTE BATZUK(2007). *El alumnado con sobredotación intelectual. Conceptualización, evaluación y respuesta educativa*. Andaluziako Juntaren Hezkuntza Saila. Sevilla.
- 📖 CALLAHAN, C.M. (1994). "Foundations for the future: the socio-emotional development of the gifted, adolescent women". Lan honetan: *Roeper Review*, vol. 17, nº 2, 99-105.
- 📖 CARRERAS, L. (2001). *Mitos sociales en superdotación*. World Council for Gifted and Talented Children. 14th Biennial World Conference.
- 📖 CASTANEDO, C. (1997). "Alumnos superdotados". Lan honetan: CASTANEDO, C. *Bases psicopedagógicas de la Educación Especial*. CCS. Madril.

- 📖 CASTELLÓ TARRIDA, A. (2001). *Inteligencias. Una integración multidisciplinar*. Masson. Bartzelona.
- 📖 CASTELLÓ, A. (1995). "Estrategias de enriquecimiento del currículum para alumnos y alumnas superdotados". *Aula*, 45, 19-26.
- 📖 CASTELLÓ, A., GENOVAR, C. (1990). *El límite superior. Aspectos psicopedagógicos de la excepcionalidad intelectual*. Pirámide. Madril.
- 📖 CASTELLÓ, A. Y BATTLE, C. (1998). "Aspectos teóricos e instrumentales en la identificación del alumno superdotado y talentoso. Propuesta de un protocolo". *FAISCA*, 6, 26-66. Santiago de Compostela.
- 📖 CASTRO BARBERO M.L. (2006). *Niños de altas capacidades intelectuales: ¿niños en riesgo social?*. Doktorego Tesia. Unibertsitate Autonomoa: Bilakaeraren eta Hezkuntzaren Psikologiako Saila. Madril.
- 📖 CLADELLAS PLOS, E. (2003). *¿Es su hijo un superdotado?* Cedecs. Bartzelona.
- 📖 CLARK, B. (2008). *Growing up Gifted*. Pearson Merrill/Prentice Hall. Ohio.
- 📖 CLARKE, R. (2003). *Supercerebros. De los superdotados a los genios*. Unibertsitate Konplutensea. Madril.
- 📖 COLEMAN, M.R. (1996). "Recognizing Sozial and Emotional Needs of Gifted Students" Lan honetan: *Gifted Child Today Magazine*, vol. 19, nº 3, 36-37.
- 📖 COMES, G. eta beste batzuk (2008). "La evaluación psicopedagógica del alumnado con altas capacidades intelectuales". *Educación Inclusiva*, nº 1 (105). D.I.E.A. Jaengo Unibertsitatea.
- 📖 GAITASUN HANDIEN ARLOKO ADITUEN KONTSEILU GORENA. "La educación de los alumnos de altas capacidades" Unibertsitateko ikastaroa; irakasleen prestakuntzarako, ikerketarako eta hezkuntza-berrikuntzarako institutuarekin sinatutako lankidetzaz hitzarmenaren emaitza. GAIAREKIN LOTURIKO TERMINOEN GLOSATEGIA.
- 📖 CORIAT, A. R. (1990). *Los niños superdotados. Enfoque psicodinámico*. Herder. Bartzelona.
- 📖 COUNSELL, J. (2007). *Children with Special Abilities in the Early Years*. Teach Books. Londres.
- 📖 CROSS, T. L. (2008). *The Social and Emotional Lives of Gifted Kids. Understanding and Guiding Their Development*. Prufrock Press Inc. Waco, Texas AEB.
- 📖 CROSS, T. L. (1994). "Determining the Needs of Gifted Children". *Gifted Child Today*. Vol. 17, nº 1, 10-11.
- 📖 CSIKSZENTMIHALYI, M. & ROBINSON, R. E. (1986). "Culture, time, and the development of talent". In R. J. Sternberg & J. E. Davison. *Conceptions of Giftedness*. Cambridge University Press. AEB.

- 📖 DABROWSKI, K. PIECHOWSKI, M. (1977). *Theory of Levels of Emotional Development*. 2 vols. Oceanside. N.Y. Dabor. New York.
- 📖 DAMASIO, A. (2005). *En busca de Spinoza. Neurobiología de la emoción y los sentimientos*. Crítica. Bartzelona.
- 📖 ELLIS, J. y WLLINSKY, J. (Ed.) *Niñas, mujeres y superdotación*. Narcea. Madril.
- 📖 EUSKO JAURLARITZA (1998). *Hezkuntza Premia Bereziari Buruzko Araudia Euskal Autonomi Erkidegoan*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia. Vitoria-Gasteiz.
- 📖 FEENSTRA, C. (2004). *El niño superdotado. Cómo reconocer y educar al niño con altas capacidades*. Medici. Bartzelona.
- 📖 FERNÁNDEZ REYES, M. T. Y SÁNCHEZ CHAPETE M.T. (2010). *Cómo saber si mi hijo tiene altas capacidades intelectuales. Guía para padres*. Eduforma. Sevilla.
- 📖 FERNÁNDEZ REYES, M. T. Y SÁNCHEZ CHAPETE M.T. (2010). *Cómo ayudar a mi hijo con altas capacidades intelectuales*. Editorial Eduforma. Sevilla.
- 📖 FERNÁNDEZ REYES, M.T., SÁNCHEZ CHAPELA, M.T. (2010) *Cómo detectar y evaluar a los alumnos con altas capacidades intelectuales. Guía para padres y orientadores*. Diada. Sevilla.
- 📖 FREEMAN, J. (2006). *“Un estudio de tres Décadas sobre Niños Superdotados y Talentosos”*. Intenational Symposium. Gran Canaria.
- 📖 FREEMAN, J. (2003). *Cómo educar al niño inteligente*. Médici. Bartzelona.
- 📖 FREEMAN, J. (1988). *Los niños superdotados. Aspectos psicológicos y pedagógicos*. Aula XXI, Santillana. Madril.
- 📖 GAGNÉ, F. (2007). *World Conference of gifted and talented*. Warwick. Ingalaterra.
- 📖 GALINDO, A., MORENO, F. Y PRIETO, M. D. (1996). *“Adaptación del STAT Sternberg Triarchic Abilities Test”*. *Faisca*, 4, 38-53. Madril.
- 📖 GARCÍA VIDAL, J. (1993). *Guía para realizar adaptaciones curriculares*. EOS. Madril.
- 📖 GARCÍA YAGÜE, J. (1986). *El niño bien dotado y sus problemas*. CEPE. Madril.
- 📖 GARCÍA YAGÜE, J. (1985). *El niño bien dotado en España*. CEPE. Madril.
- 📖 GARDNER, H. (2008). *Las cinco mentes del futuro*. Paidós. Bartzelona.
- 📖 GARDNER, H. (2005). *Inteligencias múltiples*. Paidós. Bartzelona.
- 📖 GARDNER, H. (2003). *La inteligencia reformulada. Las inteligencias múltiples en el siglo XXI*. Paidòs. Bartzelona

- 📖 GARDNER, H.; CSIKSZENTMIHALYI, M.; DAMON, W. (2002). *Buen trabajo. Cuando ética y excelencia convergen*. Paidós. Bartzelona.
- 📖 GARDNER, H. (1998). *Mentes Creativas*. Paidós. Bartzelona.
- 📖 GARDNER, H. (1995). *Inteligencias múltiples*. Paidós. Bartzelona.
- 📖 GENOVARD ROSSELLÓ, C.; CASTELLÓ TARRIDA, A. (1990). *El límite superior. Aspectos psicopedagógicos de la excepcionalidad intelectual*. Pirámide, S.A.
- 📖 GENOVARD, C. (1988). "Educación Especial del superdotado". Lan honetan: Mayor, J.: Manual de Educación especial. Anaya. Madril.
- 📖 GENOVARD, C. (1982). "Hacia un esquema previo para el estudio del superdotado". *Cuadernos de psicología*, I, 115-144
- 📖 GERSON, K./CARRACEDO, S. (1996). *Niños dotados en acción*. Tekné. Buenos Aires.
- 📖 EUSKO JAURLARITZA (2008). "Hizkuntza-komunikaziorako gaitasuna" http://nagusia.berritzeguneak.net/gaitasun/docs/competencias/hizkuntza_komunikaziorako_gaitas_bh.pdf 17- 19. orr
- 📖 GÓMEZ MASDEVALL, M. T. Y MIR, V. (2011). *Altas capacidades en niños y niñas. Detección, identificación e integración en la escuela y en la familia*. Narcea. Madril.
- 📖 GOMEZ CASTRO, J. L. (2000). *Mi hijo es superdotado. y ¿ahora qué?* EOS. Madril.
- 📖 GONZALEZ GOMEZ, M.C., GONZALEZ GOMEZ, J.P. (1997). *El niño superdotado*. CIMS. Bartzelona.
- 📖 GRANADO ALCON, M. C. (2005). El niño superdotado. Fundamentos teóricos y psicoeducativos. @becedario. Badajoz.
- 📖 GRANJE, A. (2007-2008). *Alumnado con altas capacidades intelectuales. Un estudio en la CAPV*. Eusko Jaurlaritzza.
- 📖 GROSS, M. (2005). *Exceptionally Gifted Children*. Routledge-Falmer. Londres eta New York.
- 📖 GUILFORD, F. (1979). *Creatividad y educación*. Paidós. Buenos Aires.
- 📖 HUME, M. (2000). *Los alumnos intelectualmente bien dotados*. Edebé. Bartzelona.
- 📖 IZQUIERDO, A. (2003). "El niño superdotado: concepto, diagnóstico y educación". Lan honetan: GONZÁLEZ, E. (koord.): *Necesidades educativas específicas. Intervención psicoeducativa*. CCS. Madril.
- 📖 JIMÉNEZ, A., LOU, M.A. (1998). "Necesidades educativas del niño superdotado". Lan honetan: LOU, M.A. eta LÓPEZ, N.: *Bases psicopedagógicas de la educación especial*. Pirámide. Madril.

- 📖 JIMÉNEZ, C. (2002). “Escuela inclusiva, alumnos superdotados y nuevo marco legal de la educación”. *Revista de Educación* 329. zkia., Ira.-Abe. 161-180.
- 📖 JIMÉNEZ, C. (2002). “La atención a la diversidad a examen: la educación de los más capaces en el sistema escolar”. *Bordón*, 54, 2. eta 3. zkiak., 219-239.
- 📖 JIMÉNEZ, C. (1994). *Educación diferenciada del alumno bien dotado*. UNED. Madril.
- 📖 KERR, B. A. (1994). *Smart Girls. A New Psychology of Girls, Women, & Gifted* (Revised edition). Great Potential Press, Inc. Scottsdale. AEB.
- 📖 LANDAU, E. (2008). *El valor de ser superdotado*. Nueva Librería. Buenos Aires.
- 📖 LÓPEZ, B. (2000). *Alumnos precoces, superdotados y de altas capacidades*. CIDE. Hezkuntza eta Kultura Ministerioa. Madril.
- 📖 LOUIS, J.M. (2004). *Los niños precoces*. Narcea. Madril.
- 📖 LUBART, T. (COORD). (2006). *Enfants exceptionnels. Precocité intellectuelle, haut potentiel et talent*. Bréal Rosny-sous-Bois Cedx. Frantzia.
- 📖 MARTÍN, J. y GONZÁLEZ, M. T. (2000). *Alumnos precoces, superdotados y de altas capacidades*. CIDE. Hezkuntza eta Kultura Ministerioa. Madril.
- 📖 MARTÍN LOBO, P (2004). *Niños inteligentes*. Palabra. Madril.
- 📖 MARTÍNEZ, M.; GUIRADO, A. (2010). *Alumnado con altas capacidades*. GRAÖ. Bartzelona.
- 📖 MAURI, T. (1991). “Objetivos y contenidos”. *Cuadernos de pedagogía* 183.
- 📖 MCCLUSKEY, K. W. (2008). *Thoughts about Tone, Educational Leadership, and Building Creative Climates in Our Schools*. ICIE. Paris.
- 📖 MEC (1994). *La respuesta educativa a los alumnos superdotados y/o con talentos específicos*. Valentziako Generalitatea. Hezkuntza eta Zientzia Saila. Valentzia.
- 📖 MENDAGLIO, S. (ED). (2008). *Dabrowski's Theory of Positive Disintegration*. Great Potential Press, Inc. Scottsdale. Kanada.
- 📖 MILLER, A. (1991). *El Drama del Niño Dotado*. Tusquets Editores, Bartzelona.
- 📖 MÖNKS, F., YPENBURG, I. (2010). *El superdotado. Guía para padres y profesores*. Medici. Bartzelona.
- 📖 MOON, S. M. (2002). *Gifted children with attention-Deficit/Hyperactivity Disorder*. Lan honetan: M. Neihart; S.M. Reis; N.M. Robinson; S.M.Moon. *The Social and Emotional Development of Gifted Children*. Prufock Press, Inc. Texas.

- 📖 OVEJERO, A. (1990). *El aprendizaje cooperativo: una alternativa a la enseñanza tradicional*. PPU. Bartzelona.
- 📖 PARDO DE SANTALLANA SANZ, R. (2004). “La teoría de la desintegración positiva de Dabrowski”. *Revista Complutense de Educación*, 15. lib., 2 zkia., 431-450. Madril.
- 📖 PÉREZ, L. Y LÓPEZ, C. (2007). *Hijos inteligentes, ¿educación diferente?* Ed. San Pablo. Madril.
- 📖 PEREZ, L. (COORD.) (2006). *Alumnos con capacidad superior*. Síntesis. Madril.
- 📖 PÉREZ, L., DOMÍNGUEZ, P., LÒPEZ, C., ALFARO, E. (2000). *Educación hijos inteligentes. Superdotación, familia y escuela*. CCS. Madril.
- 📖 PEREZ, L., DOMINGUEZ, P., DÍAZ, O. (1998). *El desarrollo de los más capaces: guía para educadores*. Hezkuntza eta Kultura Ministerioa. Salamanca.
- 📖 PÉREZ, L. (ED), (1993). *10 palabras clave sobre niños superdotados*. Verbo Divino. Lizarra.
- 📖 PIECHOWSKI, M.M. (1975). “A Theoretical and Empirical Approach to the Study of Development”. *Genetic Psychology Monographs*, 92, 231-197. University of Wisconsin. Madison.
- 📖 PLANCHE P. (2008). “Les enfants à haut potentiel: caractéristiques cognitives et développementales”. Lan honetan: *Quoi sont-ils vraiment différents?*. Tikinagan.
- 📖 POMAR, M.C. / DÍAZ, O. (1998). “Desmotivación académica del alumno superdotado”. *Faisca* 6. zkia. (117-135). Santiago de Compostela.
- 📖 PRIETO, M. D., CASTEJÓN, J. L., LÓPEZ, O. (1999). “¿Quiénes son los superdotados y cómo identificarlos?”. *Colección psicopedagogía de la excepcionalidad*, 1. zkia., DM. Murtzia.
- 📖 PRIETO SÁNCHEZ, Mº DOLORES (KOORD.) (1997). *Identificación, evaluación y atención a la diversidad del superdotado*. Aljibe,S.L. Archidona. Malaga.
- 📖 PUYOL PÉREZ, A. (2010). *Mi hijo es superdotado. Guía pedagógica con casos prácticos*. Escuela de padres/madres. Gesfomedia, S. L.
- 📖 RAYO LOMBARDO, J. (1997). *Necesidades Educativas del Superdotado*. EOS. Madril.
- 📖 REIS, S. (1999). “Niñas intelectualmente brillantes y escuela”. Lan honetan: *Niñas, mujeres y superdotación*. (61-69) Narcea. Madril.
- 📖 RENZULLI, J. et al (2001). *Escalas de Renzulli (SRBCSS). Escalas para la valoración de las características de comportamiento de los estudiantes superiores*. Amarú. Salamanca.

- RENZULLI, J. S., REIS, M. S. (1992). "El modelo de enriquecimiento triádico/puerta giratoria: un plan para el desarrollo de la productividad creativa en la escuela". Lan honetan: Benito Mate, Y (coord.), *Educación y desarrollo de los niños superdotados*. Amarú. Salamanca.
- RIMM, S.B.(1993). "Gifted Kids Have Feelings Too". GCT, urtarrila, otsaila.
- RODRIGUEZ, A.(2005). "La coordinación centro escolar-familia en el caso del alumnado con altas capacidades intelectuales" Lan honetan: ARTILES, C.; JIMENEZ, J.E. (koord.). IV. Lib.: *El niño/la niña con capacidades intelectuales en el ámbito familiar*. UPGC, 53-84. orr. Las Palmas de Gran Canaria.
- SÁNCHEZ MANZANO, E. (2009). *La superdotación intelectual*. Aljibe. Malaga.
- SÁNCHEZ MANZANO, E. (2002). *Superdotados y talentos. Un enfoque neurológico, psicológico y pedagógico*. CCS. Madril.
- SÁNCHEZ, E. (dir), (2000). *Alumnos Superdotados: Experiencias educativas en España*. Unibertsitate Konplutentsea. Madril.
- SASTRE, S. (2011). "Funcionamiento metacognitivo en niños/as con altas capacidades". *Revista de neurología*, 52. (1. gehi.).
- SASTRE, S. / DOMENECH, M. (1999). "La identificación diferencial de la superdotación y el talento". *Faisca* 7. zkia., 23-50. Santiago de Compostela.
- SASTRE, S., ACEREDA A. (1998). "El conocimiento de la superdotación en el ámbito educativo formal". *Faisca*. 6. lib., 3-26. Santiago de Compostela.
- SECADAS, F. (1988). "Escolares Superdotados". *Revista de Psicología*, X. (1) lib., 38-45. orr.
- SILVERMAN, L. K. (1991). "Helping Gifted Girls Reach Their Potential". *Roeper Review*, XIII. Lib., 3 zkia., 122-123.
- SILVERMAN, L. K. (1992). "El desarrollo emocional de los superdotados a través del ciclo vital". Lan honetan: BENITO,Y. *Desarrollo y educación de los niños superdotados*. Amarú. Salamanca.
- SILVA Y ORTIZ, M. T. (1992). *El niño sobredotado*. EDAMEX. Mexiko.
- SIPÁN COMPAÑÉ, A. (KOORD.). (1999). *Respuestas educativas para alumnos superdotados y talentosos*. Mira Editores. Zaragoza.
- STERNBERG, R. J. (ED) (2007, 1. argit. 1999). *Handbook of Creativity*. Cambridge University Press. New York.
- STERNBERG, R. J., SPEAR-SWERLING, L. (2000). *Enseñar a pensar*. Aula XXI. Santillana. Madril.
- STERNBERG, R. J. (1999). *Estilos de Pensamiento*. Paidós. Bartzelona.
- STERNBERG, R. J. (1997). *Inteligencia Exitosa*. Paidós. Transiciones. Bartzelona.

- 📖 STERNBERG, R. J. (1990). *Más allá del cociente intelectual*. Desclée De Brouwer. Bilbo.
- 📖 STERNBERG, R. J. & DAVIS, J. E. (EDS) (1986). *Conceptions of Giftedness*. Cambridge University Press. AEB.
- 📖 STERNBERG, R. J., DETTERMAN, D. K. (1986). *¿Qué es la inteligencia?*. Pirámide. Madril.
- 📖 TERRASSIER, J. C. (1994). "El síndrome de la disincronía". Lan honetan: BENITO, Y. (Koord.) *Investigación psicoeducativa en alumnos superdotados*. Amarú. Salamanca.
- 📖 TERRASSIER, J. C. (1990). "La disincronía de los niños precoces". Lan honetan: BENITO, Y. *Problemática del niño superdotado*. Amarú. Salamanca.
- 📖 TOURÓN, J.; PERALTA, F. Y REPÁRAZ, CH. (1998). *La superdotación intelectual: modelos, identificación y estrategias educativas*. Eunsa. Pamplona.
- 📖 VALADEZ, D.; BETANCOURT, J.; ZAVALA, A. (2006). *Alumnos superdotados y talentosos*. Manual Moderno. Mexiko D.F.
- 📖 VAN TASSEL-BASKA, J. (1992). *Planning Effective Curriculum for Gifted Learners*. Love Publishing Company. AEB.
- 📖 VERHAAREN, P.R. (1991). *Educación de alumnos superdotados*. MEC. Madril.
- 📖 WALLACE, B. (1988). *La educación de los niños más capaces. Programas y recursos didácticos para la escuela*. Aprendizaje Visor. Madril.
- 📖 WALLACE, B. (2000). *Teaching the Very Able Child*. David Fulton Publishers. Londres.
- 📖 WILLIAMS, F.E. (1970). *Classroom ideas for encouraging and feeling*. D.O.K. Publishers. Buffalo, New York.
- 📖 WEBB, J. T. (1993). "Nurturing Social-Emocional Development of Gifted Children" Lan honetan: HELLER, K.A., MÖNKS, F.J.& PASOW,A.H. (ed), *International Handbook of Research and Development of Giftedness and Talent* (525-538). Pergamon Press. Oxford.
- 📖 WHITMORE J. (1988). "Nuevos retos a los métodos de identificación habituales". Lan honetan: J. FREEMAN (dir), *Los niños superdotados. Aspectos psicológicos y pedagógicos*. Santillana. Madril.
- 📖 ZUBIRIA SAMPER, J. (2001). *Towards a New Conception of Giftedness*. World Council for Gifted and Talented Children. 14th Biennial World Conference. Bartzelona.

eranskinak

1. ANTZEMATEKO TRESNAK

1.1. PROTOKOLOA: ANTZEMATEKO ETA ERABAKIAK HARTZEKO PROZESUA

- *Protokoloa* 106
- *Aholkularitza psikopedagogikorako eskaera [I. eranskina]* 109

1.2. TRESNAK

- *Irakasleentzako galdera-sortak eta eskalak [II.- V. eranskinak]* 113
- *Behaketarako galdera-sortak familiarentzat [VI. eranskina]* 131
- *Berdinen arteko izendapenetarako galdera-sortak [VII.- IX. eranskinak]* 137

2. BI ALDIZ IDENTIFIKATUTA DAUDEN ADIMEN-GAITASUN HANDIKO IKASLEEN PROFILAK

2.1. ASPERGER SINDROMEAK DUTEN ADIMEN-GAITASUN HANDIKO HAURRAK

144

2.2. AGNH-A DUTEN ADIMEN-GAITASUN HANDIKO HAURRAK

147

3. IKASKETA ERRAZTEKO METODOLOGIAK ETA ESTRATEGIAK

- 3.1. LAN-PROIEKTUAK 153
- 3.2. TALDE ELKARRERAGILEAK 155
- 3.3. TUTORETZA PERTSONALIZATUAK 157
- 3.4. LANKIDETZAZKO IKASKETA 159
- 3.5. BERDINEN ARTEKO TUTORETZA 161
- 3.6. CURRICULUMA ABERASTEA 163
- 3.7. ARAZOETAN OINARRITURIKO IKASKETA (AOI) 165
- 3.8. IE-A LORTZEKO IKT-AK ERABILTZEA 166

4. WEB ORRI INTERESGARRIAK

167

5. ELKARTEAK

174

1

ANTZEMATEKO TRESNAK

Irakasleentzako

1.1. PROTOKOLOA. ANTZEMATEKO ETA ERABAKIAK HARTZEKO PROZESUA

Helburua: *protokolo honen bitartez gaitasun handiko ikasleak antzemateko prozesua bideratu nahi da, baita ikasle horien ezaugarriei eta premiei egokitutako hezkuntza-erantzuna bermatuko duten erabakiak hartzea ere.*

1. Gai honetan zerikusia duen edozein eragilek (irakasleak, orientatzailea, aholkularia, familiak, kanpoko beste eragile batzuk), ikasturteko edozein garaitan, ikasleren batek gaitasun handiak izan ditzakeela sumatzen badu, gainerako eragileei albait arinen jakinaraztea komeni da, identifikazio-prozesua abian jarri dadin.
2. Familiak errealitate hau egiaztatzen duten kanpoko profesionalen txostenak ekarriko balitu, tutoreak harremanetan jarri beharko du ikastetxeko aholkulariarekin edo orientatzailearekin, eman beharreko urratsak emateko.
3. Ikastetxeko aholkulariak edo orientatzaileak, tutorearekin eta zuzendaritza taldearekin batera, egoeraren azterketa egin eta ikastetxeak berak dituen tresnekin eta/edo estrategiekin erantzungo du, eta hori guztia lan-planean eta/edo jardun-planean jasota geratuko da.
4. Ikastetxeko lantaldeak aholkularitza psikopedagogikoa behar dela uste badu, edo egoera kontuan hartuta, aparteko neurriak hartu behar badira, dagokion Berritzeguneko hezkuntza-premia berezietarako aholkularien laguntza eskatuko du, eta, hala badagokio, ebaluazio psikopedagogikoa egingo dute. Balioespen horrek familiaren edo ikaslearen legezko ordezkarien adostasuna beharko du. (I. Eranskina: Ebaluazioa - diagnostiko psikopedagogikoa egiteko eskaera)
5. Ebaluazio psikopedagogikoa elkarlanean egin beharko da. Eragile guztiek beren informazio-ekarpena egingo dute bakoitzaren esparrutik. Informazioa bilduko da, ahalik eta zehatzena, ikasleek testuinguru bakoitzean zer ezaugarri eta premia dituzten jakiteko. Askotariko tresnak erabiliko dira: galdera-sortak, elkarriketak, proba estandarizatuak...
6. Ebaluazio ahalik eta osatuena egiteko, datu hauek jaso behar dira:
 - Ikaslearen informazioa:
 - *eskola-historiako datu aipagarriak*
 - *ezaugarri orokorrak (afektiboak, sozialak...)*
 - *ahalmenak, gaitasunak...*
 - *motibazioak, interesak...*
 - Eskola-testuinguruari buruzko informazioa: ikasgela barruko elkarrekintzak, estrategia metodologikoak...
 - Familia-testuingurua: itxaropenak, etxeko arreta- eta erantzun-aukerak...
 - Gizarte-testuingurua: gizarte- eta kultura-baliabideak...
7. Informazioa biltzeko eta ebaluatzeko, hainbat eragilek har dezakete parte. Honako hauek: ikaslearen egungo irakasleak, aurreko ikasturteetakoak, ikastetxeko laguntza-taldea, familia, ikasleak beraiek, ikaskideak eta dagokion Berritzeguneko hezkuntza-premia berezietako aholkulariak.

8. Jasotako datuetan oinarriturik eta kontuan harturik ikasle guztiak desberdinak direla, ikaslearen premiekin bat datorren erantzuna proposatuko da. Erantzun hori egokitzen hartzen diren neurrien bitartez garatuko da. Neurri bat baino gehiago erabili ahal izango da aldi berean (eskola-neurriak eta/edo eskolaz kanpokoak, ohiko neurriak eta/edo ohiz kanpokoak).

9. Lankidetzazko lanaren lerroari jarraituz, alternatibak aukeratzeko, alderdi guztiek (irakasleak, familiak eta ikasleak) jakinaren gainean egon eta parte hartu behar dute, bai eta, behar izanez gero, alternatiba horiekin ados egon ere, ohiko neurria izan (aldaketa edo egokitzapen metodologikoa, curriculum-aberastea edo curriculumetik kanpoko aberastea, curriculum-handitzea, azelerazio partziala), edo ohiz kanpoko neurria izan (eskolatze-aldiaren hasiera azkartzea edo malgutztea, aholkularitza...).

10. Familiek eta ikastetxeek batera jardungo dute. Familiek seme-alabari buruzko informazio garrantzitsua eman dezakete. Halaber, irakasleek, beren lanbide-gaitasunean oinarriturik, jarraitu beharreko estrategiei buruzko orientazioa eman ahal izango dute ikaslearekin garatzen ari den prozesuari laguntzeko. Gainera, hartzen diren erabakien berri emango diete familiei.

11. Ezinbestekoa da hartutako neurriak ebaluatzea, bai eta haurren bilakaera eta ikasleen, senideen eta hezkuntza-profesionalen gogobetetze-maila ere. Horretarako, bilerak noiz egingo diren zehaztuko da, bai eta haietan zer eragilek parte hartuko duten eta zer gai landuko diren ere.

12. Ikasturtearen hasieran eta amaieran, ebaluazioak egingo dira, hezkuntza-neurriak egokitzeko eta/edo doitzeko, eta irakasle eta hezkuntza-profesional berriei hartutako erabakien berri emateko.

Protokolo honetan adostutako neurriak lan-plan pertsonalizatuan eta/edo jarduera-planean jasoko dira.

ANTZEMATEKO ETA ERABAKIAK HARTZEKO PROZESUA

1. Adimen-gaitasun handiko ikasleak dauden susmoa

Hezkuntza-eragile guztiak eta familia jakinaren gainean jarriko dira.
Hasieran antzemateko iturriak: irakasleak, familia, kanpoko beste eragile batzuk.

2., 3. eta 4. Identifikazioa hasten da

Koordinatuta eta lankidetzan, informazioa biltzen da.
Ikastetxeak ohiko neurri egokiak jartzen ditu martxan; hain zuzen, lan-
planean daudenak.

Laguntza-zerbitzuen (hbb-ko aholkularitza) aholkuak eska daitezke,
aholkularitza izateko eta/edo ebaluazio psikopedagogikoa egiteko.

5., 6. eta 7. Ebaluazio psikopedagogikoa

Familiaren onespenerekin.
Testuinguruan jarritako eta lankidetzan egindako ebaluazioa (eragile bakoitza bere
esparrutik).
Zenbait tresna erabiliko dira: galdera-sortak, behaketa-eskalak, proba estandarizatuak...

Irakasleak (tutorea,
aholkularia, orientatzailea)

Ikaskideak

hbb-ko aholkul.

Familia

Gizarte- eta
kultura-testuin.

8. Jasotako datuak aztertzea eta erabakiak hartzea

Eskolan eta eskolatik kanpo aplikatu beharreko neurriak.

9. eta 10. Erantzuna planifikatzea eta martxan jartzea

11. eta 12. Ebaluazioa eta jarraipena

AHOLKULARITZA PSIKOPEDAGOGIKOAREN ESKAERA
SOLICITUD DE EVALUACION - DIAGNOSTICO PSICOPEDAGÓGICO

IKASTEGIA: CENTRO:	BERRITZEGUNE:	
IRAKASLEA: PROFESOR/A:	MAILA: NIVEL:	EREDUA: MODELO:
IKASLEA: ALUMNO/A:	JAIOTEGUNA: F. DE NACIMIENTO:	
IKASLEAREN HELBIDEA: DIRECCIÓN DEL ALUMNO/A:	TELEFONOA: TELEFONO:	

Baimena ematen dut nire seme/alabarekin parte hartze psikopedagogikoa egin dadin. Era berean, baimen zehatza ematen dut isilpeko datuak jaso, zaindu eta hezkuntza-administrazioko beste erakunde batzuei helarazteko, hezkuntza-parte hartzea haren beharretara egokitzeko asmoz.

Autorizo la intervención psicopedagógica con mi hijo/a y doy mi consentimiento expreso para que se recoja, custodie y ceda a otras instancias de la administración educativa los datos de carácter personal y reservado únicamente con el objeto de adecuar la intervención educativa a sus necesidades.

AITA/AMA/TUTOREAREN BAIMENAREN SINADURA / FIRMA DEL PADRE/MADRE/TUTOR-A

Horretarako baimen zehatzik eman gabe, ez da inolako parte hartzerik egingo./No se realizará intervención alguna sin el consentimiento expreso.

1.- ESKAERAREN ARRAZOIAK ETA IKASGELAN DITUEN ARAZOAK / MOTIVOS DE LA SOLICITUD Y PROBLEMAS QUE PRESENTA EN EL AULA.

2.- IRAKASLEAK ANTZEMANDAKO EZAUGARRIRIK NABARMENENAK / RASGOS MAS ACENTUADOS OBSERVADOS POR EL/LA PROFESOR/A.

EGINDAKO JARDUERAK ETA BESTE OHAR BATZUK (Proposatu eta egindako jarduerak dagoen arazoaren aurrean. Familiaren iritzia...).

ACTUACIONES REALIZADAS Y OTRAS OBSERVACIONES. (Ante la problemática existente acciones propuestas y realizadas. Opiniones de la familia....).

..... (en), 20 (e)ko (e)n (e)an.

En....., de de 20

TUTOREAREN IZENPETZEA:

FIRMA DEL TUTOR/A:

IKASTETXEAREN ZIGILUA:

SELLO DEL CENTRO:

1.2. TRESNAK

Jarraian, erabil daitezkeen tresna kualitatibo batzuk aurkeztuko dira, gaitasun handiko ikasleen ezaugarriak identifikatzeko eta zein diren jakiteko prozesuan laguntzeko. Tresna errazak dira, irakasle, senide, ikasle eta ikaskideek erraz erabili eta aplika ditzaketenak.

Irakasleentzako galdera-sortak eta eskalak

Informazioa biltzerakoan, irakasleek oso lan garrantzitsua egin dezakete, gaitasun handiko ikasleak ahalik eta lasterren antzemateko eta ikasle horien beharrak behar bezala aintzat hartzeko. Errendimendu akademikoa ebaluatzeaz gain, beste ezaugarri batzuk ere hartu behar dira kontuan: ikasketa, motibazioa, sormena, lidergoa, eta abarren ezaugarriak.

Jarraian, datuak aztertzeko eta jasotzeko lagungarriak izan daitezkeen zenbait tresna azaltzen dira.

GAITASUN HANDIKO HAURRAK (3-4 URTE) ANTZEMATEKO GALDERA-SORTA [II. ERANSKINA]

Luz Pérez eta Carmen López (2007): Hijos inteligentes ¿educación diferente? S. Pablo argitaletxea.

GAITASUN HANDIKO HAURRAK (5-8 URTE) ANTZEMATEKO GALDERA-SORTA [III. ERANSKINA]

Luz Pérez eta Carmen López (2007): Hijos inteligentes ¿educación diferente? S. Pablo argitaletxea.

GAITASUN HANDIKO HAURRAK (9-14 URTE) ANTZEMATEKO GALDERA-SORTA [IV. ERANSKINA]

Luz Pérez eta Carmen López (2007): Hijos inteligentes ¿educación diferente? S. Pablo argitaletxea.

GOI-MAILAKO IKASLEEN PORTAERAREN EZAUGARRIAK EBALUATZEKO ESKALAK. RENZULLI-REN ESKALAK (SCRBSS) [V. ERANSKINA]

Joseph S. Renzulli / Linda H. Smith / Alan J. White / Carolyn Callahan / Robert K. Hartman

Behaketarako galdera-sortak familiarentzat

Familiak oso datu adierazgarriak eman ditzake seme-alabaren eboluzio-garapenari buruz. Gainera, badakite seme-alabak zer ezaugarri pertsonal, interes eta gustu dituen, besteak beste.

BEHAKETARAKO GALDERA-SORTA FAMILIARRA **[VI. ERANSKINA]**

Gaitasun handien esparruan erabil daitezkeen ebaluazio-tresnak. Eusko Jaurlaritza (1996).

Berdinen arteko izendapeneterako galdera-sortak

Ikaskideek ikasleari buruzko informazio osagarria ematen dute, baina informazio hori zuhurtziaz interpretatu behar da.

BERDINEN ARTEKO IZENDAPENERAKO GALDERA-SORTAK. Haur Hezkuntza eta Lehen Hezkuntza **[VII. ERANSKINA]**

BERDINEN ARTEKO IZENDAPENERAKO GALDERA-SORTAK. Bigarren Hezkuntza **[X. ERANSKINA]**

BERDINEN ARTEKO IZENDAPENERAKO GALDERA-SORTAK. Asmatu nor den... **[IX. ERANSKINA]**

Irakasleentzako galdera-sortak eta eskalak

GAITASUN HANDIKO HAURRAK (3-4 URTE) ANTZEMATEKO GALDERA-SORTA

*Iturria: Luz Pérez eta Carmen López (2007).
Hijos inteligentes ¿educación diferente? S. Pablo argitaletxea*

Jarraian aurkezten dugun galdera-sortan, zenbait esaldiren bidez deskribatzen dira haurraren jokabideak edo haurrak lortutako ikasketak. Esaldi bakoitzaren erantzun-eskalaren bidez, irakasleak jokabidea nola hautematen duen adierazi nahi da.

1 balioak esan nahi du jokabidea oso gutxitan ikusten dela edo inoiz ez dela ikusi; 4 balioa, berriz, maila maximoari dagokio.

Eman puntuak, jokabide bakoitzari dagokion balioa adieraziz:

Informazioa azkar buruan gorde eta bereganatzen du.	1	2	3	4
Kontzeptualizatzeko erraztasuna du (bere adinerako jasoak diren kontzeptuak bereganatzea).	1	2	3	4
Hiztegi zabala erabiltzen du.	1	2	3	4
Bere adinerako konplexuak diren gaiei buruzko informazio asko du.	1	2	3	4
Azalpenak azkar ulertzen ditu.	1	2	3	4
Ikasketarekiko jarrera aktiboa erakusten du.	1	2	3	4
Inguruan duenari buruzko jakin-mina du eta galdera asko egiten ditu.	1	2	3	4
Sormenez eta irudimenez egiten ditu lanak.	1	2	3	4
Bakarrik lan egiteko eta jolasteko joera du.	1	2	3	4
Taldea antolatzeke joera du.	1	2	3	4
Umore-sena du.	1	2	3	4
Kontzentrazio-aldi luzeak ditu.	1	2	3	4
Saiatua da interesatzen zizkion lanak egiteko, amaitzen duen arte.	1	2	3	4
Perfekzionista da.	1	2	3	4
Ohiko jardueretan aspertzen da eta ez ditu egin nahi.	1	2	3	4
Hizkuntza aberatsa eta zehatza erabiltzen duenez, sasijakintsutzat har daiteke.	1	2	3	4
Ezohizko erantzunak ematen ditu proposatutako problemak ebazteko.	1	2	3	4
Bere adinekoek ez dute ondo onartzen.	1	2	3	4
Interesatzen zaizkion jardueretan soilik erabiltzen du bere gaitasuna, eta beste jardueretan, errendimendu baxua du.	1	2	3	4
Adin handiagoko lagunekin jolastea nahiago du.	1	2	3	4
Helduen jarduerak egitea nahiago du.	1	2	3	4
Azkar aspertzen da.	1	2	3	4
Gauzak nola eginda dauden eta nola funtzionatzen duten jakin nahi du.	1	2	3	4
Ohiz kanpoko oroimena du.	1	2	3	4
Denbora-tarte luzeetan jar dezake arreta.	1	2	3	4
Goiz hasten da hitz egiten.	1	2	3	4

Zenbait gauza zuzenean ikasten ditu, inork irakatsi gabe.	1	2	3	4
Askotariko interesak ditu.	1	2	3	4
Iritzi positiboa du bere buruaz.	1	2	3	4
Lan egiteko gaitasun handia eta neke-maila txikia ditu.	1	2	3	4
Oso lehiakorra da.	1	2	3	4
Harreman ona du helduekin.	1	2	3	4
Jolasetan, lidergoa du.	1	2	3	4
Garapenaren zenbait arlotan, heldugabe jokatzeko du.	1	2	3	4
Gauzen arteko transferentziak edo loturak erraz aurkitzen ditu.	1	2	3	4
Jolasak asmatzea gustatzen zaio.	1	2	3	4
Objektu mekanikoak muntatu edo desmuntatu ditzake.	1	2	3	4
Haserrealdiak eta kasketak ditu edozein eragozpenen aurrean.	1	2	3	4
Bere sentimenduez jabetzen da, bai eta besteenez ere.	1	2	3	4
4 piezako buru-hausgarri bat egin ditzake.	1	2	3	4
Idatzitako zenbait letra eta zenbaki ezagutzen ditu.	1	2	3	4
Zenbaki bat ezagutzen du erlojuaren esferan edo egutegiko orrian.	1	2	3	4
Zirkulu, karratu eta triangelu bana kopiaitzen du.	1	2	3	4
5 objektura arte batzen ditu (3+2, 4+1...).	1	2	3	4
Lau zifra gogoratzeko gai da.	1	2	3	4
3, 4 edo 5 objektu ematen ditu, eskatzen zaionaren arabera.	1	2	3	4
Badaki hiru sagar baditu eta lagun bati bat ematen badio bi geratzen zaizkiola (kenketa).	1	2	3	4
Bi objekturen arteko aldeak aipatzen ditu: kolorearen, formaren edo materialaren arabera.	1	2	3	4
Irudi osatu gabe bat ikusita, zer falta den esaten du.	1	2	3	4
Autonomo eta independente goiztiarra da.	1	2	3	4

Oharrak:

125 puntutik goragoko puntuazioa lortuz gero, komeni da espezialista batek egiaztatzea zure seme-alabak zer hezkuntza-behar dituen.

GAITASUN HANDIKO HAURRAK (5-8 URTE) ANTZEMATEKO GALDERA-SORTA

*Iturria: Luz Pérez eta Carmen López (2007).
Hijos inteligentes ¿educación diferente? S. Pablo argitaletxea*

Galdera-sorta honen bidez, gaitasun handiko haurrak identifikatu nahi dira, arau behargarrien bitartez. Kasu honetan, ez dira lorpenak edo errendimendu akademikoa kontuan hartuko.

1 balioa emango zaie behatutako subjektuarekin bat ez datozen ezaugarriei, eta bat datozen ezaugarriei 4 arteko puntuazioa emango zaie, zer mailatan datozen bat.

Denetarik jakiteko jakin-mina erakusten du.	1	2	3	4
Ikaskideen artean nabarmentzen da, azalpenak azkar ulertzen dituelako.	1	2	3	4
Ulermen orokorra izaten du.	1	2	3	4
Saiatua da hasitako lanetan, bukatzen dituen arte.	1	2	3	4
Ohiz kanpoko oroimena du. Gauzen arteko transferentziak edo loturak erraz aurkitzen ditu.	1	2	3	4
Hiztegi eta hitz-jario aberatsak ditu bere adinerako.	1	2	3	4
Estimulazio goiztiarreko programak jaso ditu.*	1	2	3	4
Helburu bat lortzeko pazientzia gutxi dauka.	1	2	3	4
Oso heldugabea da bere adinerako.*	1	2	3	4
Erantzun harrigarriak eta ustekabekoak ematen ditu.	1	2	3	4
Ikasgelako lehenetako bat da lanak amaitzen.	1	2	3	4
Inork espero ez dituen galderak egiten ditu.	1	2	3	4
Lan batean moztan badiote, ez da molestatzen.*	1	2	3	4
Oso sentikorra da porrotarekiko edo onespenik ezarekiko.	1	2	3	4
Trebetasun bereziak ditu arte-esparruren batean.	1	2	3	4
Trebetasun bereziak ditu arlo motorren batean.	1	2	3	4
Motrizitate bikaina du.	1	2	3	4
Ez du harreman onik helduekin.*	1	2	3	4
Haur zaharragoekin egotea gustatzen zaio.	1	2	3	4
Istorio eta ipuinak ondo kontatzen ditu.	1	2	3	4
Kontzentrazio-aldi luzeak ditu (motibatzen duten gauzetan).	1	2	3	4
Ikasketarekiko jarrera aktiboa erakusten du.	1	2	3	4
Sormenez eta irudimenez egiten ditu lanak.	1	2	3	4
Bere adinerako konplexuak diren gaiei buruzko informazio asko du.	1	2	3	4
Gauzen arteko transferentziak edo loturak erraz aurkitzen ditu.	1	2	3	4

Oharrak:

* duten galderak alderantziz puntuatu behar dira; hau da, 4 balioa 1 baliotzat hartzen da).

Zure seme-alabak 60 puntutik goragoko puntuazioa lortzen badu, komeni da espezialista batek egiaztatzea zer hezkuntza-behar dituen.

GAITASUN HANDIKO HAURRAK (9-14 URTE) ANTZEMATEKO GALDERA-SORTA

Iturria: Luz Pérez eta Carmen López (2007).

Hijos inteligentes ¿educación diferente? S. Pablo argitaletxea

Galdera-sorta honen bidez, gaitasun handiko haurrak identifikatu nahi dira, arau behagarien bitartez. Ez dira lorpenak edo errendimendu akademikoa kontuan hartuko. 1 balioa emango zaie behatutako subjektuak inoiz ere ez dituen ezaugarriei, eta bat datozen ezaugarriei 5 arteko puntuazioa emango zaie, zer mailatan datozen bat.

Eguneroko egoeretan, erraztasun miragarri moldatzen da.	1	2	3	4	5
Umore-sena du.	1	2	3	4	5
Behatzaile zorrotza eta bizkorra da.	1	2	3	4	5
Adeitsua, detailezalea eta fina da tratuan.	1	2	3	4	5
Egoera zailak erronkatzat hartzen ditu.	1	2	3	4	5
Denetarik ikasi nahi du, bai eta ikasgelan ematen ez diren gauzak.	1	2	3	4	5
Oso sentikorra da bidegabekeriarekiko, porrotekiko eta onespenik ezarekiko.	1	2	3	4	5
Saiatua eta perfektionista da hasten dituen lanetan.	1	2	3	4	5
Askotariko interesak ditu.	1	2	3	4	5
Ikaskideen artean nabarmentzen da, azalpenak azkar ulertzen eta bereganatzen dituelako.	1	2	3	4	5
Haur zaharragoekin egotea nahiago du.	1	2	3	4	5
Askotan, beren baitan murgilduta dago, distraita balego bezala.	1	2	3	4	5
Talde-lanetan nabarmentzen da, beti prest dagoelako eta arduraz jokatzeko delako.	1	2	3	4	5
Ulermen orokorra du. Garrantzitsuak diren gauzak eta osagarriak direnak erraz bereizten ditu.	1	2	3	4	5
Azkar eta trebetasunez ebazten ditu problemak.	1	2	3	4	5
Ikasteko estrategia asko erabili eta antolatzen ditu.	1	2	3	4	5
Ondo antolatzen du bere burua, eta denbora libre ateratzen du denetarako.	1	2	3	4	5
Hiztegi eta hitz-jario aberatsak eta landuak ditu bere adinerako.	1	2	3	4	5
Oso gustuko du irakurtzea; ipuinak eta liburuak irensten ditu.	1	2	3	4	5
Galdera ziztatzaileak egiten ditu.	1	2	3	4	5
Irudimen handia eta sortzailea du.	1	2	3	4	5
Ohiko ikastorduetan, aspertu egiten da eta gogogabe dago.	1	2	3	4	5
Oso heldua da bere adinerako.	1	2	3	4	5
Arreta zerbaitetan jarrita badu, norbaitek mozteak gogaitu egiten du.	1	2	3	4	5
Erraz transferitzen ditu bereganatutako ezagutzak eta estrategiak beste eduki eta egoeretara.	1	2	3	4	5
Zorroztasunez hautematen ditu jendearen motibazioak, ahuleziak eta premiak, eta besteen arazoak ulertzen ditu.	1	2	3	4	5
Zehatz-mehatz errepikatzen ditu ikasitako edukiak.	1	2	3	4	5
Bere adinari ez dagozkion gaiak buruzko informazio zabala du.	1	2	3	4	5
Eskuarki, lanaren emaitzak edo erritmoak ez du pozik uzten. Ziur dago beti hobe dezakeela eta hobetu beharko lukeela.	1	2	3	4	5
Irakaslearen laguntza gutxi jasotzen du lanak egiteko. Buruaskia eta autodidakta.	1	2	3	4	5

Oharrak: Galdera-sorta honetan zure seme-alabak 70 puntu baino gehiago lortzen baditu, komeri da espezialista batek egiaztatzea zer hezkuntza-behar dituen.

**RENZULLI-REN ESKALAK
(SCRBSS)**

**GOI-MAILAKO IKASLEEN
PORTAERAREN EZAUGARRIAK
EBALUATZEKO ESKALAK**

**Joseph S. Renzulli
Linda H. Smith
Alan J. White
Carolyn M. Callahan
Robert K. Hartman
Karen L. Westberg**

Arauak

Eskala hauek diseinatu dira irakasleek ikasle baten zenbait alorretako ezaugarriei informazioa lor dezaten. Hauek dira alorrak: ikasketa, motibazioa, sormena, lidergoa, artea, musika, dramatizazioa, komunikazioa eta plangintza. Itemak aparteko talentuko eta sormen handiko gizabanakoen ezaugarriekin loturiko ikerketa-literaturaren ondorio dira. Aipatzekoa da biztanleria horretan banakako desberdintasun asko daudela; horren ondorioz, litekeena da gizabanako horien profilak ere oso desberdinak izatea.

Eskaletako item bakoitza bere aldetik aztertu beharko litzateke, eta zuk behatutako ezaugarri bakoitza zer mailatan dagoen adierazi beharko luke. Tresnaren hamar dimentsioek zenbait jokabide-multzotatik adierazten dituztenez, eskala guztietan banan-banan lortutako puntuazioak ez dira batu behar; alegia, ez da guztizko puntuazio bat lortu behar. Izan ere, guk tresna horretarako arau nazionalik garatzeari uko egitea erabaki dugu. Toki-mailako arauak garatzea aukeratzen baduzu, ikastetxe bakoitzarentzat egin beharko dituzu, eta zenbait mailatan.

Irakurri item bakoitza eskala bakoitzean eta inguratu jokabidearen maiztasunari dagokion zenbakia. Item bakoitza hasierako esaldi honekin irakurri beharko litzateke: **“Ikaslea(k)...”**.

Puntuazioa:

- Batu zutabe bakoitzean zenbat zirkulu egin dituzun, zutabe bakoitzeko guztizkoa lortzeko.
- Biderkatu *Zutabeko guztizkoa* zutabeari dagokion koefizienteaz, eta horri esker, zutabe bakoitzeko guztizko metatua lortuko duzu.
- Batu zutabeetako guztizko metatuak, eta eskalako dimentsio bakoitzaren puntuak izango dituzu.
- Idatzi lortutako puntuak:

1. Ikasketa-ezaugarriak.	_____
2. Motibazio-ezaugarriak.	_____
3. Sormen-ezaugarriak.	_____
4. Lidergo-ezaugarriak.	_____
5. Arte-ezaugarriak.	_____
6. Musika-ezaugarriak.	_____
7. Drama-ezaugarriak.	_____
8. Komunikazio-ezaugarriak: Zehaztasuna	_____
9. Komunikazio-ezaugarriak: Adierazpena	_____
10. Plangintza-ezaugarriak	_____

Oharra: Ikasketa, Sormena, Motibazioa eta Lidergoa dimentsioen eskalak Joseph S. Renzullik eta Karen L. Westbergekin berrikusi dituzte. Beste sei eskalak aldatu baino ez dituzte egin, berrikusitako lau eskalen formatuarekin bat etor daitezela.

Ikaslearen izena:
(edo esleitutako kode-zenbakia)

Mesedez, idatzi hemen

IKASKETA-EZAUGARRIAK

<i>Ikaslea(k)...</i>	Inoiz ere ez	Oso gutxitan	Gutxitan	Noizean behin	Maiz	Beti
1. hiztegi aurreratua du bere adinerako edo ikasmailarako.						
2. gertakari, pertsona eta gauzei buruzko iritzi orokorrak emateko trebea da.						
3. gai jakin bati buruzko informazio asko daki.						
4. azpiko printzipioak ulertzeko gai da.						
5. kausa/efektu erlazioak egiteko bizkorra da.						
6. eduki zailak ulertzen ditu, arrazoibide analitikoak egiteko gai baita.						
7. gai askori buruzko informazio asko daki.						
8. abstrakzioak egiteko gauza da.						
9. egiazko informazioa bildu nahi du.						
10. behaketa zorrotz eta sakonak egiten ditu.						
11. ikasketak egoera batetik bestera transferitzeko gai da.						

Batu zutabeko guztizkoa:

Biderkatu koefizienteaz:

Batu guztizkoak:

1	2	3	4	5	6
+	+	+	+	+	+

Eskalako guztizkoa:

Ikaslearen izena:
(edo esleitutako kode-zenbakia)

Mesedez, idatzi hemen

MOTIBAZIO-EZAUGARRIAK

Ikaslea(k)...	Inoiz ere ez	Oso gutxitan	Gutxitan	Noizean behin	Maiz	Beti
1. gai batean denbora-tarte luzean arreta jartzeko gauza da.						
2. ikasleen arau gutxi behar ditu.						
3. zenbait gaitan edo arazotan interes jarraitua du.						
4. saiatua da, interesatzen zaizkion gaiei buruzko informazioa lortu nahi dituenean.						
5. etengabe egiten du lan, bai eta zailtasunak sortzen direnean ere.						
6. bere lanaren emaitzen ardura pertsonala hartzeko aukera ematen dioten egoerak nahiago ditu.						
7. gai edo arazo bat interesatzen zaionean, saiatua da.						
8. asko hartzen du parte zenbait gaitan edo arazotan.						
9. gai bat interesatzen zaionean, azkeneraino iristeko konpromisoa hartzen du.						
10. bere helburuak lortzen saiatzen da.						
11. kanpoko motibazio gutxi behar du, hasieratik gustatzen zaion lan bat egiteko.						

Batu zutabeko guztizkoa:

1	2	3	4	5	6
+	+	+	+	+	+

Biderkatu koefizienteaz:

Batu guztizkoak:

Eskalako guztizkoa:

Ikaslearen izena:
(edo esleitutako kode-zenbakia)

Mesedez, idatzi hemen

SORMEN-EZAUGARRIAK

<i>Ikaslea(k)...</i>	Inoiz ere ez	Oso gutxitan	Gutxitan	Noizean behin	Maiz	Beti
1. sormenez pentsatzeko gai da.						
2. umore-sena du.						
3. ezohizko, aparteko eta zentzuzko erantzunak ematen ditu.						
4. abenturazalea da edo arriskuak hartzeko prest dago.						
5. problema edo galdera baten aurrean, ideia edo ebazpen asko ematen ditu.						
6. umorea hauteman ohi du besteentzat komikoak ez diren egoeretan.						
7. objektu edo ideiak egokitzeko, hobetzeko edo aldatzeko gauza da.						
8. arinkeria intelektualez jokatzeko, eta amets egiteko eta ideiak manipulatzeko joera du.						
9. inkonformista da, desberdina izateko beldurrik gabe.						

Batu zutabeko guztizkoa:

--	--	--	--	--	--

Biderkatu koefizienteaz:

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Batu guztizkoak:

+	+	+	+	+	+
---	---	---	---	---	---

Eskalako guztizkoa:

Ikaslearen izena:
(edo esleitutako kode-zenbakia)

Mesedez, idatzi hemen

LIDERGO-EZAUGARRIAK

Ikaslea(k)...	Inoiz ere ez	Oso gutxitan	Gutxitan	Noizean behin	Maiz	Beti
1. jokabide arduratsua du; aintzat har daiteke, jarduerak eta proiektuak gauzatzeko.						
2. ikaskideek errespetatzen dute.						
3. ideiak antolatzeke eta besteekin ondo komunikatzeko gai da.						
4. konfiantza osoa du bere buruarengan, bere adineko hurrekin dagoenean.						
5. gauzak, pertsonak eta egoerak antolatzeke gai da.						
6. lankidetzan aritzen da besteekin lan egiten duenean.						
7. jarduera bat zuzentzeko joera du, beste batzuekin lan egiten duenean.						

Batu zutabeko guztizkoa:

1	2	3	4	5	6
+	+	+	+	+	+

Biderkatu koefizienteaz:

Batu guztizkoak:

Eskalako guztizkoa:

Ikaslearen izena:
(edo esleitutako kode-zenbakia)

Mesedez, idatzi hemen

ARTE-EZAUGARRIAK

Ikaslea(k)...	Inoiz ere ez	Oso gutxitan	Gutxitan	Noizean behin	Maiz	Beti
1. gustukoa du arte-jardueretan parte hartzea; ideiak irudi bidez adieraztea gustuko du.						
2. arte-lanetan elementu asko sartzen ditu; asko aldatzen ditu lanen gaia eta edukia.						
3. paregabeko eta ezohizko erantzunak ematen dizkie arte-problemei, erantzun tradizionalak eta ohikoak alde batera utzita.						
4. arte-proiektuak egitean, denbora-tarte luzeetan dago kontzentratutik.						
5. baliabide asko probatzen ditu; askotariko materialak eta teknikak erabiltzen ditu.						
6. jarduera libreak edo eskola-proiektuak egin behar dituenean, artea aukeratzeko joera du.						
7. bereziki sentikorra da giroarekiko; adi erreparatzen die ohiz kanpoko gauzei, besteak ohartu gabe gertatzen direnei.						
8. oreka eta ordena adierazten ditu arte-lanetan.						
9. kritikoa da bere lanarekin; kalitate-irizpide handiak ezartzen ditu; behin eta berriz lantzen du bere lana, hobetze aldera.						
10. interesa jartzen du ikaskideen lanean; denbora ematen du besteen lana aztertzen eta horri buruz eztabaidatzen.						
11. beste pertsona batzuen ideiak gauzatzen ditu: abiapuntutzat hartzen ditu, eta ez kopiatzeko eredutzat..						

Batu zutabeko guztizkoa:

1	2	3	4	5	6
+	+	+	+	+	+

Biderkatu koefizienteaz:

Batu guztizkoak:

Eskalako guztizkoa:

Ikaslearen izena:
(edo esleitutako kode-zenbakia)

Mesedez, idatzi hemen

MUSIKA-EZAUGARRIAK

Ikaslea(k)...	Inoiz ere ez	Oso gutxitan	Gutxitan	Noizean behin	Maiz	Beti
1. interes jarraitua du musikan; musika entzuteko eta sortzeko aukerak bilatzen ditu.						
2. alde txikiak hautematen ditu musika-tonalitatean (tonua, denbora, tinbrea, intentsitatea).						
3. erraz gogoratzen ditu zenbait doinu, eta ondo jotzen ditu.						
4. musika-jardueretan parte hartzeko gogo bizia du.						
5. musika-tresna bat jotzen daki (edo ikasteko irrikan dago)						
6. musika-erritmoarekiko sentikorra da: musikaren erritmoa aldatzen denean, gorputzaren mugimenduen bidez erantzuten du.						
7. une jakin batean, hainbat soinu bereizteko gai da; emanaldi batean, sentikorra da atzealdeko soinuekiko, doinu bati laguntzen dioten akordeekiko, ahots-soinu guztiekiko eta instrumentu bakoitzaren soinuarekiko.						

Batu zutabeko guztizkoa:

--	--	--	--	--	--

Biderkatu koefizienteaz:

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Batu guztizkoak:

+	+	+	+	+	+
---	---	---	---	---	---

Eskalako guztizkoa:

Ikaslearen izena:
(edo esleitutako kode-zenbakia)

Mesedez, idatzi hemen

DRAMA-EZAUGARRIAK

<i>Ikaslea(k)...</i>	Inoiz ere ez	Oso gutxitan	Gutxitan	Noizean behin	Maiz	Beti
1. ikasgelan jolasetan edo antzezpenetan parte hartzeko borondatea du.						
2. istorioak edo zenbait esperientzia kontatzeko erraztasuna du.						
3. keinu eta aurpegierak eraginkortasunez erabiltzen ditu, sentimenduen berri emateko.						
4. trebea da <i>rol playing</i> delakoan, inprobisatzen eta antzezpenetan, bat-batean sortzen diren egoeretan.						
5. erraz dator bat pertsonaien gogo-aldartearekin eta motibazioekin.						
6. gorputza erraz eta dotore maneiatzen du bere adinerako.						
7. istorioetan oinarriturik, jolas originalak sortzen ditu.						
8. hitz egiten ari denean, taldearen arreta bereganatzen du.						
9. entzuleen emozio-erantzunak lortzeko gai da: jendeak barre egitea, negar egitea, tentsioa sentitzea eta abar lortzen du.						
10. besteak imita ditzake: jendearen hizkera, ibilera eta keinuak imitatzen ditu, besteak beste.						

Batu zutabeko guztizkoa:

--	--	--	--	--	--

Biderkatu koefizienteaz:

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Batu guztizkoak:

+	+	+	+	+	+
---	---	---	---	---	---

Eskalako guztizkoa:

Ikaslearen izena:
(edo esleitutako kode-zenbakia)

Mesedez, idatzi hemen

KOMUNIKAZIO-EZAUGARRIAK: ZEHATZASUNA

Ikaslea(k)...	Inoiz ere ez	Oso gutxitan	Gutxitan	Noizean behin	Maiz	Beti
1. zuzena eta zehatza da hitz egitean eta idaztean.						
2. badaki ideiak adierazteko modua aldatzen eta egokitzen, besteek hobeto uler dezaten.						
3. zehatzasunez berrikusteko eta editatzeko gai da, betiere, oinarritzko ideiei eutsiz.						
4. gauzak zehatz eta argi azaltzen ditu.						
5. hitz deskribatzaileak erabiltzen ditu, esandakoa kolorez, zirraraz eta edertasunaz hornitzeko.						
6. argi eta zehatz adierazten ditu pentsamenduak eta premiak.						
7. badaki ideiak adierazteko hainbat modu aurkitzen, besteek uler ditzaten.						
8. badaki gauzak hitz gutxi eta egokiak erabiliz deskribatzen.						
9. esanahi-ñabardura txikiak adierazteko gauza da.						
10. ideiak zenbait modutan adierazteko gauza da.						
11. esanahiagatik lotura hertsia duten hitz asko dakizki, eta badaki haiek erabiltzen.						

Batu zutabeko guztizkoa:

--	--	--	--	--	--

Biderkatu koefizienteaz:

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Batu guztizkoak:

+	+	+	+	+	+
---	---	---	---	---	---

Eskalako guztizkoa:

Ikaslearen izena:
(edo esleitutako kode-zenbakia)

Mesedez, idatzi hemen

KOMUNIKAZIO-EZAUGARRIAK: ADIERAZPENA

<i>Ikaslea(k)...</i>	Inoiz ere ez	Oso gutxitan	Gutxitan	Noizean behin	Maiz	Beti
1. ahotsa adierazkortasunez erabiltzen du, esanahia nabarmentzeko.						
2. hitzik gabeko informazioa ematen du, keinuen, aurpegieren eta gorputz-hizkuntzaren bidez.						
3. istorio-kontatzaile erakargarria da.						
4. hizkuntza-figura koloretsuak eta irudimentsuak erabiltzen ditu, hala nola analogiak eta hitz-jokoak.						

Batu zutabeko guztizkoa:

--	--	--	--	--	--

Biderkatu koefizienteaz:

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Batu guztizkoak:

+	+	+	+	+	+
---	---	---	---	---	---

Eskalako guztizkoa:

Ikaslearen izena:
(edo esleitutako kode-zenbakia)

Mesedez, idatzi hemen

PLANGINTZA-EZAUGARRIAK

<i>Ikaslea(k)...</i>	Inoiz ere ez	Oso gutxitan	Gutxitan	Noizean behin	Maiz	Beti
1. badaki zer informazio-mota edo zer baliabide behar diren lan bat egiteko.						
2. banakako urratsen eta prozesu orokorraren arteko lotura ulertzen du.						
3. denbora hartzen du prozesu bateko urrats guztiak egiteko.						
4. aurretik ikusten du zer ondorio edo eragin izango dituen ekintza jakin batek.						
5. ondo antolatzen du bere lana.						
6. helburu bat lortzeko beharrezkoak diren xehetasun guztiak hartzen ditu kontuan.						
7. estrategia ona da mugimenduak aurreratu behar direnean.						
8. badaki zer metodo alternatibo dauden helburu berbera lortzeko.						
9. jarduera jakin bat egitean zer zailtasun sor daitekeen zehazteko gauza da.						
10. arrazoizko ordenan edo denbora-segidan antolatzen ditu proiektu bateko urratsak.						
11. ondo deskonposatzen ditu jarduerak, urratsez urratseko prozedurak ondorioztatzeko.						
12. lehentasunak ezartzen ditu jarduerak antolatzen dituenen.						
13. badaki zer muga dauden taldean edo banaka lan egiten duenean (denbora, lekua, materialak eta gaitasunak).						
14. xehetasunak ematen ditu, plan edo prozedura bat garatzen laguntzeko.						
15. talde-lan bat egin behar denean, lana banatzeko edo jendeari esleitzeko modu alternatiboak bilatzen ditu.						

Batu zutabeko guztizkoa:

--	--	--	--	--	--

Biderkatu koefizienteaz:

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Batu guztizkoak:

+	+	+	+	+	+
---	---	---	---	---	---

Eskalako guztizkoa:

Behaketarako galdera-sortak famiarentzat

Gurasoek elkarrekin betetzeko.

Ikaslearen izena:
Jaiotze-data:
Ikastetxea:
Etapia: Zikloa: Maila:
Herria:
Irakasle tutorea:
Amaren lanbidea:
Aita lanbidea:
Aitaren ikasketak: Goi-mailakoak: Erdi-mailakoak: Lehen mailakoak:
Amaren ikasketak: Goi-mailakoak: Erdi-mailakoak: Lehen mailakoak:
(adierazi X batez)
Galde-sortaren egite-data:

1. ZER ADINETAN HASI ZEN:

1.1. Ibiltzen:

1.2. Hitz egiten:

1.3. Esfinterrak kontrolatzen:

1.4. Autonomia-ohiturak (egungo egoera). Adierazi:

1.5. Irakurtzen:

2.1. Neba-arrebarik du?Zenbat? Zaharragoak..... Txikiagoak.....

2.2. Deskribatu seme-alabak senideekin duen harremana:

.....

.....

.....

.....

2. A.1. Zer pertsona-motarekin nahiago du harremanak izan?

Helduak:

Haurrak (zaharragoak, txikiagoak edo adin berekoak):

2.A.2. Zer harreman-mota ezartzen du helduekin? (Deskribatu):

2.A.3. Zer harreman-mota ezartzen du haurrekin? (Deskribatu):

[illegible]

4. INGURUKO OHIKO HAUR BATEKIN (*neba-arrebak, lagunak, auzokoak...*) ALDERATUTA, EMAN BALIO BAT GAI HAUEI, BAREMO HONEN ARABERA:

A *Oso maila txikia.*

B *Maila handia.*

C *Antzeko maila.*

D *Maila txikiagoa.*

? *Ez dakizu zer erantzun.*

01. INDEPENDENTEA.	A	B	C	D	?
02. MENDERATZAILEA.	A	B	C	D	?
03. HIZTEGI AURRERATUA	A	B	C	D	?
04. DENA GALDETZEN DU.	A	B	C	D	?
05. SAIATUA.	A	B	C	D	?
06. MENDEKOA.	A	B	C	D	?
07. INPUTSIBOA.	A	B	C	D	?
08. HELDUEKIN EGOTEA GUSTATZEN ZAIO.	A	B	C	D	?
09. JAKIN-MIN HANDIA DU.	A	B	C	D	?
10. PENTSAMENDU AZKARRA.	A	B	C	D	?
11. LOTURARIK GABEKO IDEIAK LOTZEN DITU.	A	B	C	D	?
12. DATUAK ERRAZ GOGORATZEN DITU.	A	B	C	D	?
13. ABENTURAZALEA.	A	B	C	D	?
14. ASKO JABETZEN DA INGURUNEAZ.	A	B	C	D	?
15. UMORE-SEN HANDIA DU.	A	B	C	D	?
16. BAKARTIA.	A	B	C	D	?
17. GAUZEK NOLA FUNTZIONATZEN DUTEN ULERTU NAHI DU.	A	B	C	D	?
18. ARRETA HANDIA JARTZEN DU.	A	B	C	D	?
19. GOGOETATSUA.	A	B	C	D	?
20. PERTSONEI BURUZKO IRITZIAK EMATEN DITU.	A	B	C	D	?
21. BILDUMAK GUSTATZEN ZAIZKIO.	A	B	C	D	?
22. KRITIKOA.	A	B	C	D	?
23. ZALETASUN ASKO DITU.	A	B	C	D	?
24. BERE IDEIAK DITU.	A	B	C	D	?
25. PERFEKZIONISTA.	A	B	C	D	?
26. DESPOTA.	A	B	C	D	?
27. LAGUNKOIA.	A	B	C	D	?
28. LIDERRA.	A	B	C	D	?
29. LEHIAKORRA.	A	B	C	D	?
30. IRUDIMENTSUA.	A	B	C	D	?
31. USTE OSOA DU BERE BURUAN.	A	B	C	D	?
32. IRAKURZALEA.	A	B	C	D	?
33. SORTZAILEA.	A	B	C	D	?
34. ARTE-TREBETASUNA ERAKUSTEN DU (musika, pintura, dantza...).	A	B	C	D	?

5. ZER GAUZA EGIN NAHI DITU ETXEAN?

.....

.....

.....

.....

.....

6. ZALETASUNIK EDO HOBBY-RIK AL DU? ZEIN?

.....

.....

.....

.....

.....

7. ZER JOLAS-MOTA NAHIAGO DITU?

.....

.....

.....

.....

.....

8. INTERESATZEN ZAIZKION JOLAS, LAN, HOBBY EDO ZALETASUNEAN, ARRETA JARTZEN DU DENBORA-TARTE LUZEETAN ALA ERRAZ GALTZEN DU ARRETA?

.....

.....

.....

.....

.....

9. NOREKIN JOLASTEN DA?

.....

.....

ZERTAN NAHIAGO DU JOLASTU?

.....

.....

10. BERE ADINERAKO OHIKOA EZ DEN GAIREN BATI BURUZKO JAKIN-MINA DU? ESATERAKO:

.....

.....

.....

.....

.....

11. ERANTZUTEN ZAILAK DIREN GALDERA ZAILAK EGITEN DITU? EMAN ADIBIDEREN BAT.

.....

.....

.....

.....

.....

12. IRUDIMEN ETA SORMEN HANDIA AL DU? NOLA ERAKUSTEN DU?

.....

.....

.....

.....

.....

13. NOLA ERREAKZIONATZEN DU ARAZO BATEN EDO EGOERA GATAZKATSU BATEN AURREAN?

IMPULSIBOA EDO GOGOETATSUA:

SAIATUA EDO EZ-SAIATUA:

ETA ERANTZUNA? (*deskribatu*)

.....

.....

.....

14. ZER JARRERA HARTZEN DUZUE GALDERAK EGITEN DITUENEAN?

.....

.....

.....

.....

.....

15. NOLA DESKRIBATZEN DUZUE SEME-ALABA?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Berdinen arteko izendapenetarako galdera-sortak

BERDINEN ARTEKO IZENDAPENERAKO GALDERA-SORTAK
Haur eta Lehen Hezkuntza

Zer ikaslek...

- izaten ditu ideia sortzaileak arazoak konpontzeko?
- egiten ditu galdera zailak?
- dauka ipuinak eta istorio txikiak asmatzeko irudimena?
- osatzen ditu azkar puzzle zailak?
- ulertzen ditu erraz helduen azalpenak?
- egiten ditu etxeko lanak bakarrik eta ondo?
- du irakurtzea oso gustuko?
- nahi izaten du dakiena azaldu eta irakurri duenaz hitz egin, helduen gaiak badira ere?
- nahi ditu gauzak ahalik ondoen egin eta ondo burutu?
- du umore-sena eta ulertzen ditu txisteak erraz?
- ditu lagun asko ikasgelan?
- laguntzen die ikaskide, taldekide eta lagunei?
- ikasten ditu gauzak erraz eta ez ditu ahazten?
- du harreman ona ikaskideekin (ondo egiten du lan taldeetan, eta parte hartzen du kirol-lehiaketetan, txangoetan, aisia-jardueretan...)?

EZAUGARRI HORIEKIN ONDOEN BAT DATOZEN NESKA ETA MUTILA HAUEK DIRA:

NESKA

--

MUTILA

--

BERDINEN ARTEKO IZENDAPENERAKO GALDERA-SORTAK
Bigarren Hezkuntza

Zure ikasgelan...

→ Nork egiten dizkie galdera gehien irakasleei, gehiago jakiteko?

→ Nork daki istorioak, abestiak eta abar asmatzen?

→ Nork ulertzen du dena erraz eta azkar?

→ Nork du umore-sen handia?

→ Nor da oso perfekzionista eta arduratzen da xehetasunez?

Nor da oso arduratsua bere lanarekin?

→ Nori gustatzen zaio besteei laguntzea, edo norengana jotzen dute besteek zalantzaren edo arazoren bat dutenean?

→ Nori gustatzen zaio dakiena azaldu eta irakurri duenaz hitz egitea, ikasgelan landutako gaiak ez badira ere?

→ Nor aukeratuko zenuke, etxeko lanak egiten zuri laguntzeko?

→ Nor aukeratuko zenuke talde-lan bat egiteko?

→ Nork izaten ditu ideia burutsuak eta originalak arazoak edo egoerak konpontzeko?

→ Nor da kirolari ona?

→ Nor da oso ona marrazten, margotzen...?

→ Nor da oso trebea musikarekin (musika-tresnak jotzen ditu, musika konposatzen du...)?

EZAUGARRI HORIEKIN ONDOEN BAT DATOZEN NESKA ETA MUTILA HAU EK DIRA:

NESKA

--

MUTILA

--

BERDINEN ARTEKO IZENDAPENERAKO GALDERA-SORTAK

Asmatu nor den...

1. Beti pozik dagoela eta ondo pasatzen duela ematen du:
.....
.....
.....
2. Beti despistatuta dagoela eta gutxi hitz egiten duela ematen du, eta besteek, itxuraz, gutxi ezagutzen dute:
.....
.....
.....
3. Ideia asko ditu eta plan onak egiten ditu:
.....
.....
.....
4. Ikaskide, taldekide eta lagunei lagundu ohi die:
.....
.....
.....
5. Egiteko gauza interesgarriak eta dibertigarriak aurkitzen ditu beti:
.....
.....
.....
6. Ezaguna da:
.....
.....
.....
7. Ez ditu ikasgelako arauak eta jokoaren arauak errespetatzen:
.....
.....
.....
8. Denekin borrokatzen eta haserretzen da:
.....
.....
.....
9. Jolasetatik kanpo geratzen da beti:
.....
.....
.....
10. Azkar ulertzen du dena:
.....
.....
.....

Izena:

Izendapen-kopurua

14										
13										
12										
11										
10										
9										
8										
7										
6										
5										
4										
3										
2										
1										
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j

- a. Baikorra, alaia
- b. Despistatua, ezkutatua
- c. Eragin handikoa
- d. Laguna
- e. Animatzailea
- f. Liderra
- g. Iruzurtia
- h. Oldarkorra
- i. Moldatu gabea
- j. Adimentsua

2

BI ALDIZ IDENTIFIKATUTA DAUDEN ADIMEN-GAITASUN HANDIKO IKASLEEN PROFILAK

2.1. ASPERGER SINDROMEAREN DUTEN ADIMEN-GAITASUN HANDIKO HAURRAK

Asperger sindromea (AS) duten haurrak autismoaren nahasmenduen taldean daude; hots, sindrome hori eboluzio-baldintza bat da, eta haren muina gizarte-urritasuna da.

AS delakoa arazo neurobiologiko baten ondorio da. Arazo horrek aldaketa kualitatibo bat eragiten du garapen sozioemozionalean eta beste funtzio psikologiko batzuetan. Horren ondorioz, sindromea duten pertsonak ezin dira laguntzarik gabe eraginkortasunez moldatu adin bakoitzari dagozkion testuinguruetan.

ASa eragiten duten faktore etiologikoak bi motatakoak dira: batzuk genetikoak dira, eta besteak, ingurukoak. Alabaina, zehazteke daude oraindik ere.

Hauek dira trebetasunik aipagarrienak (Belinchón²):

- Pertsona zintzoak dira, eta izugarri sineskorak sozialki. Ez dakite ez gezurrik esaten ez zinikoak izaten, eta ez dute asmo *ezkuturik* zerbait esaten edo egiten dutenean (besteen egoera mentalak imajinatzeko arazorik ez duten pertsonak ez bezala).
- Pertsonal leialak eta serioak dira. Arauak betetzeko joera dute (batzuetan, oso zorrotzak dira horri dagokionez), eta justiziaren zentzu garaia dute. Denbora asko eman dezakete kontzentratuturik, gauza interesgarriak egiten edo interesatzen zaizkien gaietara buruz hitz egiten.
- Oroimen bikaina dute, eta askotan, oso trebeak dira zenbait arlotan, hala nola kalkuluan eta musikan.
- Interesatzen zaizkien gaietara eta pertsonetara buruzko informazio asko biltzen eta gogoratzen dute; gai eta pertsona horietara buruzko ezagutza entziklopedikoa edo aparta dute, eta datu berriak biltzen eta sailkatzen ari dira etengabe.
- Gauzek nola funtzionatzuten duten ulertzeko benetako interesa dute.
- Askotan, tresnek eta sistemek zer logika duten jakin nahi dute (txikienak eta zehatzenak –adibidez, haizagailu bat– zein konplexuenak eta abstraktuenak –esaterako, espazio-ontziak, denboraren neurketa, unibertsoaren jatorria–). Arrazoiketa guztietan, oso logika arrazionala erabiltzen dute.
- Eskuarki, erraz hautematen dituzte xehetasunak eta aldaketak, eta hori, zenbait lan eta lanbidetan (informatikariak, erradiologia-teknikariak, etab.), balio handiko gaitasuna da.
- Ordenari eustea gustatzen zaie; ondo hartzen dituzte ohiturak, eta zehatz egokitzen dira haietara.

² Belinchón, Mercedes eta beste batzuk. *Hacia un modelo de apoyos universitarios a estudiantes con síndrome de Asperger: necesidades y propuestas de actuación*. CPA. Madrilgo Unibertsitate Autonomoa.

- Onak izan daitezke iraunkortasuna, erresistentzia eta zehaztasuna behar dituzten jardueretan; esate baterako, bola-jokoan, xakean eta beste batzuetan, edo erregistro eta katalogazio-lanetan.
- Motibazio handia dute ikasteko eta besteek egiten dituzten gauzak egiteko.

Hortaz, adimen-gaitasun handiko neska-mutilen zenbait ezaugarri dituzte. Honako hauek, besteak beste:

- Oso goiz hasten dira hitz egiten.
- Oroimen ona dute.
- Interesa dute letretan eta zenbakietan. Ondo pasatzen dute zenbait datu buruz ikasten (esaterako, *Rain Man* filmean bezala).
- Gai jakin bat interesatzen zaie, eta hari buruzko informazio asko dakite. (animaliak, mineralak, dinosauroak, urrutiko herrialde exotikoak...).
- Galdera bitxiak eta zailak egiten dituzte.

Hezkuntza-alorrean, Asperger sindromea duten talentu aparteko haurrek zailtasun hauetako batzuk izan ohi dituzte:

- Harremanak naturaltasunez izatea, taldean sartzea eta lagunak egitea.
- Komunikatzeko modu bitxia dute.
- Ez dira oso enpatikoak besteekin, eta ez dakite besteen lekuan jartzen (besteak beste, ez dute ulertzen besteei zer gertatzen zaion edo zer pentsatzen duten).
- Jokaera eta pentsaera zorrotzak dituzte.
- Antolatze arazoak dituzte (denbora, lanak...).
- Beste arazo batzuk izan ditzakete: Grafo-motrizitatea, baldartasuna jardueretan eta joko fisikoetan (korrika egitea, jauzi egitea, etab). Batzuek arreta jartzeko zailtasunak dituzte, eta erraz galtzen dute arreta.

Zenbait ezaugarri bereizten dituzte AS duten haurrak eta adimen-gaitasun handikoak. Hurrengo orrialdeko taulan, desberdintasun horiek ageri dira:

EZAUGARRIAK	GAITASUN HANDIKO HAURRAK	AS DUTEN HAURRAK
Ahozko diskurtsoa	Helduek bezala hitz egin dezake.	Hizkera pedantea.
Ohiko lanarekiko	Pasibo joka dezake baina, askotan, egiten du.	Aldaketarekiko tolerantzia txikia du eta oldarkor joka dezake.
Bere desberdintasunez ohartzea	Badaki eta sentitzen du besteak ez bezalakoa dela.	Ez da apenas jabetzen besteek nola ikusten duten.
Arreta-mota	Arreta gal dezake, baina, oro har, kanpoko kausen ondorioz.	Arreta-falta barne-arrazoien ondorio da.
Umore-sena	Gizarte-taldeetan, elkarrekiko umore-sena du.	Oro har, ez du elkarrekiko umorea ulertzen.
Baldartasun motorra	Zenbaitek izan dezakete.	Haurren % 50-90k dute.
Afektibitate ezegokia	Ez da haur hauen bereizgarria.	Ia haur hauek guztiek dute bereizgarri hori.
<i>Insighta</i> eta sormena	Normalean, ona da.	Gehienetan, ez dago.
Mugimendu estereotipatuak	Eskuarki ez ditu.	Izan ditzake.

Gaitasun handiko haurren eta ASa duten haurren arteko aldeak (Baum, Olenchak eta Owen, 2004)

2.2. AGNH-A DUTEN ADIMEN-GAITASUN HANDIKO NESKA-MUTILAK

Arreta Defizitaren eta Hiperaktibitatearen Nahastea (AGNHa) nahaste neurobiologikoa da, bi garun-neurotransmisoreren arteko desorekak eragindakoa. Neurotransmisore horiek noradrenalina eta dopamina dira, eta zuzen-zuzenean eragiten dute garunean, autokontrolaz eta jokabide ezegokiaren inhibizioaz arduratzen diren eremuetan. Horren ondorioz, nahaste hori duten haur eta gazteek arreta-falta eta hiperaktibitatea dute, bai eta beren garapen-mailarekin bat ez datozen portaera oldarkorrak ere.

AGNHak aldaketa hauek eragiten ditu haurren portaeran:

- Hiperaktibitatea: beren adinari dagokiona baino aktibitate-maila handiagoa dute eta zailtasunak dituzte geldirik egoteko.
- Oldarkortasuna: erantzunak, portaerak eta emozioak kontrolatzeko zailtasunak dituzte.
- Arreta-falta: denbora-tarte jakin batean arreta jartzeko eta lan berean aritzeko arazoak dituzte.

📌 AGNHa duten adimen-gaitasun handiko haurren ezaugarriak³

Bi ezaugarri horiek batera izatearen **alde txarrak**:

- Oro har, haurraren errendimendu akademikoa askoz txikiagoa da haren ikasketa-potentziala baino.
- Gizarte-mailan, berdinen arteko taldean sartzeko zailtasunak ditu. Gainera, adimen-gaitasun handia duenez, itxaropen handiak daude haren inguruan; alegia, espero da gaitasun handiko ikasleen portaera izatea, eta ez AGNHa dutenena, kontuan izan gabe bi ezaugarri horiek batera izatearen ondorioz zer-nolako premiak dituen, bai barne-esparruan (norberaren garapena), bai kanpo-esparruan (testuingurua).

Bi ezaugarri horiek batera izatearen **alde onak**:

- Arreta ahalegin gutxiagoz eta eraginkortasun handiagoz kontrolatzen dute, motibagarriak eta interesgarriak iruditzen zaizkien suspergarrien aurrean.
- Gaitasun handiko ikasleenen antzeko ezaugarriak dituzte⁴.
- Arrazoibide abstrakturako gaitasun handia.
- Askotariko interesak dituzte.
- Hitz-jarioa: hiztegiaren aldetik, kantitate eta kalitate handiagoak dituzte beren adinerako.
- Jakin-min intelektuala.
- Sormen handia.

³ PARDO DE SANTAYANA SANZ, R.: *Alumnos/as doblemente excepcionales: superdotación intelectual y dificultades de aprendizaje*. Madrilgo Unibertsitate Konplutensea, argitaratu gabeko materiala, 2000.

⁴ CLEARING, Eric: *House on handicapped and Gifted Children*. 1990

📌 AGNHa duten adimen-gaitasun handiko ikasleen ezaugarriak (Flint, 2001)

- Egokiak ez diren uneetan, txantxak egiten dituzte.
- Ohiko lanetan aspertzen dira eta ez dituzte egin nahi.
- Porrotekiko autokritikoa da eta ez du pazientziarik.
- Besteak menderatzeko joera dute.
- Bakarrik egon nahiago du.
- Arreta arlo interesgarri batean jarrita duenean, kosta egiten zaio beste arlo batera igarotzea.
- Askotan, ez dago besteekin ados, eta oso ozenki adierazten du, eta oso modu txarrean.
- Emozionalki oso sentikorra da, eta neurriz gaineko erreakzioak izan ditzake.
- Ez zaizkio xehetasunak interesatzen.
- Autoritateari uko egiten dio.

Besteak beste, K. Dabrowskik eta M. Piechowskik (1997) zein Webb-ek (1993) egileek, adimen-gaitasun handietan oso adituak direnek, ebaluazio psikopedagogikoan huts egiteko arriskua dagoela ohartarazten dute; izan ere, AGNHa duten adimen-gaitasun handiko ikasleen zenbait ezaugarri emozional eta portaera disfuntzionalen bat duten pertsonenak antzekoak izan daitezke. Ezaugarri horiek (ezaugarri emozional eta sozialei buruzko atalean azaldu ditugunak) intentsitate emozional eta sentorioriei dagozkio; hau da, neurriz gaineko asaldurei.

Barne-garapenaren adierazleak dira eta hauek izan daitezke haien seinale batzuk: etengabeko mugimenduak, tikak, energia fisiko handia, azkazalak edo arkatzak jatea, egonezin- eta antsietate-egoerak, nor bere baitan biltzea, tristezia, euforia, tristezia- eta poz-sentimendu anibalenteak, eta besteen arazoak bizitasunez eta, itxuraz, gehiegikeriaz bizitzea. Gainera, pertsona horiek buruko eta tripako minak ere izan ditzakete. Sintoma horiek barne-tentsio handia duten seinale dira.

Sintoma horiek hiperaktibitatearen sintomatzat har daitezke, baina, gai bat interesatzen bazaie, adimen-gaitasun handiko pertsonak denbora-tarte luzeetan jar dezakete arreta; izan ere, gai interesgarri batean arreta jarrita daudela norbaitek eragozten baditu, atsekabetu egiten dira.

Bizitzako zenbait arlotan, gaitasun handiko ikasleek garapen handiagoa dute batez bestekoa baino. K. Dabrowskik (1967), arlo horietako bost aztertu (irudimena, adimena, sentikortasuna, hunkiberatasuna eta psikomotrizitatea) eta ikasle horien portaeraren oinarritzko ezaugarriak identifikatu ditu.

Arlo horietatik, psikomotrizitateak du loturarik zuzenena AGNHarekin. Gaitasun handiko ikasleek aktibitate-maila handia izan dezakete, baina AGNHa diagnostikaturik duten gaitasun handiko zenbait haurrek ez dute ezaugarri hori.

Zenbait ezaugarri bereizten dituzte AGNHa duten haurrak eta adimen-gaitasun handikoak. Taula honetan, desberdintasun horiek ageri dira:

EZAUGARRIAK	Gaitasun handikoak	AGNHa dutenak
Neurriz gaineko asaldura	Gaitasun handiko ikasleek ez dute neurriz gaineko asaldura motorra egoera guztietan.	Neurriz gaineko asaldura motorra dute.
Arreta	Jarduera motibagarrietan, arreta jar dezakete, era jarraitu eta sakonean.	Ezin dute arreta jarri.
Helburuak	Helburuak lortu nahi dituzte.	Askotan, ez dute inolako helbururik gogoan.

3

IKASKETA ERRAZTEKO METODOLOGIAK ETA ESTRATEGIAK

3.1. LAN-PROIEKTUAK

Estrategiaren deskribapena:

Ezagutzaren ikuspegi orohartzaile eta diziplina anitzeko batean oinarritzen den metodologia da. Proiektuei esker, adimen-gaitasun handiko ikasleek zenbait sakontasun-, erritmo- eta gauzatze-mailatan egin dezakete lan. Proiektuek aukera ematen dute informazioa lortzeko eta tratatzeko hainbat modu erabiltzeko, eta eduki berbera modu batean baino gehiagotan adierazteko. Ikasleek lankidetzaren bidez, interaktiboki eta elkarlanean ikasiko dute. Abiapuntutzat ikasleen interesak hartzen dira, ezagutzak benetako munduan erabiltzea nahi baita. Gaur egun, proiektuen metodoa asko erabiltzen da ikastetxe askotan, adimen anitzen filosofian oinarrituriko programetan, aurkikuntzaren bidezko ikasketa ahalbidetzeko helburuarekin. Lan-proiektuak egin baino lehen, hau behar da: Arlo bateko edo gehiagoko edukiak programatu, bai eta eduki horien denboralizazioa eta ebaluazioa ere, lan-proiektuetan oinarriturik. Ikasleei informazioaren eta komunikazioaren teknologia ematea, bai eta, besteak beste, monografikoak eta aldizkari espezializatuak ere. Teknikak irakastea, informazioa maneiatzeko eta tratatzeko, lana antolatzeko, ikerketa-metodoak gauzatzeko...

Estrategia garatzeko baldintzak:

Ezaugarriak	Arlo edo diziplina guztiak edo batzuk orokorrean har daitezke. Ikasleen motibazioa eta interesa dira abiapuntua. Ikasleek aktiboki ikasten dute. Ekintza etengabea da.
Eginkizunak	Ikasketetan sustatzaile, koordinatzaile eta bitartekariak diren aldetik, irakasleek hau egingo dute: Lana bideratu. Horretarako, informazio egokia emango dute, eta asmatzei eta zailtasunei buruz hausnartzeko eredu zehatzak irakatsiko. Azken batean, bitartekariak izango dira ikasketan.
Prozesua	Proiektu bakoitza gauzatuko bada, urrats hauek egin behar dira: Proiektuaren helburua erabakitzea. Informazioa eta aukera guztiak bilatzea. Proiektua gauzatzeko lan-plan bat egitea. Diseinatutako planari jarraitzea. Egindako lana balioestea. Egindako lana ikaskideei aurkeztea edo haren berri ematea.
Ebaluazioa	Prozesu osoa ebaluatzeko, elementu hauek guztiak ebaluatu behar dira: Gaiaren aurkezpena. Irakasleak eta ikaskideek ebaluatuko dute. Banakako ekarpenak. Irakasleak ebaluatuko ditu. Proiektua edo gaiari buruz idatzitako materiala. Irakasleak ebaluatuko du. Ikasle bakoitzak autoebaluazioa egin beharko du. Taula bakoitzean, elementu bakoitza ebaluatzeko arrakasta- edo bikaintasun-irizpideak zehaztu beharko dira.

Estrategiaren alde onak, gaitasun handiekiko:

Ikuspegi orohartzailea erabiliz gero, errealitatea osotasun bat balitz bezala aurkez daiteke. Horri esker, gaitasun handiko ikasleek beren eskemetan oinarriturik eraiki ditzakete ezagutzak. Gainera, errealitatea osotasunean interpreta dezakete.

Lan egiteko modu horri esker, errazagoa izan daiteke edukiak ikasgelako kultura eta egoera desberdinetatik eskuratzea. Askotariko edukiak direnez, oso aberasgarria izan daiteke adimen-gaitasun handiko ikasleentzat.

Ikasleak dira irakaskuntza- eta ikasketa-prozesuko benetako protagonistak. Ikasleen autonomia sustatzeaz gain, ez dira aspertzen, eta ez da denbora galtzen.

Taldekatzeko hainbat aukera daude, gaiaren edo ikasleen beharren arabera. Horri esker, ikasketak albait esanguratsuenak izango dira, eta horren ondorioz, eduki berriak ikasleen egitura kognitiboan txertatuko dira, diziplina batek soilik eskaintzen dituen bestelako interpretazio- eta adierazgarritasun-eremuetan.

3.2. TALDE ELKARRERAGILEAK

Estrategiaren deskribapena:

Talde elkarreragileak talde heterogeneoak dira, eta haietan, heldu batek baino gehiagok dinamizatzen du ikasleen lana.

Heldu horiek bi irakasle izan daitezke, edo irakasle bat eta beste esparru bateko profesional bat, edo irakasle bat eta boluntario bat.

Talde horietan, lau edo bost ikasle egongo dira. Kontuan izan behar da heterogeneoak izan behar dutela, generoari, ikasketa-mailari eta kultura-jatorriari dagokienez: “eguneroko lanean ikus daiteke askoz gehiago aurreratzen dutela elkarrekin, eta penagarria izango litzateke elkar aberasteko aukera hori galtzea” (Adell eta beste batzuk, op. cit.: s.p.).

Talde adina jarduera antolatzen dira, eta saioan zehar, taldeek jarduera guztiak egiten dituzte txandaka.

Estrategia garatzeko baldintzak:

Ezaugarriak	Ikasle-talde heterogeneoak. Irakasleak osatutako talde adina jarduera antolatzen ditu. Jarduera guztiek helburu berberak dituzte. Elkarriketa, hausnarketa eta argudiaketa oinarritzko tresnak dira. Azaltzen duenak ikasten du, bai eta entzuten duenak ere.
Eginkizunak	Ikasgelako irakasle arduradunak jarduera didaktikoak programatu behar ditu, curriculum-helburuak kontuan harturik. Gainera, saioa dinamizatu eta denborak koordinatuko ditu. Irakasle titularrak lau edo bost lan prestatu behar ditu talde bakoitzarentzat, eta boluntarioak gidatu eta taldeak ebaluatuko ditu. Boluntarioak talde-lana eta elkarrekiko laguntza sustatu behar ditu ikasleen artean. Ikasleek zuzenean, aktiboki eta eginkizunak elkarrekin aldatuz hartuko dute parte: irakatsi eta ikasi egiten dute.
Antolaketa	4-6 pertsonako talde heterogeneoak. Pertsona heldu bat talde bakoitzean. Komeni da irakaslea libre egotea, dena aztertzeke eta edozein unetan laguntzeko. Taldeek denbora bat dute jarduera jakin bat edo jarduera-multzo bat egiteko. Ondoren, talde bakoitza beste boluntario batengana joan, eta beste jarduera batzuk egingo ditu.
Baliabideak	Ikasgelako materialak (jarduerak). Ikasle-talde adina pertsona heldu. Pertsona helduak: boluntarioak, ordu libreetan dauden irakasleak, pedagogo terapeutikoak, kultura arteko dinamizatzailea, hizkuntza-errefortzuko irakasleak, orientatzaileak...
Ebaluazioa	Irakasleak ezarritako irizpideen arabera ebaluatuko ditu ikasketak. Taldeak dinamizatzen dituzten helduek behaketak egin (elkarrekintza-motak, ikasleen jokabideak, jarrerak, portaerak, lana amaitu duten, amaitu ez duenak zergatik ez duen amaitu...) eta haien berri ematen diete irakasleei. Halaber, ikasleen ekarpenak jaso behar dira.
Heziketa	Dinamizatzaileek jakin behar dute zer espero den haiengandik. Gainera, taldeak dinamizatzeko estrategiak ezagutu behar dituzte. Irakasleek talde elkarreragileak zer diren jakin behar dute, eta zer oinarri teoriko duten. Praktikaren bat egin beharko dute, ondoren zer esanahi duten hausnartzeko. Gainera, komeni da benetako talde elkarreragileak aztertzea.

Estrategiaren alde onak, gaitasun handiekiko:

Estrategia hau inklusiboa da. Hortaz, ikasleak ez dira gaitasunen arabera bereizten; izan ere, bakoitzaren erritmoa eta ikasketa-maila errespetatzen dira, eta horren ondorioz, gaitasun handiak eta bikaintasuna ahalbidetzen dira.

Ikasgelan heldu bat baino gehiago dagoenez, adimen-gaitasun handiko ikasleek zenbait ikuspunturen berri izateko aukera dute.

Talde-lanean, ikasleen gaitasun pertsonaletara egokitutako jarduerak egin daitezke (sakontasuna).

Talde elkarreragileek pentsamendu sortzailea garatzen laguntzen dute, ikasleek lan mentala egin behar dutelako, askotariko jarduerak direlako eta heldu bat baino gehiago daudelako.

Bizikidetzaren hobetu, eta gizarte- eta emozio-alderdiak garatzen laguntzen dute, estereotipoak alde batera utzita eta banakako desberdintasunak errespetatuta.

Ikasgelako giroa aldatu egiten da, ikasleek ikasten baitute elkarlanean aritzen, elkarri laguntzen, besteen iritzia errespetatzen, konponbide sortzaileak ematen, bestelako ekarpenak onartzen...

Ikasgelan alderdi negatiboak (asperkizuna, errepikapenak...) desagerrarazten laguntzen dute.

3.3. TUTORETZA PERTSONALIZATUAK

Estrategiaren deskribapena:

Tutoretza-lanaren barruan, tutoretza pertsonalizatua ere egin daiteke talde-tutoretzarekin batera, baina ez talde-tutoretza ordezkatzeko.

Eredu honetan, tutoreak eta ikasleak osatutako binomioa nabarmentzen da; izan ere, prozesuak bi-biak hartzen ditu eta hau du helburu: ikaslea bere heziketaz arduratzea. Prozesu horretan, irakaslea laguntzaile bat da, eta ez aholkulari bat.

Batez ere, ikasleen gaitasunak sustatu nahi dira, eta beharrezko gaitasunak garatzea galaraz dezaketen egoerak prebenitu; besteak beste, ikasleak zailtasunik gabe gizartera daitezen eta prozesu akademiko ona izan dezaten.

Beharrezkoa da gaitasun handiko ikasleekin tutoretza-lana egitea; izan ere, batzuetan, ikasle horiek premia bereziak izan ditzakete, haien emozio-garapena, gizarteratze-maila, lanbide-etorkizuna eta abar direla eta.

Estrategia garatzeko baldintzak:

Ezaugarriak	Beharrezkoa da konfiantza- eta elkarrekiko errespetu-giroa sortzea. Jarraipena egiteko eta arreta gehiago jartzeko konpromisoa dakar berekin. Egoera horretan, tutoreak eta ikasleak zuzeneko harremana dute, banakako gai akademikoez zein egoera pertsonal, sozial edo profesionalaz hitz egiteko. Tresna nagusia elkarriketa da, helburu jakin bat izan behar duena. Elkarriketaren xedeak: Datuak biltzea, informazioa egiaztatzea. Motibatzea edo adore ematea. Ideia, iritzi edo ikuspuntuak trukatzeko. Datuak egiaztatzea. Pertsona lasaitzea edo hartzea. Erabakiak hartzen laguntzea. Informazioa ematea. Beste batzuk.
Eginkizunak	Tutorearen eskumenak. Entzuten, galdetzen, erantzuten eta interpretatzen jakitea. Harrera-ahalmena. Pertsonaren duintasuna eta autodeterminazio-gaitasuna errespetatzea. Benetako enpatia. Tutoretza-lanean, hau ez da gomendatzen: Moralizatzea. Paternalismoa. Jarrera inkisidorea, adiskidekeria. Zintzotasunik eza.
Antolaketa	Baldintzak: Borondatezko onespina. Elkarriketak prestatzea. Komunikazio- eta elkarriketa-giroa. Lan-plan bat ezartzea. Elkarriketen erregistroa. Jarraipena.
Ebaluazioa	Beharrezkoa da elkarriketak erregistratzea, laburpen-fitxen, galdera-sorten, bitxikeria-erregistroen bidez, besteak beste.
Heziketa	Desiragarria da tutoreek oinarritzko prestakuntza hau izatea: elkarriketa pertsonaleko teknikak, laguntzaile/tutorearen zeregina, tutoretzak antolatzea...

Estrategiaren alde onak eta lorpenak, gaitasun handiekiko:

Bigarren Hezkuntzan, hau da alde on nagusia: irakasleek hobeto jakin dezakete zer egoera pertsonaletan dauden ikasle horiek, eta zer premia, bizipen, zalantza eta asmo dituzten, besteak beste.

Tutoretzak aukera ematen die ezohizko proposamenak edo beste esparru batean nekez egin daitezkeen proposamenak egiteko, hobekuntza-proposamenak egiteko, lan-proiektuak proposatzeko, curriculum-proposamen desberdinak egiteko...

Prebentzio-neurria izan daiteke, gaitasun handiko ikasleei benetako harrera egiteko eta haien itxaropenak aztertzeke.

Halaber, arrakasta akademikoa lortzen lagun dezake, eta gizarte- eta emozio-oreka handiagoa izaten.

Elkarrizketen bidez, ikastetxearen, ikaslearen eta familiaren arteko ekintza koordinatua ezar daiteke, bai eta helburu komunak zehaztu ere.

Adimen-gaitasun handiko ikasleentzat, estrategia egokia da honetarako:

Autoirudia hobetzeko.

Nork bere arrakasta- eta porrot-esperientzia pertsonalak onartzeko.

Batzuetan entzuten dituzten iritzi ezegokiak lantzeko.

Informazioa lortzeko edo ikasgelan egiten ez diren galdera zailak egiteko.

Inguruko eta haien gizarte-egoeraren pertzepzioa lantzeko.

3.4. LANKIDETZAZKO IKASKETA

Estrategiaren deskribapena:

“Zenbait pertsona dira, helburu jakin batzuk lortzeko beharrezkoak diren jarduerak egiteko ahalmen operatiboa dutenak. Banakako lana eta taldeko lana elkarren osagarritzat hartzen dira, eta zereginak behar bezala koordinatu eta antolatzen dira. Gainera, elkarrekiko errespetu- eta konfiantza-giroa oso ona da”.

Ikasteko prozedura jakin batzuk dira. Prozedura horietan, talde heterogeneo txikiak eratzen dira ikasgelan, eta talde horietan, ikasleek lankidetzan aritu behar dute, eskolako lanak egiteko eta beren ikasketan sakontzeko.

“Desberdinak diren ikasleek elkarrekin ikas dezaten, beharrezkoa da norabide horretan aurrera egiteko baliabide didaktikoak bilatzea, garatzea eta egokitzea, gero eta errazagoa izan dadin ikasgela berebean askotariko ikasleak hartzea” (Pujolàs eta Lago, 2009).

Estrategia garatzeko baldintzak:

Ezaugarriak	Elkarrekiko mendekotasun positiboa: taldeak helburu bat lortzeko lotuta daude, eta helburu hori da taldekide bakoitzak bere lanak egitea. Elkarrekiko mendekotasunaren adibide bat taldean laguntzeko prest egotea da: denek dute taldekideei laguntza eskatzeko eskubidea, eta denek dakite besteen laguntza-eskaerak aintzat hartzea kolektiboarentzat interesgarria dela. Horrenbestez, arloren batean <i>ahulenak</i> direnek adituak direnen laguntza jaso dezakete; aldi berean, prestatuenek beren ezagutzak finka ditzakete, dakitena ahoz adieraziz, azalduz, sinplifikatuz eta berrantolatuz, taldekideentzat ulergarria izan dadin (Jacob, 1988: 98) Banakako erantzukizuna: taldekide bakoitzak taldearen helburua lortzeko ardura du, eta denek parte-hartze berbera izan behar dute, indibidualismorik eta grupismorik egon ez dadin. M. Kagan-en <i>zenbakitutako buruak</i> jarduerak ezin hobe adierazten du nola gauza daitekeen banakako erantzukizunaren printzipioa. Hau da jardura: irakasleak taldeak eratu, taldekideei zenbaki bana esleitu eta galdera bat egiten du (esate baterako, hiztegiari, gramatikari eta testu baten ulermenari buruzkoa). Talde bakoitzak erantzun bat ematen du. Ondoren, irakasleak zenbaki bat esan, eta zenbaki hori duten ikasleek galderari erantzuten diote, bakoitzaren taldean denen artean erabakitan erantzuna emanez (Crandall, 2000: 247)[7]. Aldibereko elkarrekintza: lankidetzazko ikasketan, taldeak aurrez aurre egiten du lan, harreman estuan eta distantzia txikian. Hori dela eta –eta taldean elkarrekintza ona bermatze aldera (komunikazioa, trukea, atzeraelikadura, estimulu sortzaileak eta portaeraren kontrol autorregulatzailea)– behar-beharrezkoa da taldean giro psikologiko egokia egotea: denek prest egon behar dute lan egiteko eta elkarri laguntzeko. Ez da harritzekoa: elkarrekin lan egiten duten pertsonen arteko harremanaren kalitateak itzelezko eragina du lanaren emaitzetan. Parte-hartze berdina: ikasketa-taldeetan, oso ohikoa da talde-jarduerari buruzko prestakuntzarik eza egotea. Ez da nahikoa ikasleak elkartzea, haien aurretiko esperientziek (eskolakoak zein bizitzakoak) talde-lanean ondo aritzeko behar duten guztia emango dietelakoan. Elkarrekintza negatiboa sortzeko arriskua oso handia da, batez ere luze iraungo duten taldeetan; hortik dator lankidetzazko ikasketak ikasleen <i>gizarte-gaitasunari</i> ematen dion garrantzia. Gaitasun hori garatuko bada, beharrezkoa da ikasgelan estrategiak eta trebetasunak probatzea; alde batetik, taldeko dinamika konplexuei aurre egiten ikasteko, eta beste batetik, denek erantzukizunak har ditzaten beren gain, taldearen helburuak lortzeko eta banakako ikasketa lortzeko.
--------------------	--

Eginkizunak	“Irakasleek lan hauek egin behar dituzte: Ikasgelaren helburuak zehaztea. Aldez aurretik erabakiak hartzea, ikasketa-taldeei, ikasgelaren konponketari eta taldean materialak banatzeari buruz. Lanaren eta xedearen egitura azaltzea ikasleei. Lankidetzazko ikasketako saioari hasiera ematea. Lankidetzazko ikasketako taldeen eraginkortasuna aztertzea eta, beharrezkoa izanez gero, esku hartzea. Ikasleen lorpenak ebaluatzea eta ikasleei laguntzea, taldeko lanetan lankidetzan aritzeko elkarriketan.
Antolaketa	Irakasleek hartu behar dituzte antolaketari buruzko erabakiak.
Baliabideak	Ez da aparteko materialik behar ikasgeletan lankidetzazko ikasketa egiteko.
Ebaluazioa	Irakasleek taldeek egindako lanak ebaluatuko dituzte, bai eta, lanak egiteko, taldean ezarritako harremanak ere.
Heziketa	Hasierako prestakuntza behar da, antolaketari buruzko gaiak, gai orokorrak eta landu beharreko alderdiak aztertzeke.

Estrategiaren alde onak eta lorpenak, gaitasun handiekiko:

Lankidetzazko jarduera akademikoak egitean, gizabanakoek haien zat eta gainerako taldekideentzat onuragarriak diren xedeak ezartzen dituzte, norberaren eta besteen ikasketa alaitasuna handiena izan dadin. Taldekideek elkarrekin egiten dute lan, haietako bakoitzak jarduera ulertu eta arrakastaz burutzen duen arte. Adimen-gaitasun handiko ikasleek besteekiko elkarrekintza-, lidergo- eta lankidetzazko-estrategiak garatzen dituzte. Trebetasun horiek oso garrantzitsuak dira gaur egungo informazioaren gizartean.

Lankidetzazko lanaren atzea, zenbait balio daude, hala nola elkartasuna, elkarri laguntzea eta desberdintasunetikiko errespetua.

Esan behar da berdinen arteko harremanetan ikasleek hau egiten dutela: gizarte-gaitasunak lortu, bulkada oldarkorrak kontrolatu, beste ikuspuntu batzuen berri izan, asmoak gehitu, sentimenduak adierazi eta errendimendu akademikoa hobetu.

Ikasleek irakasleekiko duten mendetasuna txikitzeke estrategia gisa erabiltzen da lankidetzazko ikasketa, eta ikasleek beren ikasketarekiko erantzukizun handiagoa izan dezaten, ikasgelako bizikidetzaz-giroa hobetzeko, eta elkartasuna, aniztasunaren onarpena eta beste balio batzuk garatzeko.

Proiektu-metodologia aurrera eramateko eta ikasleen interesari irtenbidea emateko ere erabil daiteke.

Adibideak eta/edo motak:

Jarduera bat egiteko lankidetzazko ikasketa erabiltzen denean, ikasleek denbora-tarte jakin batean egiten dute lan elkarrekin. Ordubetez egon daitezke lan, edo zenbait aste, ikasketa-helburuak lortzeko. Gainera, ikasle bakoitzak bere lan espezifikoak egin behar ditu. Lankidetzazko ikasketa-taldeak hainbat modutan egitura daitezke. Besteak beste, hau lortzeko erabiltzen dira:

Informazio berria ikasteko.

Arazoak konpontzeko.

Zientzia-esperimentuak egiteko.

Konposizio edo gai bat lantzeko.

Proiektuak egiteko (edozein arlotakoak, diziplina artekoak...).

3.5. BERDINEN ARTEKO TUTORETZA

Estrategiaren deskribapena:

Berdinen arteko tutoretzarako, ikasleak bikoteka ipini behar dira. Bikotekideek harreman asimetrikoa izango dute (batek tutorearena egingo du, eta besteak, ikaslearena). Helburu berbera izango dute, eta biek jakingo dute helburu hori zein den (adibidez, curriculumeko ikasgai bat ikastea eta irakastea). Tutoretza irakasleak planifikatutako harremanaren bidez egiten da.

Estrategia garatzeko baldintzak:

Ezaugarriak	Berdinen arteko tutoretzari esker, ikasleek ikastunen komunitate gisa ulertuko dute ikasgela. Komunitate horretan, irakasleak ikasleei zuzeneko arreta egiteaz gain, ikasleek elkarri laguntzea sustatzen da, betiere, irakasleak planifikaturik eta gainbegiraturik. Tutore-lana egiten duen ikasleak ikasi egiten du, eta tutoratuarena egiten duenak ere ikasten du, ikaskide tutoreak ematen dion laguntza pertsonalizatuari esker.
Eginkizunak	Berdinen arteko tutoretzari esker, irakasleek denbora gehiago izan dezakete, ikasleen lanari behatzeko eta bikoteen aurrerapenak idatziz jasotzeko. Eskatzen duten bikoteei laguntzeaz gain, horixe da irakasleen zeregin nagusia. Ikasleei dagokienez, tutoratuak eta tutoreak ikasten dute; tutoratuak, tutoreak ematen dion laguntza etengabe eta egokiagatik, eta tutoreak, berriz, edukiari buruzko ezagutza handiagoa lor dezakeelako. Garrantzitsua da gaitasun handiagoko ikasleek beren burua <i>email</i>eztat ez ikustea; izan ere, ohartu behar dute ikaskideei irakatsiz ikasteko aukera gehiago dituztela.
Antolaketa	Ikasleei beren eginkizunak eta lanak azaldu ostean, hasiera emango zaio jarduerari. Esaterako, estrategia hori burutzeko, urrats hauek egin daitezke: Hasierako fasean: ikasle tutoreak eta tutoratuak zein izango diren aukeratzea. Tutoretza-saioak diseinatzea (edukiak, oinarritzko egitura, ebaluazio-sistema, etab.). Bikoteak osatzea: ikasle tutorea eta tutoratua. Tutoreen prestakuntza. Saioak hastea, irakasle batek gainbegiraturik. Tutoreek beren konpromisoari eustea. Horretarako, bilera formalak egin eta kontaktuak izango dituzte laguntza-irakasleekin. Tutoretza-mota honek curriculumean egon beharko luke; hau da, eskola-orduetan egon eta ebaluatu beharko litzateke.
Ebaluazioa	Behaketa-tresna txiki baten bitartez, erraza da etengabeko ebaluazio ona egitea.
Heziketa	Saioei hasiera eman baino lehen, beharrezkoa da ikasleei azaltzea zer proposatzen zaien eta zergatik. Gainera, tutorearen eta tutoratuaren eginkizunen ondorio diren jokaerak azalduko zaizkie. Halaber, zenbait jarduera erabiliko dira ikasleek zer zaletasun, interes eta abar dituzten esan dezaten.

Estrategiaren alde onak eta lorpenak, gaitasun handiekiko:

Berdinen arteko estrategiak hezkuntza-balioa ematen die ikasle guztien arteko elkarrekintzei, eta elkartasun- eta soziabilitate-balioak garatzen laguntzen du. Berdinen arteko tutoretza oso onuragarria izan daiteke gaitasun handiko ikasleentzat; izan ere, metaikasketa-ariketa bat da, eta horretan, ikasle horiek beren ulertze-prozesuei buruz hausnartu beharko dute. Gainera, taldean sartzeko oso beharrezkoak diren gizarte- eta emozio-gaitasunak erabili beharko dituzte.

Adibideak eta/edo motak:

Berdinen arteko tutoretza herrialde askotan erabiltzen da, eta beraz, askotariko erabilera-motak daude. Esaterako, adin desberdineko ikasleen arteko tutoretzak egiten dira, edo adin bereko edo ikasturte bereko ikasleen artekoak. Azken modalitate horretan, bi tutoretza-mota bereizi behar ditugu: rol finkokoak eta elkarrekikoa (hots, tutoreak eta tutoratuak rolak aldian behin aldatzen dituztenean). Halaber, berdinen arteko tutoretzaren kontzeptua hain zabala denez, beste hainbat egoera azter ditzakegu; esaterako, familia bereko kideek osatutako bikoteak (aita/ama izan daiteke seme-alabaren irakurmen-tutorea), egituratutako formatu bati jarraituz.

3.6. CURRICULUMA ABERASTEA

Estrategiaren deskribapena:

Estrategia honetan, curriculum orokorra egokitzeke neurriak aplikatu edo programa espezifikoak garatzen dira. Programa espezifiko horiek martxan jarri aurretik, curriculumeko edukien sakontasuna eta hedadura aldatzen dira bai eta lan-metodologia ere.

Estrategia garatzeko baldintzak:

Ezaugarriak	Irakaskuntza pertsonalizatzea du helburu, eta programa ikasleen ezaugarrietara egokitzea. Irakasleek pixkanaka-pixkanaka egokitzen du ikasgelako ohiko programazioa, ikasle bakoitzak bere gaitasunen arabera erritmoan eta mailan egin ditzan ikasketak. Hezkuntza-alderdi guztien artean ahalik orekarik handiena egon dadin, eta proposatutako esparru teorikoarekin bat etorriz, aberaste-ereduak adimen anitzen eskeman oinarritu behar du. Eskema horrek haur jakin baten helburu zehatzak hautatzeko aukera ematen du.
Edukiak	Edukiak aldatuko dira, ikasturteko edo zikloko edukiak osatuz edo aldatuz. Curriculumeko edukiak sakon eta luze garatuko dira. Loturak ezarriko dira ikasgai bereko edo ikasgai desberdinetako gai desberdinen edukien artean. Garrantzitsua da buruz soilik ikasi behar diren edukiak (informazio asko) alde batera uztea; haien ordez, erlaziozko edukiak (informazio sakona) erabiliko dira. Edukiak aukeratzekoan, irizpide hauek izan behar ditugu kontuan: • Ikasleek dagoeneko dakizkiten edukiak identifikatzea, haiek ezabatzeko. • Ezinbesteko edukiak zein diren zehaztea, haiei lehentasuna emateko. • Ikasleen interesak aintzat hartu diren aztertzea, sartzeko. • Aukera osagarriak sartzea, oso ikasketa-erritmo azkarra duten ikasleentzat.
Jarduerak	Aberaste-jarduerak egiterakoan, kontuan hartu behar da ikasleek zer gustu eta motibazio dituzten, lan egiteko konpromisoa hartzen dutela bermatze aldera. Egiteko eta adierazteko zenbait aukera ematen dituzten eta zailtasun-maila desberdinak dituzten jarduerak egitea. Askatasunez hautatzeko aukera ematen duten egitea, ikasleen gaitasunak eta interesak kontuan harturik. Ikasgelan sormena eta pentsamendu dibergentea sustatzeko jarduerak proposatzea. Zabaltzeko jarduerak aukeratzekoan, irizpide hauek izan behar dira kontuan: Antolatzeke zenbait modurekin bat etortzea (txokoak, talde malguak...). Jarduera orokorren errepikapenak ez izatea (beti berbera ez egiteko). Ikuspuntu autonomo batetik egin daitezkeen jardueretan hausnartzea. Jarduera erakargarriak izatea. Banakako jarduerak eta talde txikiko jarduerak bateragarriak izatea.

Eginkizunak	Irakasleek curriculuma egokituko dute, ikasleen beharrak asetzen dituzten aberaste-jarduerak antolatuz. Irakasleak ikasketaren gidariak dira, eta ez, derrigorrez, ezagutzaren iturriak. “Irakasleak ikasleak gidatu eta prestatu behar ditu, ikasleak beren kabuz ikasteko gai izan daitezzen. Irakaslea eredugarria eta bitartekaria izango da, eta gaitasun handiko haurrei lagundu behar die haien heziketarako oinarrizkoak diren helburu batzuk lortzen. Eredua den aldetik, irakasleak hau irakatsi behar du: nola pentsatu lan bat egiten den bitartean; nola aplikatu estrategiak; zer egin ez dakigunean, zer egin; nola hartu aurrea ikasketa-arazoei; eta nola planifikatu arazoak konpontzeko irtenbideak” (Grange, 2007-2008). Ikasleek, heldu baten laguntzarekin, aktiboki eta autonomiaz hartzen du parte beren ikasketa-prozesuan. Halaber, garrantzitsua da ikaslearen hezkuntza-prozesuarekin zerikusia duten guztiek (beste irakasle batzuk, ikaskideak, senideak, beste profesional batzuk...) parte hartzea egokitzapenen diseinuan.
Antolaketa	Gaitasun handiko ikasleak ohiko ikasgelan egongo dira, gainerako ikaskideekin, eta behar duten hezkuntza-arreta emango zaie, curriculuma haien beharretara egokituz. Antolaketa irekia izango da, eta horretarako, mahaiaik lerroetan jartzeari utziko zaio. Txokoak egokiak dira irakasleek beren lana egiteko. Irakasleak talde txikietan elkar daitezke, beren interesetan sakontzeko eta ikerketak edo arte-jarduerak egiteko. Txoko horietan, sakontzeko materiala antola daiteke: kontsulta-materiala, material teknologikoa, ikus-entzunezkoa... Talde-lana eta banakako lana konbinatzea, ikasleen garapen pertsonaleko, sozialeko eta kognitiboko helburuei euste aldera.
Ebaluazioa	Lan bakoitza prozesu-, eduki- eta produktu-terminoetan aztertu eta ebaluatuko da.

Estrategiaren alde onak eta lorpenak, gaitasun handiekiko:

Estrategia hau denetan inklusiboena da, haren helburua baita gaitasun handiko ikasleak aberastea, maila intelektualean, baina baita garapen sozial eta emozionaleko alderdi guztietan ere.

Porto (1990) egilearentzat, estrategia honek abantaila hauek ditu:

Ikasketa-jarduerak maila eta erritmo zehatzagoetan antolatzea.

Edukiei buruzko informazioa handitzea.

Ikasleak maila handiko xede eta asmoak lortzera animatzea.

Pentsamendu sortzaileko eta arazoak konpontzeko esperientziak ematea.

Ikasketan independentzia eta auto-gidaritza garatzea.

3.7. ARAZOETAN OINARRITURIKO IKASKETA (AOI)

Estrategiaren deskribapena:

Ikasketa-metodo honek benetako eta ezagutza eta gaitasun berriak lortzeko eta eraikitzeko testuinguruan jarritako arazo bat du abiapuntu.

Printzipioak

Ikasleen eta ingurunearen arteko elkarrekintzaren bidez lortzen da ikasketa.
Ikasteko interesa benetako behar edo arazo baten ondorio da (gatazka kognitiboa).
Ezagutza norberaren eta gizartearen prozesu baten emaitza da.
Ezagutza adierazgarria gizabanako eta talde bakoitzak interpretazio desberdinetatik sortzen da.
Batera heltzen zaie teoriari eta praktikari.
Proposatutako arazoak diziplina anitzetik aztertzen dira.
Zer ikasketa-premia dauden jakitea sustatu nahi da, eta ikasleengan oinarrituriko prozesu bat da. Talde txikietan egiten da lan (5 edo 6 ikaslekoak), eta irakasleak ikasketaren bideratzaileak dira.
AOIan, ikasteko gaitasun eta baliabide batzuk garatzen dira. Ikasleek beren ikasketa zuzentzen dute, informazioa bilatuz eta kritikoki kudeatuz. AOIan, banaka eta taldeka egiten da lan, eta estrategia ikertzaile eta kritikoak ematen dira.

Erreferentziak

McMaster Unibertsitatea, Kanada [<http://cll.mcmaster.ca/resources/pbl.htm>]
Aalborg-eko Unibertsitatea, Danimarka [<http://www.mpbl.aau.dk/>]
Unibertsitate-irakaskuntzako aldizkaria. 2011ko urtarrila-apirileko REDU. 9. liburukia, 1. zk. Santiago.

3.8. IE-A LORTZEKO IKT-AK ERABILTZEA

Estrategiaren deskribapena:

Adimen-gaitasun handiko ikasleek Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologia nola erabili ikasten dute, haien bidez Ikasketa egokia lortzeko eta Ezagutza handitzeko.

Estrategia garatzeko baldintzak:

Eskola-adinean dauden haur eta gazteen errealtatea komunikazio-dentsitate handikoa, mezu eta igorle asko baitaude.

Duela urte batzuk, erakunde batzuek soilik *esaten zuten* zer jakin edo zer egin behar zuten ikasleek. Termino tradizionaletan, hauek ziren: irakaslea, ikastetxetik; apaiza, elizatik; alkatea, botere politikoaren ordezkari gisa; familia; eta lagunak. Erakunde horiek zuten eraginik handiena gazteen heziketan, eta *hezkuntza*-mezuak emateko legitimotasuna onartzen zitzairen. Gaur egun, komunikazio-inputak jasotzeko aukerak esponontzialki ugartu dira; izan ere, zenbait egilek gure ingurunea intoxikatuta dagoela uste dute.

Egunero, ikasleek mezu-kantitate handia jasotzen dute, eta mezu horiek askotariko iturrietatik iristen zaizkie. Asko dibertsifikatu dira ikus-entzunezko bideei esker, eta hainbat kanal, sare eta hedabideren bidez ematen dira mezuak. Gainera, ikasleen heziketaren ardura duten helduak itzalgune batean geratu dira. Helduen zirrikitu digitala handia da, eta gainera, ez dute horrekiko jarrera egokia, eta gazteen artean saltzen eta hedatzen diren *gadgets* bilakaeraren ondorioz, zirrikitu hori gero eta handiagoa da.

Zer behar dugu hezitzaileok egoera honetan?	Ezinbestekoa da tresna eta teknologia berriekiko jarrera irekia eta harkorra izatea. Gainera, beharrezkoa da giza komunikazioko oinarritzko elementuak argiak izatea. Horri esker, informazio toxikoak ez digu eragotziko ikustea ikasketa, pertsona bakoitzaren neurrirakoa, eta lortzen eta behar bezala kudeatzen duten ezagutza oinarritzko bi elementu direla egungo edo etorkizuneko teknologia erabiltzeko.
--	--

Zer ekarpen egin dezakegu?	Oinarritzko irizpide argiak izan behar ditugu, ikasleei erabilera teknologikoak erabiltzen laguntzeko. Horrez gain, pedagogia kritikoa erabili behar dugu, eta tresna berriak probatzearekiko irekia. Hori guztia funtsezkoa da pertsona bakoitzak –heldua izan eta hezitzaile sentitu, edo gaztea izan eta ikastun sentitu– komunikazio-ahalmenean aurrera egin dezan.
-----------------------------------	---

Ikasi eta erabili beharreko edukiak	Subjektu igorlea naizela jakitea, eta teknologia berriek eta sarean egunero handitzen eta ugartitzen diren tresna eta zerbitzuek –bai eta doako eskaintzek ere– komunikazio-aukera ematen dizkidalde. Gizarte-sareak dira adierazlerik onena; azken urteetan, gure pantailatan lehertu eta ikasleen bizitzan sartu dira, gero eta gehiago, ohartu badira, ala ez! Sarea ekosistema moduko bat da, <i>erabiltzeko</i> eta <i>ondo pasatzeko</i>. Ekosistema hori ezagutu eta erabiltzen jakin beharra dago. Ulertu behar da sarean sartzen ditugun edukiak eta ezagutza behin eta berriz nahasteko, askatasunez erabiltzeko eta besteekin elkarbanatzeko kultura dagoela. Informazioaren ekoizle eta erabiltzaileak gara, eta besteekiko elkarrenergina dago; hartu eta eman egiten dut, bi zentzuetan, denok aberasten gaituen komunikazio-ugaritasun batean. Jarrera kritikoa, irekia eta konstruktiboa izan behar da gure zerbitzura jartzen ditugun tresnen (egungoak edo etorkizunekoak, doakoak edo ordainpekoak) aurkikuntzarekiko eta erabilerarekiko, eta tresna horiei buruzko erabakiekiko; izan ere, ikasleen eta berdinen eta/edo hezitzaileen arteko komunikazio-emia zabaltzeko behar ditugu tresna horiek, eta elkarren ezagutza aberasteko.
--	--

Ikastunen eta irakasleen eginkizun berriak	Gizarte-sareen bidez sortzen ari den gizarte-ekosistema berritzaileari esker, pertsona bakoitzak ikasketa- eta irakaskuntza-egoeretan eta, oro har, bizitzan zer eginkizun dituen berriz pentsa daiteke. Izan ere, berriz pentsatu behar da, nolabait. Egunero sarean agertzen den adimen kolektiboak (gori dauden, gizartearentzat garrantzitsuak diren eta hedabideetan etengabe azaltzen diren gaiei buruzko ideiak, iritziak, elkarrekintzak eta mugimendu kolektiboak) gizarte-egituran beste eginkizun batzuk sortzen ari direla adierazten du. hezteko eta ikasteko eginkizunak edo kontatzeko eta entzutekoak ez dira hermetikoak; izan ere, kalean, sarean eta hezkuntzan, kontakizun berriak daude, elkarrekin komunikatzeko eta ezagutza eta gizarte-aurrerapena denon artean eraikitzeko modu berriak baitaude.
---	---

Estrategiaren alde onak eta lorpenak, gaitasun handiekiko:

IE-IKTek gaitasun handiko ikasleei ematen dizkieten aukerei esker, espazio- eta denbora-oztopoak gaindi daitezke, ikasgela tradizionaletan espazioa eta denbora mugatuagoak baitira. Orain, sareei esker, inoiz baino errazagoa da urrutitik elkarlanean aritzea eta jarduerak egitea beste ikastetxe, hiri eta ingurune geografiko edo kultural batzuetako pertsonekin. Eta edukiak nahasteko prozesuan, ekarpen handiak aurkitu eta egin daitezke, lehen deskribatutako bi zentzuetan, joan-etorriko bidean; hots, informazioaren eta ezagutzaren ekoizle gisa, eta beste pertsona batzuek sortutakoaren erabiltzaile, milaka kilometrora daudela edo hormaren beste aldera daudela.

4

WEB ORRI INTERESGARRIAK

WEB ORRIAK

<http://www.cse.altas-capacidades.net>

Gaitasun handietan adituen kontseilu gorena.

<http://www.renzullilearning.com/default.aspx>

Ikasleentzako baliabide pertsonalizatu eta erakargarrien programa.

<http://www.ucm.es/info/sees/web/diagnosticos.htm>

Supergaitasuna Ikertzeko Espainiako Elkarte. (SEES)

http://www.ucm.es/info/sees/web/principal_espanol.htm

Supergaitasuna Ikertzeko Espainiako Elkartearen eta Madrilgo Unibertsitate Konplutensearen web-orria

<http://www.centrohuertadelrey.com/>

Valladolideko Huerta del Rey zentroa, supergaitasun intelektualak identifikatzen, hezten eta ikertzen espezializatua.

<http://www.lanzadera.com/talentos>

Aragoiko Gaitasun Handien Elkarte.

<http://www.nagc.org/>

National Association for Gifted Children.

http://cty.jhu.edu/index_espanol.html

Jonhs Hopkins Unibertsitateko Center for Talented Yough.

<http://www.fundacionpromete.org/index.php>

Promete fundazioa.

<http://www.educared.org/global/educared/>

Teléfono fundazioak, programa horren bidez, Hezkuntzan Interneten erabilera sustatu nahi du.

<http://www.educaweb.com/images/salaprensa/Qestudio2009esp.pdf>

Gazteentzako on-line aldizkaria, orientazio akademiko eta profesionalari buruzkoa.

<http://www.thinkquest.org/es/>

Ikasle, senide eta irakasleentzako hezkuntza-baliabideak.

<http://www.asociacion-aest.org/>

Talentu aparteko Espainiako Elkarte (AEST).

<http://www.oma.org.ar/mateclubes/index.htm>

Mateclubes (Argentinako Olinpiada Matematikoa).

<http://www.semcv.org>

Societat d'Educació Matemática (Valentziako Erkidegoa).

<http://www.matematicas.net>

Matematika-arloko ezagutzak hobetzea eta sakatzea.

<http://www.guggenheim-bilbao.es/eu/>

Bilboko Guggenheim Museoa.

<http://www.museobilbao.com>

Bilboko Arte Ederren Museoa.

<http://www.kutxaespacio.es/index.php?lang=eu>

Eureka! Zientzia Museoa.

<http://www.pamplonetario.org/>

Iruñeko planetarioa

<http://www.educalia.org>

Bartzelonako Zientzia Museoa, jolas elkarreragileekin.

<http://www.grupobuho.com>

Ipuinaren munduarekin lotutako baliabideak.

<http://www.thales.cica.es>

Poesia lantzeko baliabide didaktikoak.

<http://www.poemitas.com>

Haur-poesia.

<http://www.us.es/bibemp/poesia>

"El telar de Ulises", literatura elektronikoa Interneten.

<http://www.eureka.ya.com>

Zientzia, teknologia eta ikerketa, edozein arlotakoak.

[World Council for Gifted and Talented Children](#)

Talentu Handiko Haurren Munduko Kontseilua.

[European Council for High Ability - ECHA Education-Gifted Index](#)

Gaitasun handiei eta talentuei buruzko artikuluak eta informazioa.

[National Research Center on the Gifted and Talented \(Javits Center\)](#)

Hezkuntza-arloko esperimentu eta praktikei buruzko ikerketa-zentroa.

<http://www.jayi.com/jayi/aagc/index.html>

American Association for Gifted Children

<http://www.mensa.org/>

Mensa International. Gaitasun handiko gazte eta helduentzat.

<http://www.echa.ws>

European Council for High Ability.

<http://www.sengifted.org>

SENG.

<http://www.perso.club-internet.fr/afep>

Association pour les Enfants Precoces.

<http://www.swopnet.com/edindex/html>

Askotariko hezkuntza-baliabideak, gaitasun handiko eta talentuko pertsonentzat.

<http://www.ri.net/gifted-talented/teachers.html>

Irakasleentzako estekak eta baliabideak.

[Kidstuff](#)

Joko eta lan elkarreragileak, adin guztietako haurrentzat.

[Meeting the Needs of Gifted Students](#)

Gaitasun handiek Lehen Hezkuntzan identifikatzeko informazioa.

[Gifted and Talented Compacting](#)

Curriculum-trinkotzea.

[Gifted Education at UNT: Online Resources](#)

Ikerketa eta baliabideak senideentzat eta irakasleentzat.

Curriculum Differentiation

Curriculum-bereiztea.

ASSD: Gifted Education in the Early and Middle Years

Gaitasun handiak identifikatzea eta hezteia.

<http://pzweb.harvard.edu/>

Zero proiektua.

<http://learnweb.harvard.edu/andes/>

ANDES. Ikasketa Berriak eta Dinamikoak Ikastetxe eta Gizarteentzat.

<http://www.studioworkz.com.sg/tacct/index.html>

Nola landu burua? Buruaren ohiturak.

http://pzweb.harvard.edu/vt/VisibleThinking_html_files/VisibleThinking1.html

Pentsamendu ikusgaia.

<http://www.galeon.com/aprenderaaprender/general/indice.html>

<http://www.consumer.es/web/es/educacion/escolar/2010/09/22/195994.php>

Ikasketa-estiloak.

ALDIZKARIAK

http://www.gifted-children.com.au/gifted_and_talented_international

GIFTED AND TALENTED INTERNATIONAL

<http://gcq.sagepub.com>

GIFTED CHILD QUARTELY

<http://www.fanjaceuskadi.org/content/boletines>

FANJAC EUSKADI

<http://www.ucm.es/info/sees/web/revista.htm>

FAISCA (Supergaitasuna Ikertzeko Espainiako Elkarteak).

www.centrohuertadelrey.com/es/revistas

IDEACCIÓN (Huerta del Rey zentroko aldizkaria).

www.aupatuz.blogspot.com

AUPATUZ

5

ELKARTEAK

EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO (EAE) ELKARTEAK

FANJAC Euskadi

Adimen gaitasun handiko haur eta gazteei laguntzeko fundazioa.

www.fanjaceuskadi.org/

ALCAGI

Gipuzkoako Gaitasun Handien Elkarte.

www.alcagi.org/

AUPATUZ

Euskadiko adimen-gaitasun handiko adin txikikoen senideen elkarte.

www.aupatuz.blogspot.com/

ADIMAC

Gaitasun handiko adin txikikoen garapen integralerako elkarte.

www.adimac.es

ESTATUKO ELKARTEAK

ACAST

Asociación castellonense de ayuda al superdotado y talentoso.

Juan Herrera kalea 10. 12004 Castelló. Tel.: 964223183

www.acast.org

Gaitasun Handiko Gazteen Garapenerako Espainiako Elkarte.

Pío del Río Ortega kalea 10. 47014 Valladolid. Tel.: 983341382

www.tds.es/c-h-rey

ADOSSE

Sevillako Adimen gaitasun handikoen Garapen eta Orientaziorako Elkarte.

Recreo kalea 113. 41940 Tomares (Sevilla). Tel.: 696442699

www.adosse.es

AEST

Adimen gaitasun handiko Espainiako Elkarte.
Almansa kalea 58 Behea, 1. lokala. 28007 Madril.
www.aest.es

AGRUPANS

Asociació de Pares de Nens Superdotats de Catalunya. CEAS Espainiako Konfederazioko kidea.
Providencia kalea 42. 08024 Barcelona. Tel.: 932850259
www.lanzadera.com/agrupans

ALANS

Adimen gaitasun handiko Hurrei Laguntzeko Leongo Elkarte.
www.usuarios.multimania.es/ALANS/

ANASYDAC

Adimen Gaitasun handiko haur eta helduen elkarte.
Puerto de Velate kalea 4, lokala. 28018 Madril. Tel.: 916903095
www.iespana.es/anasydac

APADAC

Asturiasko Printzerriko Gaitasun Handiko Ikasleen Gurasoen Elkarte.
Mieres (Asturias).
www.apadac.org

ASA

Andaluziako adimen gaitasun handiko Elkarte.
Practicante Fernández Alcolea kalea 74. 29018 Malaga.
Gizarte Gaien Eraikina.
Tel.: 952200120
www.asamalaga.org/

ASAC

Gaitasun Handien Espainiako Elkarte.

724. posta-kutxatila, 15780 Santiago.

Tel.: 649251252

www.altascapacidades.org

ASENID

Adimen gaitasun handiko Haurren Espainiako Elkarte.

Goya etorbidea 24, 2. eskailera, 10.a esk. 50006 Zaragoza.

Tel.: 976234210

www.asenid.com

ASGENTA

Adimen gaitasun handiko Elkarte.

Covadonga kalea, 1. lokala.

28911 Leganes

www.asgenta.kenter.com

ASUC

Cadizko Adimen gaitasun handiko Elkarte.

Bahía etorbidea z/g. 11012 Cadiz. Tel.: 956078139

www.asucadiz.blogspot.com/

ASTIB

Associació de Superdotats i Talentosos de les Illes Balears. Palma.

Tel.: 971714997

www.terra.es/personal/asstib/

AVAST

Adimen gaitasun handikoei Laguntzeko Valentziako Elkarte. CEAS Espainiako Konfederazioko kidea.

Castellón kalea 19, 2. solairua, 3.a, 46004 Valencia. Tel.: 963418614

www.asociacion-avast.org/

Adimen gaitasun handikoen Cladellas y Pros Elkartea.

Tel.: 937275997 eta 619979287. Sabadell (Bartzelona)

www.personal.sumi.es/cladellas/

CREDEYTA

Sormena eta talentua garatzeko elkartea.

Aribau kalea 184, 1. solairua, 3.a, 08036 Bartzelona. Tel.: 932380663

www.credeyta.org/

FANSC

Kanarietako Adimen gaitasun handiko Hurrei laguntzeko Fundazioa.

Tel.: 928463697. Las Palmas.

www.fansc.com/

NAZIOARTEKO ELKARTEAK

Educators of gifted, Talented, and Creative Children in B.C. Kanada.

www.bctf.bc.ca/PSAs/AEGTC

European Council for High Ability.

Bildung und Begabung e.V

Godesberg Alle 9053175 Bonn, Alemania.

Tel.: 49228959150

www.echa.ws

Eurotalent.

15 rue barillet-Deschamps.

Tours 3700

Frantzia

www.Eurotalent.org

Gifted and Talented Children's Association of South Australia.

1. posta-kutxatila

Hihggate 5063

Hegoaldeko Australia. Tel.: 61882013425

www.gtcasa.asn.au/

(NACE) The National Association for Able Children in Education.

242 posta-kutxatila, Oxford OX2 9FR, Erresuma Batua

www.nace.uk

(TAGT) Adimen gaitasun handiko Haurren Texasko Elkarteak.

www.txgifted.org

The National Research Center on the Gifted and Talented.

University of Connecticut

2131 Hillside Road

Unit 3007

Storrs, CT 06269-3007

Tel.: 8604864676

www.gifted.uconn.edu

The World Council for Gifted and Talented Children.

18401 Hiawatha Street

Nothridge, Kalifornia 91326, AEB. Tel.: 18183687501

www.WorldGifted.org

SENG

www.sengifted.org

esko
adimen gaitasun
sun
altas capacida
es int
adimen gaitasun
sun
altas capacida
es int
adimen gaitasun
sun
altas capacida
es int